

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון ר"ו | פרשת נצבים-וילך | תשפ"ד

ירושלים			בני ברק			ניו יורק			לונדון		
זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת	זמני כינסת
17:53	19:04	19:45	18:08	19:06	19:42	18:25	19:32	19:54	18:31	19:33	19:58

השבוע בגליון:

- חשיפה:** כוונת הסליחות שלימד הרה"ק המהר"א מבעלזא זי"ע | עמ' ח'
- סגולה:** סגולת ד"ף גמרא שנחשב כתיקון פ"ד תעניות | עמ' ב'
- אקטואליה:** קניית מקום בבית הכנסת לימים נוראים ממעות מעשר | עמ' י"א

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' י"ח

פניני אביר יעקב עמ' ו'

פנינים ואמרות

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

מכתלי בית ההוראה עמ' כ"ז

מסירות נפש של יהודי חסידי קדום ללכת בשבת ברחוב עם שטריימל

חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם וגו' (לא, ו).

בעיר מונקאטש דר חסיד ישיש בשם ר' הערש פרייפס ע"ה, במקורו חסיד זידיטשוב, אשר עוד זכה להסתופף בצל הרה"ק רבי אייזיק'ל מזידיטשוב זצ"ל, ובאחרית שנותיו נתקרב אל הרה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל ממונקאטש.

הוא ה' חסיד בתמימות ישרה ולא זו כקוצו של יוד ממסורת אבותיו, והמנחת אלעזר החשיבו מאוד.

ויהי בטרם כבשו הגרמנים הארורים את אונגארן, כבר נשב רוח של אימה בכל המדינה, ולכן החליטו כמה בריונים מזרע ישראל, שאם יתדמו יותר אל הגויים ר"ל, באופן שיהדותם לא תבלוט, עי"ז לא תתעורר עליהם שנאת הגרמנים הטמאים. בריונים אלה תקנו תקנות מעצמם וקבעו גזרות על בני ישראל בעיר, ובין גזירותיהם גזרו, שלא להתהלך בחוצות העיר בשבתות ומועדים במלבושי שבת ויו"ט, כדי שלא להרגיז - כשיטתם - את השכנים הגויים.

רבי הערש הנ"ל לא שם לב לדבריהם, והלך ברחובה של עיר מלושב בבגדי ש"ב כבשנים כתיקונם. כשראהו אחד הבריונים, ניגש אליו וחטף את השטריימל מעל ראשו.

ר' הערש כבר הגיע בעת ההיא לשנת התשעים, אך הוא לא זו ממקומו, וטענה בפיו: "א חסידיש'ער איד גייט נישט שבת אין גאס אן א שטריימל!!" (=יהודי חסידי אינו הולך בשבת ברחוב בלי שטריימל). עברה שעה ועוד שעה

ביאור הרמז במ' פסוקים בפרשתנו - לבב'ו סימן

לשם פקלו ולדבקה בו וגו' (ל, כ).

בסיום פרשת נצבים יש סימן: מ' פסוקים, לבב'ו סימן ע"כ. והביא בקובץ כרם שלמה (שנה י"ז קו' ט עמ' מ"ז) בשם הרה"ק רב"צ מבובוב זצ"ל - הי"ד בעל הקדושת ציון, דהנה עפ"י רוב יש לסימנים המוזכרים בסוף הפרשה קשר עם הסדרה או עם ההפסדה, והנה בפרשתנו מצינו תיבת לבבו, דכתיב: פן יש בכם איש וגו' אשר

ועוד שעה, אבל ר' הערש עומד על מקומו. כאשר ראו הבריונים כי יהודי זקן כמו ר' הערש מתעקש ואינו זו ממקומו, לא היתה בידם ברירה אחרת, ונגד 'רצונם' החזירו לו את השטריימל. כאשר ניגש אותו בריון להחזיר לו השטריימל, רצה להניחו על ראשו בידו השמאלית, צעק עליו ר' הערש: "שיגעץ דו, מיט די רעכטע האנט (=רק עם יד ימין)..."

לקט דברים של טעם (מכון כרמיו)

אתו פ' טוב הוא" - ודרשו חז"ל (סוטה יב, א):
שנולד מהול, אם כן לפי זה היו ימיו תמימים מזמן
שנולד.

גליא מסכת (ח"ב לג, א מדה"ס)

הצחוק (-הומור שחור) שהציל מתאי הגזים

ובְּחֶרֶת בְּחַיִּים וגו' (ל, יט).
במהלך מלחמת העולם השנייה התקיימה
סלקציה באחד ממחנות המוות, ואחד מהיהודים
שהרשעים שלחו שמאלה, עמד והמתין בתור
להיכנס לתאי הגזים, ה' ישמור.
פתאום פרצה היהודי בצחוק סוער, ללא
אפשרות לעצור אותו.
המפקח הגרמני ימ"ש שנמצא שם השתומם
מהמראה, וצעק לו: דויד, למה אתה צוחק?
ענה לו היהודי: אני צוחק, כי גם עכשיו
כשמתפלים בי כדי למות, אני גם צריך לחכות
בתור...
תשובתו הצחיקה את הגרמני, והראה לו שייצא
מהתור ונתן לו לחיות...
גליון שערי מדע

לג, א מדה"ס), פתח ואמר:
"הנה הצדיק המנוח הלך למנוחתו כבוד זקן
ושבע ימים - בן ע"ב שנים, והוא נולד ביום ב'
דשבועות ונעדר מאתנו ביום ה' י"ד סיון. ולפי
שמפורסם ברוב צדקתו ובמעשים הטובים, יש
לדקדק על פי מאמר רבותינו ז"ל (סוטה יג, ב):
"אֵת מִסְפָּר יְמֵי אֱמֶלָא" (שמות כג, כו) - מלמד
שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום
אל יום, ולכן אמר משה רבינו ע"ה "בֶּן מֶאָה
וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם", וכדפירש רש"י שם:
היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי וביום זה
אמות. ולפי זה יש לדקדק, למה לא נתקיים בצדיק
הזה מקרא הזה?"

"אמנם באמת אמרתי שאדרבא, זהו עדות
נאמנה תיכון לעד שנתקיים בו "את מספר ימיך
אמלא"... ונקדים מה דאיתא בפרק חלק (סנהדרין
ק', ב): מאימתי תינן בא לעולם הבא? ומוסיק
רב נחמן בר יצחק "משעה שנימול", עיין שם...
אם כן בצדיק הזה נתקיים במועדו שנולד ביום ב'
דשבועות ונימול ביום י"ד סיון, לפיכך ביום הזה
מלאו ימיו התמימים מכוון מיום ליום".
"רק דלפי זה היה נראה לכאורה לדקדק, דמאי
שנא גבי משה דאמרין: ב' באדר נולד משה
וב' באדר מת? ויש לומר, דשאני משה דמילתא
אחרנא הוי ביה, דכתיב (שמות ב, ב) "וַיִּתְּךָ

לבבו פונה היום מעם ה"א וגו', אולם לא מסתבר
שְׂפָעְלִי המסורה התכוונו על פסוק זה, שהרי
הפסוק מייירי במי שלבבו פונה ח"ו מעם השי"ת,
וכי יעלה על הדעת שנתנו סימן רע על מספר
הפסוקים.

ואמר הרה"ק הנ"ל זצ"ל דיתכן לומר, דהמקור
לסימן אינו הפסוק; אשר לבבו פונה היום, רק הוא
נוטריקון של התיבות: לשמוע בקולו ולדבקה בו
שבפסוק האחרון שבפרשה, וא"כ הוה שפיר סימן
טוב לישראל, לשמוע בקולו ולדבקה בו עכד"ק
ודפח"ח.

פרדס יוסף החדש - פר' נצבים

כן ביאר הרב מנובהרדוק בהספד על הגר"ח מוואליזין - איך מילא הקב"ה את שנותיו מיום ליום

בֶּן מֶאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם (לא, ב).
וברש"י היום מלאו ימי ושנותי ביום זה נולדתי
וביום זה אמות.

בהספד שנשא הג"ר דוד מנובהרדוק ז"ל על
הגאון הנודע רבי חיים מוואליזין זצ"ל תלמידו של
הגר"א, ונדפס לימים בספרו "גליא מסכת" (ח"ב

סגולת השבוע

סגולת ד"ף גמרא שנחשב כתיקון פ"ד תעניות

לְקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשִׁמְתָם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה' וגו' (לא, כו). וברש"י נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא (דף יד:), יש מהם אומרים דף היה בולט מן הארון
מבחוץ ושם היה מונח, ויש אומרים מצד הלוחות היה מונח בתוך הארון.

שח הרה"ק המהר"ד מבעלזא זצ"ל: יש לרמוז בדברי רש"י רמז נפלא, עפ"י דידוע מה שכתבו המקובלים שישנם עבירות קשות שחלק מהכפרה עליהם הוא להתענות
פ"ד תעניות. ברם אנו סבורים שתיקון זה של פ"ד תעניות היה יתכן בדורות הראשונים, מה שאין כן בדורות האחרונים, שנתמעטו הלבבות ונחלשו הכוחות ותקפו
הצרות, ואי אפשר להתענות כל כך, אזי "אין לנו שיעור אלא התורה הזאת", והתיקון הוא ע"י דף גמרא - עסק התורה, וסימן לדבר "דף" אותיות פ"ד.

וזהו הרמז בדברי רש"י "נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא" - בדורות האחרונים ישנם חילוקי דעות איך צריכים לנהוג, יש מהם אומרים "דף" היה בולט מן הארון
מבחוץ ושם היה מונח הספר תורה, היינו שהתיקון הוא דווקא על ידי פ"ד תעניות, כמו בדורות הראשונים, כי ענין הנחת ספר תורה 'מבחוץ' רומז על שאין התיקון
על ידי התורה. ויש אומרים מצד הלוחות היה מונח הספר תורה בתוך הארון - היינו שהתיקון הוא על ידי עסק התורה דהיינו "דף" גמרא, דזהו ענין הנחת ספר
תורה מבפנים "מצד הלוחות" רמז לתיקון הנעשה ע"י התורה.

כיוצא בזה מסופר: פעם נכנס כ"ק האדמו"ר רבי יוחנן מראחמסטריווקא זצוק"ל לבית-מדרשו, וראה שהשולחנות כמעט ריקים מאדם. לשאלתו להיכן נעלמו כל
הלומדים, ענו לו שפלוני עורך עכשיו פדיון-הבן לבנו, וכל יושבי בית-המדרש מיהרו להשתתף בשמחה, ובפרט כיוון שידוע הענין של סגולת נטילת חתיכת חלה
פדיון-הבן, אשר כמובא היא שווה לפ"ד תעניות.

נענה הרבי מראחמסטריווקא ואמר: "מובא בחז"ל על קודש-הקודשים, שם היה מונח הארון עם לוחות-הברית, שהיה בולט 'דף' מהארון ועליו היה מונח ספר-
התורה שכתב משה רבינו ע"ה. 'דף' גם הוא בגימטריה פ"ד, דהיינו ש'דף גמרא' או 'דף תורה' יכול אף הוא להוות פדיון עבור פ"ד תעניות, וא"כ מדוע יבטלו לומדי
התורה מלימודם כדי לרוץ ליטול מהחלה של פדיון-הבן כסגולה במקום פ"ד תעניות?!

עובדה זאת שמע האדמו"ר מטאלנא שליט"א מפי זקנו כ"ק האדמו"ר רבי יוחנן מטאלנא זצוק"ל, ולימים סיפר אותה ל"כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זצוק"ל
בעת שעלתה השיחה על עניני פדיון-הבן.

האדמו"ר ה'פני מנחם' זצוק"ל נהנה מאד מהסיפור והוסיף: "חסידים קמאי אמרו, שכל דבר טוב בחסידות יש לו ודאי מקור בחז"ל, רק שצריכים להתייגע
ולמצוא אותו. ועל אתר הפטיר ואמר: "כתוב בגמרא: 'כל הלומד תורה, אומר עליו הקב"ה כאילו פדאו לי לבני מבין אומות העולם'. רואים מכאן ממש כדברי הרבי
מראחמסטריווקא, שדף של לימוד גמרא שווה לענייני פדיון-הבן, ובוודאי גם לסגולת פ"ד תעניות".

דפְּקֵנוּ דְּלִתְיָהּ:

התגלית המפתיעה מי התנכל לשכן השומר תורה ומצוות מידי שבת בשבתו, והלקח המאלף לדון לכף זכות, הסכיתו ושמעו:

אז מי זה השכן רע הלזה שמכה את רעהו בסתר? ניסיתי בעזרת אשתי וילדי לחשוב מי השכן הזה, אך לא הצלחנו. מכל מקום החלטתי הייתה נחושה לאתר אותו - ויהי מה!"

"בד בבד חדלתי לשלם דמי 'ועד בית' לאחר שהודעתי מפורשות שכל עוד ההתנכלות נמשכת, אין לי כוונה לשלם. אמרתי להם שכל עוד אני בן-ערובה בשבתות אזי הכסף בן-ערובה אצלי גם בימות החול... תליתי מודעה בכניסה בה התחננתי על נפשי, שם אף ציטטתי מתוך דברים שנאמרו לי לטובתי בענין זה ב'אגודה לתרבות הדיור'..."

בשלב זה החליט לגייס את בני ביתו להצבת "מארבים" (...) שסוף סוף יגלו ידו של מי במעל. כבר בשלב ראשון של החקירה התגלה ששכן אחד

- שדווקא היה בשלב של חזרה בתשובה - נועל את הדלת אחרי כניסתו בשבת! הייתכן? הרי היא בוודאי מבין במה דברים אמורים! "אמרתי לעצמי שאסור לקבוע מסקנות על סמך מקרה אחד. נמשיך במארכים עד שנפתור את הבעיה."

במארב הבא שוב עלה בחכה אותו שכן!... "ניגשתי אליו וביקשתי להבין למה הוא עושה לנו את זה. הוא נפגע עד עמקי נשמתו, והכחיש כל קשר למעשה הלא יפה.

התנצלותי בפניו אם טעיתי, אך הסברתי לו יפה יפה שהילדים שלי ראו אותו נכנס בדלת פתוחה שלאחר מכן ננעלה! היא המשיכה לטעון בתוקף שידו לא במעל ונאלצתי להאמין לו - למרות שהבן שלי לא טיפוס מדומיין והוא לא המציא את הסיפור."

כעבור זמן עבר החשד לשכן נוסף. שוב ניגש אליו מיודענו להתחנן על נפשו, אך גם שכן זה הכחיש בכל תוקף כל קשר למעשה. מצד שני הבן שלו מעיד הפוך...

המארכים לא פתרו את הבעיה, ואז נודע לו שבבניין ממול מותקנת מצלמה שקולטת גם את דלת הכניסה שלו (בשלב זה הוא פנה להתייעץ עם רב לגבי האופן בו יהי' מותר לו להשתמש באותה מצלמה - אך הנדון ההלכתי אינו מעניין הסיפור). עיון בתמונות גילה את האמת: אף שכן לא נגע בצ'ופצ'יק כלל, מה שהתרחש זה שכאשר הדלת נטרקה בחזקה הצ'ופצ'יק זו מאליו!...

אותה שכן שנחשד במעשה, אכן הורגל לטרק את הדלת - ולכן הצ'ופצ'יק זו ממקומו ונעל את הדלת, בעוד רוב השכנים סגרו את הדלת ביתר עדינות. תכל'ס, החליפו מנעול ומיד נעלמו הבעיות!

"מה שלמדתי מהסיפור זה עד כמה יש לדון לכף זכות! הלוא כמעט יכולתי להישבע שמישהו מהשכנים מציק לי... לא היה לי כל ספק בכך... הכנתי מכתב התנצלות גדול אותו תליתי בכניסה, בתוספת מתנה שתפאר את הבניין. התנצלותי ושוב התנצלותי בפני השכנים על שחשדתי בהם לשווא. זה היה ה'רבי-געלט' (שכר לימוד) ששילמתי על התובנה שתמיד, אבל תמיד, יש לדון לכף זכות! וכך, בכל עוולה שאנו חושבים שמישהו עשה לנו כדאי להיזכר שמבחינה אובייקטיבית ייתכן מאוד שהדבר כלל לא היה!

הראיות עומדות על עשרים אחוז בלבד - אך המחלוקת שפורצת מהן היא של מאה אחוז!"

(גליון איש לרעהו)

הרב ד. מתגורר בעיר חילונית במישור החוף הדרומי. את הסיפור שמענו מפיו מילה במילה. לפני שנים הוא נכנס לגור בבניין סטנדרטי. בניין רגיל בעיר שרובה חילונית.

רגע. לפני שנמשיך - כמה מיילים: נכנסנו לחודש אלול, ואנו מתכווננים ליום-הדין. "לדון לכף זכות" מהווה, כנודע, סגולה נפלאה לזכות בדין - שכן מי שדן את הבריות לכף זכות דנים גם אותו משמים לכף זכות. מידה כנגד מידה. לפיכך זה הזמן להתחזק במידה זו, וכך נזכה כולנו בדיון!

ובחזרה לסיפור: בבניין המדובר, ננעלת דלת הכניסה הראשית בכל שימוש.

מי שרוצה להיכנס עושה זאת באמצעות מפתח, או באמצעות חיוג לאינטרקום של אחד השכנים שמתבקש לפתוח לו את הדלת בלחיצת כפתור. אך לקראת שבת ידע הרב ד. ששני הפתרונות לא יתאימו לו: מפתח הוא לא יכול לטלטל, ועל כפתור אסור ללחוץ.

כיון שכן הגיע להסדר עם השכנים שבשבת תישאר דלת הכניסה לבניין פתוחה.

במשך תקופה עבד ההסדר יפה, אך באחת השבתות גילה מולו דלת נעולה. הוא סבר שמדובר בטעות אך כאשר הדבר חזר על עצמו קלט שאחד השכנים החליט לתעתע בו. זה היה מאוד לא נעים, כפי שכל אחד מכם יכול לתאר לעצמו איזו תחושה עוטפת אדם שתקוע ברחוב בעצומה של השבת והכל בגלל שכן - שונא דת או שונא עצמו.

בהזדמנות הראשונה עלה לוועד הבית וביקש ללבן את הסוגיה. הסביר שוב את הקשיים שנעילת הדלת ורמת לו, והתחנן על נפשו. אך מבחינת ועד הבית הוא "התפרץ לדלת פתוחה". מאז שהסכימו להיענות לבקשתו לא חזרו בהם, ועליו לאתר בכוחות עצמו את השכן שמזיז את הצ'ופצ'יק בדלת כך שהיא חוזרת וננעלת!

"דברתי עם השכנים. תליתי מודעה יפה בו ביקשתי מכולם לכבד את בקשתנו באיחולים שהשבת תשמור על כולנו וכך' אך כולם! חשבתי שאני משתגע!" - הוא לא בורר את מילותיו.

"קשה לי להסביר את הסלידה והכעס שהיו לי על

השכן שמצר את צעדי. הרי גם השכן הזה, שאין לי מושג מיהו, נחמד אלי ומחייך אלי כיתר השכנים אך מאחורי הגב הוא תוקע בי מקלות. עשיתי חשבונות שכנראה מדובר ביותר משכן אחד, לאחר שחישבתי את הזמנים בהן התרחשה התקלה ובידועי את סדר יומם של שכני שחלקם לעולם, אבל לעולם, לא יוצאים מן הבנין בחלק מהזמנים."

הרב ד. ערך בעצמו סבב בין השכנים כדי לוודא שוב את הסכמתם להסדר. "יש אנשים רעים" הסביר לו אחד השכנים "הם אומרים לך 'כן' 'כן' אך בפועל עושים להפך!..." המשפט הזה חלחל בו כארס של עכנאי והוא גמר אומר לגלות את השכן הרע!!!

"זה כאב לי גם מהבחינה הזו שאני פוגש ביומיום את השכנים, וכולם - ללא יוצא מן הכלל - מכבדים ומחייכים.

מחטב עציף עד שאב מימיה:

היהודי היקר שמחזיק עמלי תורה ע"י הוספת עבודה של הוצאת פחי אשפה מידי לילה לילה, סיפור מפעים:

לחצרות בתים ומוציא אל המדרכה את עגלות האשפה העמוסות. כבד. חם. צחנה. אך שקשוק גלגלי הפחים הנגררים על ידיו, הרי הוא באזניו כקול גלגל החיים. הריח החמוץ מכה בנחיריו כניחוח פרס תאנים. גן עדן. כובד המשא אינו מכביד עליו, כעשיר הדוחף עגלה גדושה ביהלומים. בחום וביוע אינו חש כלל, הוא מקיים את העולם, בזכותו העולם קיים. זהו איש של מעשים. אם העולם קיים רק בשביל התורה, ואם לשם כך צריך לפתוח כולל נוסף - עושים! זוהי עבודה המכבדת את בעליה.

את שמו לא נפרסם כאן, אך אם תראו בבני ברק אדם הולך מחצר לחצר, ידיו החסונות מטלטלות פחי אשפה מלאים - אל המדרכה, וריקניים - אל החצרות. מצחו זוהר, פניו מאירות וחיוכו מאושר - זה האיש.

זה האיש אשר יכול להוות דוגמה עבור כל מי שזקוק לה. בכל המישורים. על חיים עם תוכן פנימי, על רוחניות איתנה הממסה את הגשמיות ומאפסתה, על אמת מוצקה, על מימוש יעדים מתוך אמונה בצדקת הדרך. זה האיש אשר ראוי היה כי נישאנו על כפיים עם עגלות האשפה, נרקוד ונשיר לו "אשרי מי שעמלו בתורה"! זה האיש אשר ראוי היה כי נסחוב עמו יחד את משאו הקדוש. זה האיש אשר גדל בדורנו אנו, וכשם שהלל מחייב את העניים, הוא מחייב את מי שחושב כי אינו יכול, או שחושב שהוא חושב שאינו יכול.

יהודי יקר!

שנה נוספת חלפה. כצל עובר. אפילו לא כאור שכבה. השנה הבאה עלינו לטובה לא תחלוף לאט יותר, והחלטה שלא תתקבל כעת חיה, עוד לא תספיק להידון עד שיחלוף צל השנה הבאה וגם צל השנים שאחריה.

פחי זבל - לא כל אחד יכול.

דף גמרא - מי אינו יכול? עשה למענך. עשה למען תינוקות של בית רבן שבביתך.

(גליון מאורות הדף היומי)

יום ששי שגרתי.

גלגליו של טנדר חבוט התחככו קלות במדרכה לפני שבעליו יצא ממנו, ובדעתי לא עלה כי עוד ימים אחדים אכתוב על הטנדר, על בעליו ועל מעשיו. דליים מוכתמי מלט וכלי עבודה שונים העידו כי הלה עוסק בבניין הארץ. הוא יצא את מכוניתו, ובצעדים כבדים של איש עבודה בלע את המדרכה בדרכו להפגש עם אברך תלמיד חכם שהמתין לו בפתח החצר.

כעבור עשרים דקות עברתי שוב במקום. המכונית כבר נסעה לדרכה. האברך עדיין עמד בפתח חצרו וקרא לעברי: ראית אותי? מה שראית - לא ראית! עשיתי אזני כאפרכסת וכה סיפר האיש:

הוא נראה אדם 'פשוט', הא?

ובכן, בעל הטנדר הוא שיפוצניק במקצועו. עבודותיו מעולם לא התפרשו באופן נרחב, תמיד הוא עובד לבדו ופעמים עם פועל נוסף. ברוך ה' עבודה זו מספקת לו פרנסה בלא דוחק.

השומע אתה? באחד הימים הוא החליט כי ברצונו להיות תומך תורה! זכות גדולה. רצונו היה כביר, אך בפועל לא היה לו ממון מיותר כדי לממשו. אבל את חלומו הוא מימש! הוא פתח כולל ערב למניין אברכים והוא בעצמו מממן את מלגתם ואף יושב ללמוד עמם מידי ערב בערב.

ואם תאמר כסף מניין?

שמעו נא רבותי!

זוהי עובדה שראוייה להחקק בדפי ההיסטוריה של דורנו, לימים יבואו. אם אנו משרטטים בערגה את חיי העיירות של פעם, החיים הצנועים, התמימים והפשוטים, קהילות הקודש שמסרו את נפשם לחיות על קדושת ה', הרי המעשה הזה ראוי להצטרף אליהם.

כסף מניין?

ובכן, הוא נטל על עצמו 'משרה' נוספת.

הוצאת פחי זבל!

בכל יום האיש הצדיק מייגע את שריריו לאחר יום עבודה בשיפוץ, נכנס

לא ירפך ולא יעצבך:

קיבל על עצמו להתפלל ג' תפילות מידי יום בתוככי הצבא בין הגויים, זכה להינצל בזכות זה לחירות עולם:

המערכה, וכן על זו הדרך, השופטים לא הסתירו את כעסם על החייל והיה ברור שהלה צפוי לעונש כבד.

כיון שראה החייל להיכן הרוח נושבת הבין שאין לו מה להפסיד והוא החליט לדבוק בקונו ולהתפלל אליו, ולהתעלם מכל הסובב אותו. כשכילה הקטיגור את מסכת אישומיו פנה השופט הראשי אל הנאשם כמקובל ושאלו אם הוא מודה באשמה, כתשובה קרא החייל בקול: למנצח מזמור לדוד יענך ה' ביום צרה, הכל פערו פיהם בתמהון, השופט נסה לשאול שאלה אחרת, וקבל תשובה 'שלח עוזך מקודש ומציון יסעך', השופט כבר הבין את אשר לפניו, הוא גער בשר הצבא שלא שם לב שהחייל לקוי בנפשו ובזבזו לריק את זמנו של בית המשפט, הוא הורה להעביר את החייל לבית משוגעים ולפטרו מעבודת הצבא.

לאחר כמה ימים כשהגיע לשם רופא שראה שהיה בריא לגמרי שלחו לחפשי, וכך ניצל ממות לחיים ויצא לחירות בזכות דביקותו בעבודת התפילה. (גליון המאיר)

מסופר על חיל יהודי אחד שזכה לחזור בתשובה, ואחד הדברים שלקח לעצמו להקפיד עליו בכל מחיר היה ענין התפילה, שם בצבא בין הגויים, ובפרט בעיתות מלחמה, היה הדבר כרוך במסירות נפש ממש, אך הוא לא ויתר והיה ממציא תחבולות שונות בכדי שיוכל להתפלל בכל יום שחרית מנחה וערבית. גם בעת ששהה בשדה המלחמה, נתון בסכנת נפשות, היה ממשיך לעמוד על הקפדתו בלא פשרות.

פעם אחת בעיצומו של מלחמה תפס אותו השר בקרן זווית כשהוא מתפלל תפילת מנחה, על אתר הורה לעצרו והוא הושלך לבית האסורים על מנת להעמידו במשפט אשר סופו גלוי וידוע לכל: המקלקל בתפקידי הצבא בשעת מלחמה אחת דתו להמית.

בהגיע יום המשפט התאספו קהל רב של שונאי ישראל שרצו לחזות בהוצאתו להורג של החיל היהודי, הלה הובא לבית המשפט תחת משמר כבד, והקטיגור החל לתאר בפני השופט את גודל הפשע שעשה החיל בזה שנטש את משמרתו בעיצומו של הקרב, את הסכנה הגדולה שגרם לכל

פנינים על הפרשה:

עומדים שם, כמו שהוכיחו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא נצבים ג) מפסוק (להלן פסוק יד) 'כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום'. ומשה רבנו עליו השלום ראה ארך הגלות הזאת האחרונה שהיא מתארכת ביותר, ובא לו צער גדול על השכינה שהצער שלה בגלות אין לו קץ, ומשה רבנו עליו השלום ידע בצערה יותר מכל העולם, דהוא בעלה דמטרוניתא, ותר לו עד מאד על אודות ארך צערה בגלות. ואמר שארך הגלות תלוי ביד בני ישראל, הם שגורמים בעונותיהם אריכות הגלות, שהקדוש ברוך הוא לא גזר בגלות כי אם אלה שנה, שנאמר (איכה א יג) 'נתנני שממה כל היום הזה', ויומו של הקדוש ברוך הוא אלה שנה, וכל מה שנתוסף על אלה שנה בשביל עונותיהם של ישראל בעונות:

מוצפים לגאולה ואינם שבים בתשובה

והנה בעונות כל ימי ארך הגלות בכל חצות לילה שהשכינה צועקת ומתרעמת על צערה בגלות, כל העולמות מודעושים וזוכים וצועקים עמה, והאבות והאמהות והשכטים ומשה רבנו עליו השלום וכל דורו וכל בני ישראל שבאותו עולם, כלם מתחננים וזוכים לפני הקדוש ברוך הוא באותה שעה על צערה של שכינה עד מתי הולכת ומצטערת. וזה הדבר בא להודיע משה רבנו עליו השלום לנשמות הצעירות להיות באותו הדור האחרון הרואים בארך הגלות יותר מדאי ואינם שמים לתת על לב מדוע ארך הגלות הזה, והם באמת מאמינים שיבוא מלך המשיח ומקיים תשועתו בכל יום, אבל אינם מתעוררים לעשות תשובה שלמה שעל ידה יבוא, רק אומרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', והעקר חסר מהם שהיא התשובה:

אין נכון לצפות לגאולה בלא תשובה

ואפשר כי לזה נתכן הנביא עליו השלום שאמר (יושע יא ז) 'ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראו יחד לא ירומם', דלכאורה 'אל על יקראו' אין לה הבנה, אמנם לפי האמור יבוא על נכון, שאומר 'ועמי תלואים', הינו עניניהם תלויים ומקוים מתי אגאלם מן הגלות ואשיבם לארצם כבראשונה, ואומרים בפיהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', אבל אין בפיהם נכונה, כי הגאולה תלויה בתשובה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'שובו בני שובכים ארפה משובתיכם', כי אינם נגאלים בלי תשובה

בעשיית המצוות צריך שיהיו פיו וליבו שוין

הנסתרת לה' אלקינו והגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת (דברים כט כח). אפשר לרמוז, דצריך האדם בעשותו המצוות או בעסקו בתורה שיהיו פיו ולבו שוין, דזהו העקר, אבל אם מעשיו משפה ולחוצ, לריק יגע, וזהו שאומרים בכל יום בתפלה 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כנגלוי', ועל זה צריך האדם להיות זהיר ביותר: וזהו שאמר הנסתרת לה' אלהינו, דהינו המחשבות שאין מכיר בהם כי אם ה' אלהינו, והגלות שהם המעשים שנגלים לנו ולבנינו, צריך האדם לשתף שניהם כדי לעשות את כל דברי התורה הזאת, דלא שך קיום התורה והמצוות כי אם כשיהיו הפה והלב שוין:

(פיתוחי חותם פרשת נצבים)

זכירת יום המיתה תביאנו לידי תשובה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם וגו' (דברים כט ט). ויש לדקדק למה אמר תבת היום, וגם תבת נצבים נראית כמיתרת, לא היה לו לומר כי אם אתם כלכם לפני ה' אלקיכם. ואפשר לרמוז, דתבת נצבים גימטריא 'קצב', ובא לומר משה רבנו עליו השלום לישראל דקימו מה שאמר התנא (אבות פ"ב מ"י) ושוב יום אחד לפני מיתתך, דהינו, דבכל יום ויום יחשב שמא באותו יום הגיעה עת פקדתי, ונמצא כל ימי בתשובה ומונע עצמו מלהטא (שבת קנב). ומי שעושה כזה הוא המקיים 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח). וזהו שאמר אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם, הכונה, אימתי תקראו שאתם עומדים לפני ה' ויראים ממנו, בזמן שאתם חושבים בכל יום להפטר מן העולם, וכן יום אחר יום כל ימי חייכם, דבזה נמצאו כל ימיכם בתשובה ותקראו תמיד עומדים לפני ה' אלקיכם, וזהו נצבים היום, נצבים גימטריא 'קצב', והכי קאמר 'קצב היום', דהינו, כל יום שאתה חי אמר היום הגיעה הקצבה שלי, ובזה תהיה בשלמות כל ימך:

(פיתוחי חותם פרשת נצבים)

אורך הגלות האחרונה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם וזקניכם ושטריכם כל איש ישראל (דברים כט ט). אי נמי אתם נצבים, אפשר לרמוז דבאותה שעה היו כל נשמות ישראל דכל הדורות הנאים כלם

עצות וסגולות:

תפילה

היצה"ר מתגבר בעת התפילה

אף על פי שצריך אדם להזהר מיצר הרע בכל עת, ביותר צריך להזהר בשעת התפלה שיצר הרע דבק בו באותה שעה ומביא לו עצות מרחוק ומטרידו בהבלי העולם.

(נגזי המלך, תיקון התשובה אות לד)

היצר מפתה במחשבות הבלי

והנה בעונותינו הרבים, כשיחבונן האדם יראה סמיות עיני האדם המחשב בהבלי העולם בשעת התפלה, כי אותם מחשבות אין בהם שום תועלת לא יועילו ולא יצילו, הלא תראה אותם המחשבות שמביא לו יצר הרע בשעת התפלה כבר כמה וכמה פעמים שלא בשעת התפלה באו לו מחשבות אלה ולא הועיל בהם כלום, ומה יתרון יש בהם בשעת התפלה.

(נגזי המלך שם, אות לה)

מחשבות בתפילה - מעכבות הכוונה

בא לומר על המון עם שאינם משיגים בעבודת ה' יתברך, ולא די שאינם מטיים לעסק בתורה ואפלו חצי שעה ביום, אלא אפלו בשעת התפלה שהיא לנו במקום הקרבן, אותה שעה מביאין על עצמם דין וחשבון של מעשיהם שהם הבלי העולם, כיצד מה לעשות בענין פלוני וכיוצא, מענין לענין באותו ענין של הבלי העולם, אשר אותם המחשבות לא יועילו ולא יצילו כי תהי המה, ומרב טרדתם במחשבות ההם, נמנעים מלענות 'אמן' וברוך הוא וברוך שמו'. והמחשבות שמוחשבים בשעת התפלה, בזה מבטלים מה שאמרה התורה (דברים יא יג) 'ולעבדו בכל לבבכם'.

(אלף בינה אות ע"ן, ד"ה עת)

כל יום יתפלל טוב יותר מאתמול

צריך האדם שיעשה בעצמו זה הסיג, אף על פי שכן וחשב בעצמו שהיום מתפלל מאד, מחר יאמר שמא אותה התפלה אינה מתקנת וחשובה לעלות לשמים, היום אתפלל כדי לתקן מה שעיתי אתמול, שמא דלגתי אות או תבה, וכשיעשה כך מקריב הישועה, וצמיחת משיחתי מהרה תבוא, וזהו ברוך ה' יום יום, אף על פי שהתפלל אתמול, וגם כה יעשה למחר, האל ישועתנו סלה יחיש במהרה הגאולה. (דורש טוב, דרוש ב' למתן תורה)

כפי מעשיו זוכה לנפש רוח ונשמה

ידוע דהאיש הישראלי יש לו נפש רוח נשמה, ומתחלה זוכה כי אם לנפש, ואינה נפש בשלמות, כי אם על ידי מעשה האדם, אם היטיב מעשיו והיה הולך בדרך טובה וישרה ויראה ואהבה, אז זוכה בנפש שלמה, ואם הוסיף יראה וקדושה כראוי אז זוכה לרוח, ואם היה הולך וגדול זוכה עוד לנשמה. והכל לפי מעשיו של אדם, אם מוסיף מוסיפים לו, ואם פוחת פוחתין (וזהו ח"ב דצ"ד).

(מעגלי צדק אות ש"ן, ד"ה שום תשים)

משכנם במח לב כבד, ולכן צריך לשמורם

והנה משכן הנשמה הוא במח, ומשכן הרוח הוא בלב, ומשכן הנפש הוא בכבד, וצריך האדם לקדש את גופו כראוי במעשה ודבור ומחשבה, כדי שיהיה המח שבו ראוי לשרות בו הנשמה, וכן הרוח והנפש, שאם לא יקדש גופו ואינו חושש לקיים המצוות, סטרא אחרא חס ושלום היא השוכנת במח ולב והכבד.

(מעגלי צדק שם)

אין העולם עומד אלא על התשובה

ועל התשובה עומד העולם, ולא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם עד שהקדים את התשובה (זהר ח"ג סט:), ותחלת התורה היא 'בראשית', ובי"ת ד'בראשית רבתי, ואות בי"ת בה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ובי"ת זו היא בינה, והיא שימינה פשוטה לקבל השבים. וזה לך האות, כיון שבי"ת זו היא תחלת התורה והיא בינה, הרי מורה באצבע ממש ומכרזת ואומרת אני בי"ת היא ראשית הכל, שאני היא התשובה, כל שחטא והעוה ופשע ומרד יקרב לי בתשובה שאני היא הבינה המקבלת השבים, והנשג אלי בתשובה שריו לו מחול לו כל מה שעבר, שאין העולם עומד אלא על התשובה, ומשום הכי בי"ת היא תחלת התורה, ובאות בי"ת נברא העולם, והיא בינה שהיא התשובה כאמור. וזהו מלת 'בראשית', בי"ת ראשית, דהינו אות בי"ת היא ראשית הכל, שהיא בינה שהיא התשובה, ובה נברא העולם ועליה קים העולם:

הבעלי תשובה נאחזים בבי"ת דבראשית

וכזה שפיר נחא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד:) דבמקום שבצלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד, דזה מוכח ממלת 'בראשית' שהיא תחלת התורה, בי"ת ראשית, דהינו דבצלי תשובה שהם אחוזים בבי"ת שהיא הבינה והיא התשובה כאמור, הם הנקראים ראשית הכל, נמצא הם ראש אפלו על צדיקים גמורים:

(מחשוף הלכן פרשת נצבים)

בידכם אתם בני הגולה, שבעונותיכם הגלות מתארך, וזה שאמר כל איש ישראל, מלת כל גימטריא 'הגולה' עם הכולל, ודהינו ישראל איש הגולה, כלומר לכם אתם ישראל בני הגולה אני אומר שתתעוררו ותדעו שהצער שמצטערת השכינה בשבילכם הוא, ותשובו בתשובה שלמה כדי שיתקים מקרא שכתוב (ישעיה א כו) 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה':

(מחשוף הלכן פרשת נצבים)

אין דבר העומד בפני התשובה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם כל איש ישראל (דברים כט ט). יש לדקדק אמאי משה רבנו עליו השלום הצריך לפרט כל הפרטות האלה, ראשיכם שבטיכם וכו', די באמרו אתם נצבים כלכם כל איש ישראל, ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר עבירות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ויעשה כי אם תאזות היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, וכזה יתירשל ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר העומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העבירות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרוזא קרי בחיל ואמר 'שובו בנים שובבים' (ירמיה ג כב), חוץ מאחר' (חגיגה טו), אמרו רבותינו זכרונם לברכה אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה:

(סנהדרין צז:). וזהו שאמר 'ועמי תלואים למשובתי', כמו שאמרים שמקיים שאשיכם למקומם, אבל משליכים הדבר עלי, שאמרים שתשובה זו תלויה ביד השם, שהוא ירחם עלינו ויפדנו מתוך הגלות, וזהו 'ואל על יקראהו', 'ואל על' תרי מלי ניהו, דהינו פעם אומרים 'אל' ה' תלויות עיינו שיגאלנו מן הגלות הזה, וזהו מלת 'ואל', ופעם אומרים 'על' ה' מטל העל של הגלות הזה, כמו (תהלים נה כג) 'השליך על ה' ידבר', ואין האמת כן, שהעקר הוא שיעשו תשובה, והדבר הזה שהוא התשובה שבה תלויה הגאולה אינם מתיצצים ומסכימים יחד לעשותה, וזהו 'יחד לא ירומם', דהינו אינם מסכימים יחד לעשות התרוממות שבה יגאלו, והיא התשובה כאמור, וזהו 'יחד לא ירומם' לעשות תשובה:

האבות והאמהות והשבטים בוכים על

צער השכינה

וזהו שאמר משה רבנו עליו השלום כאן בפסוק אתם נצבים, אתם נצבים היום עם הכולל גימטריא 'בגלות' איה רחל, שאמר משה רבנו עליו השלום לנשמות של הדור האחרון שבסוף הגלות, דעו לכם שצער גדול יש לשכינה בארץ הגלות שאין לו קץ, והאבות והאמהות והשבטים והזקנים והנשיאים והנביאים והחסידים והצדיקים בוכים ומתנננים לפני הקדוש ברוך הוא ואמרים איה השכינה שנסעה ונדחת ממקומה והיא בצער גדול, וזהו ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם בגלות צועקים ושואלים איה רחל שנסעה ממקומה והיא בצער גדול, וזה הדבר תלוי

ישועות יעקב

דקה מתורתו של האביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

וכמה טרחתי יומם ולילה
כמו עשר שנים רצופות בקיבוץ חיבור זה

מאז ברכי מימולי

כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א: והנה במדרש רבה מבאר, ענין "אתם נצבים היום" לגבי תפלה, דאין עמידה אלא תפילה, והוא ג"כ רמז לגבי יום ראש השנה, שתפלת ר"ה יקרה עד מאוד, וכמ"ש במדרש שוחר טוב, דהיא התפילה שנשתיירה לדור אחרון.

(במדבר י' ד'), ולכן אין מן הראוי שכל אחד יגנח את גניחותיו הפרטיות בלבד, אלא צריך לצרף בתרועתו את כל הגניחות והיללות של ישראל בכל מקומות מושבותם. כי תרועה הוא גם מלשון רעות וידידות, ורק באופן זה נעשה המלכת מלכו של עולם בשלימות.

ומסופר, שפ"א בא בעל תוקע אל הישמח ישראל זי"ע, וביקש ממנו שיאמר לו סוד התקיעות, ודחאו משנה לשנה. עד שפ"א א"ל דסוד התקיעות לאהוב כל יהודי ממש והמשיך לו, שאפילו יהודי שירד מאוד ביהדות, עד שאוכל בראש השנה ארנבת רח"ל, ולאחר מכן אומר לאשתו שרוצה לרכב לעבר בהכ"נ לראות את אחיו מתפללים ביום זה, ופותח החלון ושומע התפלות והנאקות מבהכ"נ, ונאנח גם הוא, ואומר נו, שיהיה להם ג"כ שנה טובה, הנה גם יהודי כזה עליך לאהוב. וענה הבעל תוקע, שיהודי כזה יכול רק הרבי לאהוב, א"ל הישמח ישראל בתרעומת, והרי בקשת לדעת סוד התקיעות, הלא כן.

ובש"ס שבת (סו"פ במה מדליקין) איתא, שמי ששאל מהו אחוותא, הראו לו ערבה, ופרש"י שנקרא בשם אחוותא ע"ש שדולקים באחוה, שמדליקין זה את זה. ושמעתי מבני היקר שלמה נ"י הרמז בזה, דמי ששואל מהו אחוה, מראין לו הערבה, לרמז לו שלהיות באחדות עם האתרוג או הלולב או ההדס, אינו חכמה גדולה, והעיקר לראות אפילו במעלתה של הערבה שאין לה טעם וריח, מ"מ כל נפש יהודי יקרה עד מאוד.

והנה במדרש רבה מבאר, ענין "אתם נצבים היום" לגבי תפלה, דאין עמידה אלא תפילה, והוא ג"כ רמז לגבי יום ראש השנה, שתפלת ר"ה יקרה עד מאוד, וכמ"ש במדרש שוחר טוב, דהיא התפילה שנשתיירה לדור אחרון. ולפ"ז הרמז בזה הוא, דאם רוצים לזכות לתפלה זכה וטהורה לעמוד לפני המלך ביום ראש השנה, וכמ"ש אלישע להשונמית "היש לדבר לך לפני המלך", הסגולה לזה היא "בתוך עמי אנוכי יושבת", שבזכות התכללות בתוך כלל ישראל יזכה להתפלל כראוי. ובתניא (פרק כ"ה) מבואר, דלהנצל ממחשבות זרות לאחר שלא הועילו כל העצות, יכניע עצמו ויבקש רחמים על נפשו ולמענו יעש וכו', והכנעה זו היינו כשהוא בתוך ישראל, עי"ז יוכל להנצל ממים הזדונים.

(כ"ק אדמו"ר מזוטשקא שליט"א - מנחם אדניך)

הישמח ישראל זי"ע אמר פעם לבעל תוקע כי סוד התקיעות לאהוב כל יהודי ממש והמשיך לו, שאפילו יהודי שירד מאוד ביהדות, עד שאוכל בראש השנה ארנבת רח"ל, ולאחר מכן אומר לאשתו שרוצה לרכב לעבר בהכ"נ לראות את אחיו מתפללים ביום זה, ופותח החלון ושומע התפלות והנאקות מבהכ"נ, ונאנח גם הוא, ואומר נו, שיהיה להם ג"כ שנה טובה, הנה גם יהודי כזה עליך לאהוב. וענה הבעל תוקע, שיהודי כזה יכול רק הרבי לאהוב, א"ל הישמח ישראל בתרעומת, והרי בקשת לדעת סוד התקיעות, הלא כן.

היום' דא ראש השנה

אתם נצבים היום קלכם לפני ה' אלקיכם וגו' (כט, ט).

"ידוע מש"כ בספה"ק, ד"היום" רומז לראש השנה, שבו כולם נצבים לפני ד' מגדול ועד קטן, והשי"ת "כבקרת רועה עדרו, מעביר צאנו תחת שבטו" ופוקדם לטובה, ברחמי וחסדיו המרובים. והנה רמזו ע"ז בספה"ק, במאור ושמש ותפארת שלמה ועוד, דעיקר זכותם של ישראל להפקד לטובה הוא ע"י שהם באחדות גמורה, וע"ז רומז הפסוק "אתם נצבים היום כולכם וגו'". ובספה"ק ישמח ישראל האריך בזה, והביא מ"ש בזה"ק, "בשעתא דדינא תליא בעלמא, לא יתפרש ב"נ בלחודו". וכמ"ש במדרש תנחומא וז"ל, "אתם נצבים וגו'", חיים כולכם היום", בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים, שמא יכול לשברם בבת אחת, ואילו נוטל אחת אחת, אפילו תינוק משברן. וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולם אגודה אחת". והביא את מ"ש בזה"ק "מאן דעייל רישא בין עמא, לא אשגחון עלי' למידן ל'י לביש", והיינו, דהדרך לזה הוא ע"י הכנעת הראש, כי הגאווה מונע התבטלות לכלל ישראל, משא"כ מי שמשפיל ראשו יוכל להכלל בתוך כלל ישראל. וזהו שאמר אלישע להשונמית, "היש לדבר לך אל המלך" (מלכים ב' ד' י"ג), פירוש האם יש לך במה להתנצל לפני ממ"ה ביהו"ד. "ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת", ר"ל היכול בשר ודם להכין א"ע מה ליום הגדול והנורא, שמלאכים ושרפים יחפזון ויאמרו הנה יום הדין, ואיך יצדקו קרוצי גושים במשפט, אמנם עיקר הכנתי היא להיות בבחינת "בתוך עמי אנוכי יושבת".

ונראה לבאר בזה בס"ד מ"ש בספר החינוך, בביאור מה שהתקין רב אבהו לתקוע תש"ת תר"ת תשר"ת, דבאמת כל סוגי התרועה שהוא לשון אנחה ושבירה כשרים למצוה, והי' שינוי בין המקומות בענין זה, שהיו מקומות שנהגו לגנוח בצורת שברים, והיו מקומות בצורת שברים תרועה, וכי שלא יהיו כשתי תורות, תיקן שיתקעו כל סוגי התרועות ע"ש. וזהו כדעת רבי האי גאון, ודלא כדעת הרמב"ן, שסובר דהוא מחמת ספיקא. והנה לדבריו, היו יוצאים בכל המקומות באיזה תרועה שיעשו, ולמה החמירו כ"כ לחייב לתקוע בכל האופנים. ויתכן, דכיון דתקיעת שופר יסודה בענין האחדות, וכמ"ש "ואם באחת יתקעו"

אוצרות הפרשה

הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א: נמצאים אנו בתקופה זו, כשאנו תלויים בין שמים וארץ, ואין איש היודע מה ילד יום, אך זאת ידענו כי ה'אמא עילאה' - השכינה הקדושה מחזיקה בנו לבל ניפול... כי 'אנו בניך ואתה אבינו', וגדולים רחמיו על 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מידי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה', אמנם מה הקב"ה מצפה מעמנו? - 'השמיעיני את קולך כי קולך ערב', שנצחק ונזעק אליו מקירות לבבנו, ועי"ז בוודאי יחוש לעזרנו, וכלשון הכתוב (שמות כב, כו) 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'.

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים

נמצאים אנו בתקופה זו, כשאנו תלויים בין שמים וארץ, ואין איש היודע מה ילד יום, אך זאת ידענו כי ה'אמא עילאה' - השכינה הקדושה מחזיקה בנו לבל ניפול... כי 'אנו בניך ואתה אבינו', וגדולים רחמיו על 'הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, כי מידי דברי בו זכור אזכרנו עוד, על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאום ה', אמנם מה הקב"ה מצפה מעמנו? - 'השמיעיני את קולך כי קולך ערב', שנצחק ונזעק אליו מקירות לבבנו, ועי"ז בוודאי יחוש לעזרנו, וכלשון הכתוב (שמות כב, כו) 'והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני'. עוד ה' אלוקיך שואל מעמך: 'תפתח את הסורגים', כל חד וחד באותם 'סורגים' בהם היה נתון ו'תפוס', בכל אותם הרגלים רעים, או בדברים שהוא נתון בהם תחת שלטון היצר הרע או בתכונות וטבעים רעים, ואם 'נצא' מעצמנו... ו'נזוז' מהמקום והמצב שאנו עומדים בו, אזי בוודאי נוכל לשוב לחוף מבטחים...

משל נאה משלו, לדידי שפרש בנהר באישון ליל רשת עם מזון, לפתות את דגי הים שייכנסו למכמורי הרשת (בכך רצה להרוויח את הזמן העובר לאלו שבאים לצוד רק בבוקרו של יום), ויבוא בבוקר, משה את רשתו מן המים ומצא בה דגים למכביר. הדגים שברשת נענו ואמרו זה לזה: "אוי כמה טפשים היינו, שנשארו בתוך הרשת לאחר אכילתנו מהמזון שהיה בה, הרי היה עלינו לצאת מיד מהמצודה הפרושה ולברוח, ובזה היינו נשכרים במאכל שאכלנו, ואף ניצולים מציפורניו של אותו צייד", ובבערותם כי רבה אינם מבינים שבשעת אכילתם כבר היו 'ניצודים'...

כזאת יש לומר ללידיך: אין דבר או מאורע קורים באמצע השנה - כי הכל כבר נעשה ביום ראש השנה... ואך לשחוק הוא לומר באמצע השנה מתוך חרטה: אוי, מדוע לא עשינו 'עתה' פעולה זאת וזאת? כי הכל כבר נגזר בתחילת

פעם אחת קודם אמירת הסליחות ביום ראשון של סליחות, קראו הרה"ק מהר"א אליו ואמר לו: "בא ואלמדך כוונת אמירת הסליחות".
רץ רבי יוסף בהתרגשות רבה, מאחר שהיה בטוח שהנה ישמע עתה רזי מעלה, אך הרה"ק אמר לו: "בגשתך אל העמוד תכוון דבר אחד: להתפלל בקול רם ובהתעוררות, ובלשון קדשו 'הויעך... הויעך... הויעך...' (בקול רם), כדי שכל העם ישמע אותך ויתעורר

בטוח שהנה ישמע עתה רזי מעלה, אך הרה"ק אמר לו: "בגשתך אל העמוד תכוון דבר אחד: להתפלל בקול רם ובהתעוררות, ובלשון קדשו 'הויעך... הויעך... הויעך...' (בקול רם), כדי שכל העם ישמע אותך ויתעורר, ואל תיתן דאגה לנפשך שמא ייצרד קולך, כי אפילו אם כבר לא יהא לך קול רם - יש מי שיחליף אותך, כי העיקר באמירת הסליחות הוא שימת הלב וההתעוררות לתשובה שלימה".

(הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א - מתוך באר הפרשה)

השנה, אין לנו אלא להשכיל לבוא לפני המלך, ולהתחנן לו בימים אלו קודם שנגזרה הגזירה, שיוציאונו מן המצר אל המרחב, ויכתבנו ויחתמנו לשנה טובה ומתוקה, ובוודאי ננצל מן הכל.

סיפר הרה"ח רבי יוסף שטערביצער זצ"ל, שהיה 'בעל תפילה' אצל הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע. פעם אחת קודם אמירת הסליחות ביום ראשון של סליחות, קראו הרה"ק מהר"א אליו ואמר לו: "בא ואלמדך כוונת אמירת הסליחות". רץ רבי יוסף בהתרגשות רבה, מאחר שהיה

מחבורים
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

**מתחילים
את היום!**

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

אוצרות הפרשה

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: אמר הרה"ק רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א ('דברי אמונה'): והנה לאמיתו של דבר הוא פלא ורבותא עצומה, שבני ישראל אחרי שעוברים עליהם כל כך הרבה הריגות גזירות שמדות צרות ונסיונות קשים ומרים, ועדיין נמצאים יהודים מאמינים בה' ובוטחים בישועתו, הרי אין לך רבותא גדולה מזו והוא אינו מדרך הטבע...

'חלקת יהושע', ביאר 'אתם נצבים' על פי אמרי הרה"ק מבעלזא זיע"א, 'מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון', שהשי"ת רוצה שילמדו זכות על ישראל, ובכן הרעדה של המלאכים היא שמא לא יצאו ידי חובתם בלימוד זכות. וזה 'אתם נצבים', שמלאכים נקראו 'עומדים' שגם המלאכים יעמדו בדין שמא לא יצאו ידי חובתם בלימוד זכות.

והגיד בעל 'ארן עדות', הרה"ק רבי שרגא יאיר מביאליברוק זיע"א: 'אתם נצבים היום כולכם'. איתא בספר הזהר הקדוש, כי 'היום' רומז על יום הדין הוא ראש השנה. והנה ביום הדין הזה שכל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, צריך כל אדם לתקן את מעשיו כדי שיהיו לו מליצים ישרים שימליצו טוב בעדו, ולכן 'נצבים' גימטריא 'מלאך מיכאל', שהוא המליץ טוב עבור כלל ישראל, שיראה כל אדם ליתן להמלאך מיכאל כוח ואומץ על ידי מעשיו הטובים שיוכל להמליץ טוב בעד כללות ישראל ביום הדין הגדול והנורא.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

עצומה, שבני ישראל אחרי שעוברים עליהם כל כך הרבה הריגות גזירות שמדות צרות ונסיונות קשים ומרים, ועדיין נמצאים יהודים מאמינים בה' ובוטחים בישועתו, הרי אין לך רבותא גדולה מזו והוא אינו מדרך הטבע, כי לפי דרך הטבע אחרי כל הנ"ל לא היו נשארים עוד אפילו אחד בעיר ושנים במשפחה שיחזיקו עוד באמונה שלימה וכל זאת רואה ה' אחד, והיא שעמדה לנו ללימוד זכות ולמליצה לזכנו בדין.

וזהו 'אתם נצבים היום לפני ה' אלקיכם' - זאת הוא הלימוד זכות עלינו אשר אנו נצבים בראש השנה לפני ה' אלקיכם, שאחרי כל כך הרבה הריגות שמדות וגזירות ומיתות משונות וצרות ונסיונות קשים, ואשר מצד הטבע לא היה במציאות לעמוד ולהחזיק באמונה ה', ובכל זאת יהודים עדיין מאמינים בו יתברך ונצבים לפני ה' אלקיכם, זאת לבד יעמוד לנו למליצה בעת ישב על כסא משפט ולזכות לזכנו ולרחם עלינו.

והרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א, בעל

השי"ת רוצה שילמדו זכות על ישראל

במדרש תנחומא דרשו על הפסוק 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שְׂבָטֵיכֶם וְקִנְיָנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׁרָאֵל' - זהו שאמר הכתוב (משלי יב ז) 'הַפֹּהַךְ רֹשָׁעִים וְאֵינֶם וְבֵית צַדִּיקִים יִעֲמֹד'. פירש רבה של שמלווא, הגאון רבי שלמה זלמן עהרנרייך, בספרו 'אבן שלמה', כי הנה הקב"ה מבקש תמיד ללמד זכות על בני ישראל, ובשל כך הוא כביכול יורד חדרי בטן, בוחן ובודק גנזי נסתרות, וכשיש אדם שחוטא לתאיבו, מחמת תאוה ורצונות רעים, אבל בתוכו ובפנימיותו ליבו שלם עם הקב"ה, הרי שהקב"ה אינו מסתכל על החיצוניות הרעה אלא הופך אותו ומעיין אותו מבפנים, ששם הוא טוב וראוי. ועל זה הוא שאמר שלמה המלך ע"ה (שיר השירים א ה): 'שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוֹה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּפֶהֱלִי קָדָר פִּירְיָעוֹת שְׁלֹמֹה, ואמרו במדרש: מה אהלי קדר סמרטוטין מבחוץ ואבנים טובות מבפנים, כך ישראל שחורה אני מבחוץ ונאוה מבפנים. וזהו הלימוד זכות שיש להקב"ה על ישראל, שאינו מביט על שחוריתם מבחוץ אלא על הנוי הפנימי שלהם.

וזהו שאמר הכתוב 'הַפֹּהַךְ רֹשָׁעִים וְאֵינֶם', הפוך הוא לשון של עיון ובדיקה היטב עד תכליתו של הדבר ופנימיותו העמוקה, בדומה ללשון חז"ל 'הפוך בה והפוך בה', שעל ידי שמהפכים ומעיינים בפנימיותם של הרשעים אפשר לגלות ולמצוא שהם כלל אינם רשעים.

אמנם פעמים ודווקא ההיפוך והעיון במהותם של האנשים יכול להיות עבורם לגרועותא, והוא באופן של צדיקים שפעמים וחיצוניותם היא יותר טובה מפנימיותם, ואצל אנשים כאלה אין הקב"ה מהפך ומעיין בקרבם לראות הגם ליבם שלם כמו שהם מראים את עצמם מבחוץ והאם תוכם כבדם, על זה נאמר 'וְבֵית צַדִּיקִים יִעֲמֹד', שאצל הצדיקים טוב יותר להעמידם במקומם ולא להפך בהם.

וזהו שאמר הכתוב 'אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כְּלָכֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם רָאשֵׁיכֶם שְׂבָטֵיכֶם וְקִנְיָנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׁרָאֵל', שכולם נצבים לפני ה', ואם לחשך אדם לומר, כיצד אכן יכולים כולם לעמוד בפני ה', על זה באה התשובה 'הַפֹּהַךְ רֹשָׁעִים וְאֵינֶם וְבֵית צַדִּיקִים יִעֲמֹד', שהקב"ה תמיד מלמד זכות על בני ישראל, כשפעמים זהו באופן של היפוך ובדיקה ופעמים זהו דווקא באופן שאין היפוך ובדיקה.

אמר על כך הרה"ק רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א ('דברי אמונה'): והנה לאמיתו של דבר הוא פלא ורבותא

הרה"ק רבי יחיאל יהושע מביאלא זיע"א, בעל 'חלקת יהושע', ביאר 'אתם נצבים' על פי אמרי הרה"ק מבעלזא זיע"א, 'מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון', שהשי"ת רוצה שילמדו זכות על ישראל, ובכן הרעדה של המלאכים היא שמא לא יצאו ידי חובתם בלימוד זכות. וזה 'אתם נצבים', שמלאכים נקראו 'עומדים' שגם המלאכים יעמדו בדין שמא לא יצאו ידי חובתם בלימוד זכות.

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

האם למהר בסליחות כדי להתפלל כותיקין | קניית מקום בבית הכנסת לימים נוראים ממעות מעשר | שמיעת התקיעות בחזרת הש"ץ | בקשות פרטיות בסיום מוסף | אמירת תהלים בסוף מוסף

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

האם למהר בסליחות כדי להתפלל כותיקין

שאלה: ציבור המתפלל כותיקין, ואומרים הסליחות בחודש אלול קודם התפילה, והנה יום אחד היה חזן שהאריך קצת בסליחות, וראו שאם יגמרו את הסליחות לא יוכלו להתפלל כותיקין, ועתה יש להם שתי אפשרויות, או להפסיק הסליחות ולהמשיך לאחר התפילה, או שלא להתפלל כותיקין, מה יעדיפו?

עוד יש להסתפק מניין שרוצים להתחיל הסליחות והתפילה חצי שעה קודם הנץ, ויש להם שתי אפשרויות או לעשות כסדר הנהוג לומר קודם הסליחות ואח"כ להתפלל, אולם אז לא יהיה להם את המעלה של תפילה כותיקין, ויש להם גם אפשרות לשנות מהסדר הנהוג, קודם להתפלל, ויאמרו את הסליחות לאחר התפילה, ויהיה להם את מעלת ק"ש ותפילה כותיקין, אך לא יהיה להם את המעלה של סליחות בסוף הלילה, שאז הוא עיקר זמנו כמבואר לעיל, איך ינהגו?

תשובה: כתוב בספר לקט יושר (ח"א עמוד יז) וזכורני שלא היה מקפיד [התרומות הדשן] אם לא היה מתפלל ק"ש של שחרית כותיקין, אפילו אם עמד קודם עמוד השחר כגון בסליחות או מר"ח אלול עד סליחות, מ"מ היה מניח טלית ותפילין קודם ברוך שאמר, [אף על פי שבשאר ימות השנה היה מניח טלית ותפילין

שעיקר מצוות תפילה לכתחילה היא מעת התחלת הנץ יעו"ש. ומעלת כותיקין היא גדולה מאד כמבואר במסכת ברכות (דף ט ע"ב הובא במשנ"ב שם סק"ח) דהמתפלל כותיקין אינו ניזוק כל אותו היום, ומובטח לו שהוא בן עוה"ב, ויעוין בשערי תשובה (סימן תקפא סק"א) שכתב דמי שקם בעת שהציבור אומרים סליחות ויהיה צריך לבטל תיקון חצות טוב שיאמר תיקון חצות כסדר האר"י ז"ל שהוא עיקר גדול יותר מהסליחות, ולכאורה כ"ש תפילת ותיקין שיש לו עיקר גדול מן הדין, וא"כ קשה איך הידר התרומות הדשן בסליחות שהוא רק מנהג ודחה את הוותיקין שהוא מעיקר הדין, וצ"ל שאמנם כיון את הזמן של הסליחות בהתאם לכך שק"ש תהיה קרוב לנץ, אך נתארכו הבקשות ומכיון שבין כך לא ידועים לנו זמני הנץ על בוריים לא רצה לקצר בסליחות בשביל איחור קל בנץ החמה.

אמנם בשאלה הראשונה שהאיחור בנץ הוא רב, יפסיקו באמצע הסליחות וישלימו את הסליחות לאחר התפילה, וכן בשאלה השניה שאם יאמרו קודם הסליחות לא יתפללו כותיקין, עדיף שיאמרו את הסליחות לאחר התפילה, וכן הוה עובדא שהגיעו אלי מתפללי בית הכנסת שרצו לשנות סדר הסליחות של תענית עשרה בטבת ולאומרה קודם התפילה, משום שזמן הנץ הוא מאד מאוחר והם יאחרו לעבודתם, ושאלתי את מורנו הגאון בעל שבט הלוי זצ"ל, ואמר לי שהוא מותר, וכ"ש הכא דבשביל מעלת התפילה כותיקין שמותר להחליף.

קודם עוטר ישראל], והיה מנגן בברוך שאמר כנגד ג' חלקי שעה, לבד שאר מזמורים שלא אמר במהירות, ושמעתי ממנו שאמר שכתוב בתוס' (פ"ק דברכות דף ט ע"ב ד"ה לק"ש כותיקין) כי רוב בני אדם אינם בקיאים לכוין אותה שעה, מ"מ אינני זוכר אם אמר דבר זה לפסק הלכה, עכ"ל. ולכאורה משלא הפסיק התרומת הדשן בסליחות כדי להספיק להתפלל כותיקין, משמע דאין צריך למהר בסליחות בשביל זה, וכן לכאורה היה לו האפשרות לומר הסליחות לאחר התפילה, ומשמע דעדיף לעשות כסדר ולהתפלל בנחת, ולא להתפלל כותיקין.

אמנם צ"ב דהא התפילה כותיקין היא מעיקר הדין כמבואר בשו"ע (סימן נח ס"א) שמצוה מן המובחר לקרותה כותיקין, וכתב המשנ"ב (סק"ו)

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

קו 'מחברים' לשאלות בהלכה 02-803-9999

תשובות בהלכה מפי הרבנים הגאונים שליט"א

הרב יצחק אברהמוביץ | הרב יצחק מאיר אדלר | הרב אברהם מרדכי ארשטר | הרב פנחס בלוי | הרב ישראל ברלינר | הרב אהרן מרדכי גרין | הרב שבח דוידוביץ | הרב ישראל הורנצ'יק | הרב ברוך וידיסלבסקי | הרב ישראל זילברברג | הרב שאול משה טיטלבוים | הרב אברהם מרדכי לינגר | הרב יחיאל מיכל לנדא | הרב יחיאל רבינוביץ | הרב רפאל יצחק רוזמרין | הרב שלמה חיים רוזמרין | הרב משה רוטשטיין | הרב שמעון רוסק | הרב ישראל שאהן | הרב אברהם יהודה שטיין | הרב שמואל יוסף שטיינברג | הרב יוסף מרדכי שלמון

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי משה בראנדסדארפער שליט"א
גאב"ד היכל הוראה ובעל שו"ת היכל הוראה

קניית מקום בבית הכנסת לימים נוראים ממעות מעשר

שאלה: האם מותר לקנות מקום בבית הכנסת לימים נוראים ממעות מעשר כספים.

תשובה: מותר לקנות מקום בבית הכנסת לימים נוראים ממעות מעשר. אך הוא ב' תנאים: א. דוקא כשהיה דעתו לכתחילה בשעת קניית המקום דישראל ממעות מעשר, אבל אם בשעת קניית המקום לא נתכוין ליתן ממעות מעשר

ואח"כ רוצה לפרוע ממעות מעשר אסור. ב. דוקא באופן שכשהתחיל לנהוג בהפרשת מעשר כספים התנה שיוכל לעשות ממנו כל דבר מצוה, אבל אם בג"פ הראשונים נהג להפריש מעשר מריוח שלו ולתתו דוקא לעניים אז אינו יכול לשנות ולעשות ממנו דבר מצוה אחר.

כאן המקום לציין דאין ללמוד מתשובה זו שיכולים לקנות כל דבר מצוה ממעות מעשר, אלא דבכל דבר מצוה כגון אתרוג שופר וכדו' יש לדון בפני עצמו, כי ישנם פרטי דינים שמשנים הדין בכל מצוה באופן אחר, כמבואר בפוסקים.

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

שמיעת התקיעות בחזרת הש"ץ

שאלה: עד כמה יש להקפיד לשמוע את כל חזרת הש"ץ במוסף ר"ה.

תשובה: רצוי להקפיד לשמוע כל חזרת הש"ץ במוסף של ראש השנה כחומרת הגרי"ז מבריסק שיהיו התקיעות על סדר הברכות. אמנם הכוונה בתפילה קודמת לכל, ואין למעט כוונתו לשם כך (הגרי"ש אלישיב).

אכן אם חפץ להוסיף בקשות בסיום התפילה ומחמת כן יפסיד שמיעת חלק מחזרת הש"ץ נראה שאם כבר החלה חזרת הש"ץ עד שהגיע לאלוקי נצור, הרי שאינו שומע את כל התפילה בשלמות ויוסיף תחינות, אך אם עדיין לא החלה חזרת הש"ץ, מהיותר ראוי שיסיים תפילתו ויאזין לכל חזרת הש"ץ בשלמות.

ואין חסרון במה שאינו שומע ברכת מודים מהש"ץ בשעה שהציבור אומרים מודים דרבנן, כיון שאמירת 'מודים דרבנן' נתקנה במקום מודים של הש"ץ.

התקיעות, ואף אומרים פיוטים שאינם עיקר התפילה בין התקיעות, הרי שכל שהוא מעניין התפילה אינו הפסק.

אמנם הורה מרן הגרי"ש אלישיב שלאחר אמירת 'יהיו לרצון' קודם שהחלה חזרת הש"ץ, אין להוסיף בקשות. ושמו טעמו כמבואר בהרחב דבר (בראשית יח, כב) "הודיע הכתוב ללמדנו שאין לאדם להתפלל על איזה דבר, רק בתוך תפילה קבועה, שאז הוא עת רצון".

אמנם ברכת 'אשר יצר' יכול לומר בין התקיעות ללא הגבלה (וכן הורה המנחת יצחק ג, מד).

אמירת תהלים בסוף מוסף

שאלה: האם יכול לומר תהלים בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, או שנידון כהפסק.

תשובה: יש מקום להתיר, שהרי נחשב כתפילה. ואף כתב ביסוד ושורש העבודה (יא שער האיתון ד) "בעת שהש"ץ מאריך בניגונים (בתפילת מוסף) לא ישב בטל אלא יאמר מזמורי תהלים בכוונה עצומה וטוב מעט בכוונה".

בקשות פרטיות בסיום מוסף

שאלה: האם מותר לומר תחינות ובקשות פרטיות בסוף תפילת מוסף בלחש, או שנחשב כהפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד.

תשובה: מותר להזכיר בקשות פרטיות בתוך התפילה ללא הגבלה, ואין זה כהפסק בין

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

מסכת בבא בתרא דף צו-קב

מיץ ענבים לקידוש

בגמ': והא תאני ר' חייא יין מגתו לא יביא ואם הביא כשר וכיון דאם הביא כשר אנן אפילו לכתחלה נמי דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום. (בבא בתרא צז, א).

בסוגיין מבואר שיין מגתו אפילו לכתחילה כשר לקידוש היום, דאמר רבא סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום, וברשב"ם ורבינו גרשום מבואר, שיין מגתו היינו תירוש שאינו תוסס. וכן פסק השו"ע (או"ח סי' ערב ס"ב) שיין מגתו כשר לקידוש. ומ"מ כתב המג"א (סק"ג) שמצוה יותר ביין ישן. ובמשנה ברורה (סק"ה) הביא דבריו, והוסיף בשם הפרי מגדים שהיינו כשכבר עבר עליו מ' יום. [ועיין במהרי"ל (הל' ר"ה) שכתב, יין ישן משובח, שהרי תירוש אינו מוציא יין ישן].

עפ"י דברי השו"ע כתבו הפוסקים שמיץ ענבים כשר לקידוש, ואף שאינו תוסס, וכדין יין מגתו. והנה באופן עשיית מיץ ענבים יש שני דרכים. א. לאחר שסוחטים ענבים ויוצא יין, טבע היין שהוא תוסס והמתקיות יוצאת מן היין ונעשה חריף, ולכן כדי לעשות יין רגיל משאירים אותו לתסוס, אך כדי למנוע תסיסה מבשלים את היין מיד קודם התסיסה, ומחזיקים את היין בחבית סתומה או בבקבוק שלא יתסוס. ב. מערבים חומר משמר מגפרית וכיוצא"ב שהוא משפיע שהיין לא יתסוס.

על הדרך השניה יש שהעירו, שהיות ויין זה אין בכוחו להיות משכר מחמת שהניחו בו את החומר הגזל, אין ברכתו אלא שהכל. וכך כתב הכנסת הגדולה בתשובה (סי' א, הו"ד בברכ"י או"ח סי' רב) על יין שמניחים בו עפר לבן כדי למנוע תסיסה.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' יד) ובשו"ת מנחת שלמה (סי' ד) כתבו לבאר, שמברכים על מיץ ענבים מסוג זה ברכת הגפן היות שמיד כשנסחט קודם שתסס כבר חל עליו שם יין לענין קידוש וברכה, וגם כשר בדיעבד אפילו לנסכים, לכן שפיר נשאר עליו ברכת הגפן שהיה עליו קודם אעפ"י שעכשיו כבר אינו ראוי ליעשות יין משכר, כיון שגם עכשיו הוא טוב לשתיה ולא נשתנה אלא לטובה. וע"ע במועדים וזמנים (ח"ג סי' רנה).

אולם בשבות יצחק (ח"ד פ"א אות ג) כתב בשם בעל הקובץ תשובות, שכל שאין ראוי להיות עתה יין אין אומרים בזה שבשעה שנסחט היה ראוי להיות יין כיון שסו"ס עכשיו אינו ראוי. אך כתב (ח"י פ"ב אות ב) שכיום יש מפעלים שכדי למנוע תסיסת היין מניחים בחביות היין חומר שאינו ראוי לשתיה, ולפני שממלאים את המיץ ענבים בבקבוקים מוציאים את החומר ומשיירים ממנו כמות קטנה ושוב יכול המיץ להיות יין, וא"כ שוב יהיה ברכתו בורא פרי הגפן.

ובשו"ת שבת הלוי (ח"ט סי' נח) כתב, שאעפ"י שמדברי הרשב"ם (צו: ד"ה יין קוסס) נראה שכשרות יין מגתו הוא מפני שאע"ג שאינו משכר עכשיו מכל מקום משכר לאחר זמן, ולפ"ז מיץ

שעה מועטת. ומשמע שרק בשיעור כזה מצדד להתיר, ולבסוף כתב כל שלא נמר ריחו וטעמו, וזה הוא שיעור גדול יותר כי אף בשלש שעות לא יופגם ריחו וטעמו.

ולאחר שהאריך בביאור דין זה כתב, בנידון חבית יין שעמדה מגולה בלי מגופה כשש שעות בלילה בשעה שבני אדם ישנים, היות שודאי במשך ה' או ו' שעות שהיתה המגופה פתוחה לא נמר ריחו וטעמו, וגם כי היה עומד במקום גבוה שאין לחוש כ"כ שיפול בו דבר מאוס, וגם כי זה היה בחורף שאין מצויים זבובים וכדומה שנחוש שיפלו לתוך היין, וגם יש מקום לחלק בין אם גלוי כל הכלי של היין, או שגלוי רק מקום המגופה שבאופן כזה אינו מפג במהרה את ריחו וטעמו, נראה פשוט שיש להתיר לקידוש וכדעת המג"א, והאחרונים שכתבו שעה מועטת כבר כתבנו שלא דקדקו בלשונם, כי סוף דברי המג"א מוכיחים להתיר אף באיזה שעות.

עוד כתב לחדש, שאף ביין מגולה גמור נראה שאינו אסור רק לקידוש הלילה אבל בשחרית מותר, שאף שפג ריחו וטעמו מ"מ לא גרע משאר משקין שמותר לקדש בשחרית כשאין לו יין, וכן להבדלה, אמנם אם יש לחוש שנפל בו דבר מאוס י"ל שאסור גם בשחרית והבדלה כיון שהוא מאוס לאנשים נקיי הדעת יש בו משום 'הקריבהו נא לפחתך'. ולפ"ז גם שאר משקין שנפל שם איזה דבר שע"ז נמנעים נקיי הדעת לשתותו יש לאסור לקידוש ולהבדלה, וכן לשאר כוסות של ברכת מצוה.

בשו"ת אז נדברו (ח"א סי' ז) סתם לאסור לכתחילה גם כשעמד היין שעה מועטת בגלוי, היות והיום היין מצוי דינו כשכר להחמיר בו לכתחילה.

ענבים יהא פסול. אולם במאירי (בסוגיין, פסחים קז) מבואר שיין שאינו משכר אינו פסול לקידוש, ובתנאי שאין עוד ריעותא ביין עצמו, ועפ"ז יש לפסוק שאין חשש לקדש על מיץ ענבים.

ועיין בשאלת ישורון (ח"א סי' ה) ובשו"ת משנה הלכות (ח"ג סי' לח) בדין קידוש במיץ ענבים.

קידוש על יין שהיה מגולה זמן מועט

בגמ': למעוטי מגולה ואע"ג דעבר' במסנת כר' נחמיה אפילו הכי הקריבהו נא לַפְחָתְךָ הַיָּיִן צֵד או הַיָּשָׁא פְּנִיָּה (בבא בתרא צז, ב).

בשו"ע (או"ח סי' ערב ס"א) פסק המחבר, אין מקדשין על יין מגולה אפילו בזמנינו שאין מקפידים אם היה מגולה. והטעם כמבואר בסוגיין משום 'הקריבהו נא לַפְחָתְךָ' (מלאכי א, ח), שהרי אין שותים ממנו השרים והפחות ואיך יעשה בזה מצוה להקב"ה.

במגן אברהם (סק"א) כתב, אפשר שבמגולה שעה מועטת אין קפידא, ובפרט במדינות אלו שאין היין מצוי כ"כ, וגם הפחות והסגנים אינם מקפידים בדיעבד, אא"כ נמר ריחו וטעמו רק אז פסול.

בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' א) כתב, שהעתיקו כל האחרונים דבריו לדינא בהחלט ולא בלשון אפשר. אבל הקשה מנין להמג"א לחדש דבר כזה נגד הטוש"ע, וגם למה החליטו האחרונים כן לדינא, ולא הביאו זאת בלשון אפשר.

עוד הקשה, ששעה מועטת משמע רק שעה קטנה וכמבואר באחרונים, והמהרי"ט (אהע"ז סי' כו) כתב, ששעה קלה הוא כעשרים מינוט שליש שעה. וגם החת"ס (אהע"ז סי' קצט) כתב שזה

מגורים בבית חמיו לתקופה צרה

בגמ': דכתיב בספר בן סירא הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי קל מסובין וקל מסובין חתן הדר בבית חמיו (בבא בתרא צח, ב).

בסוגיין מבואר שאין דרך החתן לגור בבית חמיו, דכתיב בספר בן סירא הכל שקלתי בכף מאזנים ולא מצאתי קל מסובין, וקל מסובין, חתן הדר בבית חמיו.

הרשב"ם (ד"ה קל מסובין) מבאר, שאמנם נוצה קלה יותר מסובין אך נקטו סובין שהוא דבר גרוע, [ואף חתן הדר בבית חמיו הוא דבר גרוע].

ובמס' קידושין (יב:), אמרו, שרב היה מנדה חתן שהיה דר בבית חמיו, אמנם נהרדעי אמרי שרב לא היה מנדה על דבר זה.

בתוס' (שם ד"ה בכולהו) כתבו, שהחתנים בזמן הזה שדרים בבית חמותם סומכים על דעת נהרדעי, והוסיפו שאף לדעת הסוברים שרב מנגיד על זה, מ"מ מה שדרים עכשיו בבית חמותם היינו בשביל טובת הנאה שדרים שם בלא שכירות, שיש הוכחה שאינם דרים בשביל חמותם אלא בשביל שאר טובות שעושין להם.

והנה הרמב"ם (איסורי ביאה פכ"א הט"ו) כתב, אסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו שזו עזות פנים היא. והראב"ד (שם) כתב, שאם ייחד לו בית למשכב מותר.

והמהרש"ל בספרו עמודי שלמה על הסמ"ג (ל"ת סי' ככו צה:), כתב לדייק בלשון הרמב"ם שכתב על הדר בבית חמיו שעזות פנים היא לו, והיה לו לכתוב שרב מנגיד, וביאר שהרמב"ם סמך על המבואר בסוגיין שהוא קל מסובין, ולא הביאו בגמרא שהוא איסור שהרי רב מנגיד על זה, ומשמע שהוא דרך מוסר בעלמא.

ובספר חינוך וחסידא (ח"ב השמטות ציונים מדיני חתן אות ו דף רכ) כתב, שהן בזמן הגלות הזה המזונות מתייקרים וכל אדם דחוק על מזונותיו, וע"י שדר בבית חמיו מוצא מעט הרוחה, וגם אין צריך לשכור משרת כי משרת חמיו עושה גם בעבורו, וגם חמיו נוחא ליה שלא ימכור מבגדי אשתו לצורך פרנסה שהרי הם הנדונים שהביא האב לבתו ויבואו האשה עם בעלה לידי מחלוקת, וגם מפני שאנו דרים בין הגוים וע"י שהיא בבית אביה משמרה, יש להקל בזה.

שינוי מקום הבימה בביהכ"נ

בגמ': דבר זה מסורת בידינו מאבותינו מקום ארון וקרובים אינו מן המדה וכו'. (בבא בתרא צט, א).

בשו"ת יהודה יעלה (ח"א או"ח סי' ג הג"ה מבן המחבר) כתב, בדבר מקום הבימה בבית הכנסת שאין כאן מקום ספק ושאלה כלל שמקומה באמצע בית הכנסת, כמבואר ברמב"ם (תפילה פ"א ה"ג) ובטור ורמ"א (או"ח סי' קנ ס"ה).

ראיה לכך שאין לשנות תואר ומקום דבר הנקבע בבית הכנסת, הביא ממה שאמרו בסוגיין על מקום הכרובים, שקשה לפי המאן דאמר 'ופניהם איש אל אחיו' שהרי כתוב 'ופניהם לבית'.

ולכאורה יש להבין כיצד הקשו מפסוק שנאמר לגבי כרובים של שלמה על כרובים של משה, והלא יתכן שהיה שינוי ביניהם. אלא ודאי שהיה ברור לחז"ל שלא שינו הכרובים מכמות שהיה במשכן, וכמו כן יש ללמוד לבית המקדש מעט שהוא בית הכנסת שאין לשנות מהצורה ומהתואר שנהגו אבותינו.

הליכת אברהם בא"י להכינה והליכה לתקן העבירות

בגמ': מ"ט דר' אליעזר דכתיב קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה ורבנן התם משום חביבותא דאברהם הוא דקאמר ליה הכי כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו (בבא בתרא ק, א).

בסוגיין מבואר שלדעת רבנן אין להוכיח מהנאמר אצל אברהם אבינו 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה', שקנין הילוך מועיל, היות ומשום חביבותא דאברהם אמר לו כן הקב"ה, כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו.

בפנים יפות (פר' לך עה"פ ושמתי זרעך) כתב מה שכתוב קום התהלך ולא מצינו באברהם שהלך לארכה ולרחבה, ועוד שהיה צריך לומר קום לך בארץ. אלא ענין התהלך זה כמו (בראשית יז א) 'תהלך לפני והיה תמים', וכן (שם ו ט) 'את האלקים התהלך נח', דהיינו הליכה בקדושה, דכתיב (זכריה ג ז) 'ונתתי לך מהלכים בין העומדים', דהיינו שיקדש כל ארץ ישראל לארכה ולרחבה וכו', וכן היה עליית משה שהראהו השי"ת כל ארץ ישראל להשרות עליו קדושתו, וזהו שכתוב (בראשית יג יד) שאמר ה' לאברהם 'שא עיניך וראה', דהיינו ראה רוחנית שהרי אי אפשר לאדם לראות בעין גשמית את כל ארץ ישראל, אלא שהראהו ראה רוחנית, ואמר שיקדש אותה בקדושת ארץ ישראל.

בספר ויחי יוסף (פאפא, פר' לך עה"פ אל הארץ) הביא את דברי הגמ' בסוגיין, וכתב להקשות לכאורה איך יהיה בהליכה זו של אברהם אבינו נוח לכבוש לבניו, וביאר שהקב"ה נתכוין בזה שבהליכתו יכניס כח קדושה בארץ ועי"י יהיה נוח לכבוש לבניו, כלומר שיהיה המקום מוכשר לעבודת ה' ולהתעלות בקדושת א"י.

כעין זה ביאר הקדושת לוי (פר' שלח, עה"פ שלח לך אנשים ד"ה או יבואר) בענין המרגלים, שעיקר כוונת הבורא ברוך הוא לשלוח אנשים יראים ושלמים אשר כל מגמתם עבודת הבורא ברוך הוא, ולא חס ושלום לתור את ארץ ישראל גשמיותה של ארץ, רק צוה הבורא ברוך הוא למשה רבינו עליו השלום לשלוח עבדי השם מקודם, בשביל שיעשו רשימה שמה בעבודה, דהיינו בתורה ובתפלה להמשיך חיות ושפע מהארץ עליונה לארץ תחתונה, בכדי שהארץ בעצמו יתאוה שיבואו בני אברהם יצחק ויעקב.

ועיין בספר מילי דשמיא (לבעל החרדים פמ"א אות ג) שכתב, שמעתי מחסיד אחד שהיה מהלך בארץ ישראל, הוגה בתורה בכל עירו לתקן את אשר עיתו אבותינו שלא הניחו תלם בארץ

ישראל שלא הניחו בו צלם, ומי יתן ויזכנו ה' להתהלך בכל ארץ ישראל הוגים בתורה.

[אמנם, הליכה בארץ ישראל לשם טיול בעלמא יש בה משום ביטול תורה, ואין ענין לטייל כדי להכיר את ארץ ישראל, כמבואר בשו"ת אז נדברו (ח"א סי' לד)].

הליכה על גבי קברים

בגמ': אי לבראי הא קמיתדשי להו וכו'. (בבא בתרא קא, ב).

כתב הרמ"א (י"ד סי' שסד ס"א) יש אוסרין עוד לישב על האבן שנותנין על הקבר למצבה, ויש חולקים ומתירים.

דעות אלו הובאו בטור (שם), דעת ה"ר ישעיה לאסור, היות ודינם כמחזירים לקבר, ולדעת הרא"ש אינם נחשבים מן הקבר אלא כציון שנותנים עליו אח"כ.

בפ"ת (סק"ב) הביא מתשובות יד אליהו (סי' צד) שני טעמים לאיסור ישיבה על האבן שנותנים על הקבר למציבה. א. מחמת איסור הנאה. ב. מחמת בזיון המת. והחילוק בין הטעמים ללכת על גבי הקבר, שאין בזה הנאה שהרי אם לא היה כלל קבר כאן היה יותר טוב לילך על הארץ, אמנם יש בזה בזיון המת, ולכן כתב שמשום מצוה מותר לילך על הקבר. אבל לישב ע"ג הקבר שבזה יש לו הנאה שהרי אילו לא היה כאן קבר לא היה ראוי לישב עליו, אסור אף במקום מצוה.

והנה ה"ט"ז (סק"א) הביא דברי הרשב"ם בסוגיין (ד"ה הא קמיתדשי) שכתב, שנושאי המטה דורסים על גבי המערות המוקפות מכל צד כשמביאים את המטה לחצר, שבשביל הילוך לפי שעה לא קפיד. ומלשונו דייק ה"ט"ז שאין איסור כשדורסין ע"ג הקברים לפי שעה בהילוך למקום שרוצים לילך שם.

אולם בקרבן נתנאל (על הרא"ש תענית פ"ב אות ג) כתב לדחות, שבסוגיין מדובר על קברים שהיו בכוין במערות, שנמצא שהקרקע שעל הקבר קרקע עולם היא שהרי לא חפרוה ולא נאסרה בהנאה, משא"כ בקברים שלנו שהוא תלוש ואח"כ חיברו שהרי חפרו הקבר ואח"כ כיסוה והיא קרקע שנאסרה בהנאה, ולכן כתב שאין היתר ללכת על קברים אא"כ לצורך שאז הרי זה לא אפשר ולא מכוי. [ועיין בחיים וברכה (שמחות מערכת ה אות לד) שהוכיח כדבריו מדברי רבינו ירוחם].

והנצי"ב בשו"ת משיב דבר (סוף חלק י"ד הל' אבל אות ה) הביא דברי ה"ט"ז להלכה, וכתב לענין הליכה על הקברות יש בזה משום בזיון המתים, ומיהו באקראי לעבור עליהם מותר, כמו שכתב הרשב"ם. אלא שלכאורה עדיין יש בזה איסור הנאה משום שהוא תלוש ואח"כ חיברו, וכתב שזה תלוי במחלוקת רש"י ותוס' (חולין טז, ע"ז מה:). ואע"פ שהרמ"א הביא דעת רבינו ישעיה לאסור שהוא כדעת רש"י, נראה שהוא רק לכתחילה שראוי להחמיר שאם אפשר להזהר שלא לילך אף באקראי על הקברות ראוי להזהר, אבל לצורך מצוה אין לחוש, וסומכים על דעת השולחן ערוך שהוא כשיטת התוס'.

הרה"ק רבי אורי [השרף] מסטרעליסק זי"ע כ"ג אלול תקפ"ו

אם האדם אינו מקלקל צלם אלקים שעליו - אין לו לירא משום חיה

פעם אחת נסע הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זי"ע עם אחדים מחסידיו דרך יער. באמצע הדרך עמדו הסוסים ולא חפצו ללכת הלאה. הלך הבעל עגלה לראות מה מפחיד את הסוסים וראה דוב עומד וחפץ לדלג על הסוסים. התחיל הבעל עגלה לצעוק.

אמר לו רבי אורי להבעל עגלה: אל תתיירא. והלך מהעגלה עד סמוך לדוב והגביה מעט כובעו מעל מצחו, ומיד ברח הדוב, ואמר הרב הקדוש להאנשים שהיו אצלו: אל תאמרו שזהו מופת, אינו כן, כי אם כתוב 'ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית השדה' (בראשית ט ב), אם האדם אינו מקלקל צלם אלקים שעליו אין לו לירא משום חיה.

(ספיר ויהלום פר' נח ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

משה מבראד שנסע לארץ הקודש בסוף ימיו, הרב הקדוש מורינו רבי יהודה צבי מסטרעלין, הרב הקדוש רבי זאב וואלף שענהבלום מלובוב, ודרך כל תלמידיו היה בעקבות רבם הקדוש, שהיו מתפללים בקול נורא עד שבקעו כל לב העומדים שמה. ונסתלק בכ"ג אלול תקפ"ו ושם מנו"כ.

הרב הקדוש רבי אורי מסטרעליסק זי"ע בן איש תם וישר וירא רבי פנחס נולד בשנת תקי"ז (בערך). בזיווג ראשון נשא את הרבנית מרת פריידא ע"ה, ובזיווג שני נשא את הרבנית מרת בלומא ע"ה בת הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד מקולומייתא תלמיד הבעש"ט הקדוש (אביו של הרה"ק בעל ה'אהבת שלום' מקאסוב).

הרב הקדוש מורינו רבי אורי מסטרעליסק, קדוש ונורא כאחד השרפים, היה תלמיד מובהק להרב הקדוש רבי שלמה מקרלין, ומשנת תקנ"ב החל להנהיג עדה בלבוב ולאחר מכן בסטרעליסק, ונודע לכל קדושת האלוקי הזה כי באמת היה כמלאך אלקים וממש לא היה איש רק שרף כי תמיד היה בוער כאש לשמו יתברך ויתעלה, ושמענו הרבה מאוד מנפלאותיו אשר עשה כי פעל הרבה ישועות בארץ אך לכל הדברים הנפלאים יפלא יותר גודל עבודתו בלי עייפות ובלי לאות שהיה תמיד אש להבה.

הרב הקדוש העמיד תלמידים הרבה קדושים עובדי ה' בלב תמים. מתלמידיו הנודעים היה, הרב הקדוש רבי אהרן

שיחת קודש לבני חבורת אור החיים מכ"ק אדמו"ר מרחמיסטריווקא ספרינג וואלי שליט"א

שעה של קורת רוח והתרוממות הייתה לבני חבורת אור החיים בעש"ק פרשת כי תצא, בשיחת קודש מיוחדת מאת אדמו"ר מרחמיסטריווקא ספרינג וואלי שליט"א אשר העניק מאצרותיו לבני החבורה, והפליג במעלת ההכנה לשבת קודש בבחי' 'והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו', וניצול השעות המרוממות של שבת קודש. דבריו תובלו בשפע של אמרות צדיקים, ר"ת וגיימטריאות, פרפראות וסיפורי צדיקים, והלהיבו את הלבבות להוסיף ולהגביר חיילים, להתכונן לש"ק בהכנה דרבה, ולנצל את השעות הנשגבות לתורה ויראת שמים, כמיטב דרכם של בני חבורת אור החיים.

הגאון רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זי"ע בעל 'החפץ חיים' ו'משנה ברורה' כ"ד אלול תרצ"ג

סגולה בדוקה ומנוסה להצלחה על פרנסה

כתב מרן החפץ חיים זי"ע: ובאמת לפלא הוא בעיני, שטבע בני האדם לחפש סגולות וברכות מאנשים גדולים להצלחה על פרנסה, ומה יועילו להם כל הסגולות והברכות, אם, חס ושלום, הוא מורגל בזה החטא של לשון הרע ורכילות, הרי יש על זה ארור מפורש בתורה (דברים כ"ז כ"ד), "ארור מכה רעהו בסתר", שהוא קאי על לשון הרע, כמו שפירש רש"י. ואמרו חז"ל (שבועות ל"ו), ארור, בו קללה, בו נדוי. וזה לא יצא מפי איש אחד, כי אם בהסכם כל ישראל בצרוף הכהנים והלויים, כדתיב בקרא, והרי הוא מכלה השפעתו.

ואם היו שומעים לדברי, הייתי מיעץ להם יותר, שישמרו עצמם בזהירות יתרה מזה החטא, ובפרט מלעשות בפועל ממש רע לחברו מענין גזל וחמס ואונאה וכיוצא בזה, [שהו בודאי גורם גדול שיבזבוזו נכסיו על ידי זה וירדו לטמיון, כמו שכתבנו בקונטרס "שפת תמים" בפרק שני ושלישי מכמה פסוקים ומאמרי חז"ל, עין שם], שאז בודאי יתברכו נכסיהם יותר מכל הסגולות, וכמו שידוע, שכל הארורים פתחו מתחלה בברכה ואמרו, "ברוך אשר לא יכה את רעהו", וכל ישראל ענו על זה אמן, ובודאי תתקיים הברכה הזו. (ספר שמירת הלשון ח"ב - פרק ט)

'ביאור הלכה', הכולל דיונים הלכתיים ארוכים יותר; ו'שער הציון', בו נמצאים מקורות ההלכה בפוסקים להלכות המובאות במשנה - ברורה ועוד הערות קצרות.

החפץ חיים חיבר עשרות ספרים קטנים וקונטרסים בענייני הלכה והנהגה שונים, שקובצו בכמה כרכים תחת הכותרת 'כל כתבי החפץ חיים'. רבינו נתבקש לישיבה של מעלה ביום כ"ד אלול שנת תרצ"ג, זי"ע.

הגה"צ ר' ישראל מאיר הכהן נולד בשנת תקצ"ט. בצעירותו למד בישיבה בוויילנא, והתפרסם כעילוי וצדיק.

רוב ימיו ישב בעירו ראדין, והתפרנס מחנות שהחזיקה אשתו. מעולם לא נשא שום מישרה רבנית; הקים ישיבה קטנה בראדין, שנהייתה במשך השנים אחת החשובות בליטא.

כתב חיבורים רבים בהלכה ומוסר, שפירסמו אותו מאוד, והשפעתם גדולה עד היום. חיבורו ההלכתי הראשון היה ספר 'חפץ חיים' על הלכות לשון הרע, ועל שמו כונה ר' ישראל מאיר כבר בחייו, וכך הוא מכונה עד היום, 'החפץ חיים'.

הוא כתב ספרי הלכה שימושיים שהזמן גרמן, כמו ספר 'מחנה ישראל' לחיילים בצבא הצאר; כמו - כן חיבר ספרים בהלכות קודשים ומקדש, ואף פתח 'כולל' ללימוד קודשים. חיבורו הגדול הוא ספר 'משנה ברורה' על שו"ע או"ח בשישה כרכים, שבהכנתו עסק במשך כ"ח שנים, וכל כך נדפס מייד בסיום הכנתו.

ספר 'משנה ברורה' התפשט במהירות עצומה בעם ישראל, ומהווה עד היום את ספר הפסיקה העיקרי בחלק או"ח בציבור האשכנזי, וספר הלכה חשוב ביותר לכל עם ישראל. ספר 'משנה ברורה' כולל ביאור בעל שלושה חלקים שכתב החפץ - חיים: 'משנה ברורה' עצמו, שהוא ביאור פסקי השו"ע, הוספת פרטים הלכתיים, והכרעת ההלכה במקום מחלוקת הפוסקים;

נביאים וכתובים מאידים כבודז'ה

מהדורת כ"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע

המגיד מזלאטשוב

כ"ה אלול תקמ"ג

שינוי השם לחולה רק עפ"י רוח הקודש

על הפסוק (בראשית ב' יט): **וְכָל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ**, פירש הרה"ק רבי חיים מטשערנוביץ זיע"א בספרו 'באר מים חיים': ועיקר קריאת שמות של אדם היה הכל 'לנפש חיה', כלומר, לערך הנפש שבו שם זה הוא חיותו. והוא פותח שם בדברים ששמע מהרה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א: שמעתי מפי אדמו"ר נור ישראל וקדושו אור עולם המפורסים מו"ה יחיאל מיכל זצוקלה"ה שאמר לי בפירוש, שחלילה לשנות שם אדם החולה, אם לא אדם שכל מעשיו כמעט ברוח הקודש. כי שם הנקרא לאדם בעת הוולדו ודאי רובו ככולו מזדמן מאת הקדוש ברוך הוא, באשר הוא שמו למעלה והוא חיותו של אדם כל ימיו כאשר הוא חי על פני האדמה. והנה החולה ודאי צריך לחיזוק ביותר, ולפעמים אין לו חיזוק אחר כי אם זה החיזוק של השם, ואם עוקרין אותו כדרך שאומרין ומעתה לא יעקב יקרא עוד שמך וכו' והשם השני אפשר כי לא מחיותו הוא ונשאר בלא מחזיק החיות שלו.

כך הוא מפרש את לשון הפסוק כאן: 'נפש חיה - הוא שמו', ששמו של האדם הוא חיותו והוא שמו למעלה.

(ספיר ויהלום פר' בראשית פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

זכה להעמיד חמשת בנים קדושים, שעליהם אמר "הבאתי לעולם ה' בנים כנגד ה' חומשי תורה, הרה"ק רבי יוסף מיאמפלא, רבי יצחק מראדוויל, רבי זאב מזאבאריז', רבי משה מזווהעל, ורבי מרדכי מקערמניץ, זכותם יגן עלינו. דברי תורתו נאספו בספר "מים רבים" "תורת המגיד מזלאטשוב".

הרה"ק מו"ה רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע נולד בשנת תפ"א בבראדי, לאביו הרה"ק המוכיח רבי יצחק מדראהביטש זי"ע. בצעירותו עלה ונתעלה בתורה ובקדושה מפי אביו.

אח"כ היה מהאריות שבחבורת לומדי הקלויז הנודע בבראדי, ראש הקלויז הגאון רבי חיים צאנזר העיד שהינו לומד תורה לשמו, זכה להסתופף בצל מרן הבעש"ט, אשר העיד בו שלא טעם טעם חטא מימיו.

אחר פטירת הבעש"ט הסתופף בצל המגיד הק' ממעזריטש כפי שהראו לו משמים. נודע כמגיד מישרים. היה נודד מעיר לעיר ומוכיח את העם בדרשותיו. וקירב רבים לתורת השם.

גדולי דורו חרדו לשמו, והרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע התבטא שכאשר הוא לובש את מלבושו לקראת התפילה ומחבר את הקרסים הינו ממשיך שפע למעלה לשמונים אלף כיתות מלאכים והוא חיותם.

רבים היו תלמידיו הקדושים, וביניהם החוזה מלובלין, ה"סבא" משפאלי, הרה"ק מאפטא, הרה"ק ר' ארון לייב מפרמישלאן, הרה"ק ר' מרדכי'לה נשכיזער, ועוד רבים.

בעת רעוא דרעוין בשב"ק פרשת ניצבים וילך כ"ה באלול תקמ"א, השיב נפשו לאלקים בקראו "שמע ישראל". ועל מצבתו נרשם שנת ו"קמת" (כנראה עם הכולל) ועלית אל המקום.

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

הגה"ק רבי עמרם בלום זי"ע אב"ד אויפאלו וב' בית שערים' כ"ו אלול תרס"ז

אויפאלו, (בעל שו"ת בית שערים) שפעם אחת לאחר דרשתו בפני קהל עדתו, ניגשו אליו כמה מאנשי הקהילה, והעירו לו על כך שהוא מכלים אנשים ברבים, כשמוכחים לעין כל בעת דרשתו. אמר להם: "אם כן מה רצונכם שאומר בדרשה, ענו לו בני הקהילה: "זאל דער רבי זאגן וואס עס שטייט". [יאמר נא הרב את הדברים שכתובים בספרים].

בדרשתו הבאה אמר: "מ'האט געבעטן זאגן וואס עס שטייט, אזוי וועל איך טאקע טון!".

הוא הראה באצבעו על אחד מהנוכחים וקרא בקול: "דא שטייט דער שייגעץ וואס האט עובר געווען כך וכך, אונד דא שטייט דער וואס איז נישט מקיים כך וכך!".

[המילה "שטייט" באידיש יש לה שתי משמעויות, "כתוב" וגם "עומד", אנשי הקהילה בקשו שהרב יאמר רק את מה שכתוב, אבל הוא פירש את הדברים שעליו לומר מי עומד כאן, ולכן התחיל להוכיח אנשים כדרכו: הנה כאן "עומד" האיש הנקלה פלוני שעבר על האיסורים האלו, וכאן "עומד" האיש פלוני שאינו מקיים את המצוה הזאת וכדו'.

(רשומים בשמך)

כך שהרב ראטה עבר לכהן בחוסט והרב בלום ישב על כיסא הרבנות בברטו-אויפאלו. גם בברטו-אויפאלו ניהל ישיבה גדולה. בתפקיד זה כיהן במשך כה שנה, עד לפטירתו. שמו התפרסם ברחבי הונגריה, והוא הפך לאחד מגדולי משיבי התשובות ההלכתיות בדורו, ורבנים מכל קצווי הונגריה פנו אליו בשאלותיהם. רבינו נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ו אלול תרס"ז.

חריפותו הגדולה

מסופר על הגה"ק רבי עמרם בלום זצ"ל אב"ד

רבינו נולד בשנת תקצ"ד לאביו הג"ר יצחק יעקב, שכיהן כאב בית דין בעיר, ולאמו בת הגה"ק רבי עמרם רוזנבוים, ("רבי עמרם חסידא"), שעל שמו נקרא. בצעירותו עברה משפחתו לקרולי. בילדותו למד עם הגאון שלמה זלמן אולמן ממאקווא, שהתרשם ממנו לאחר פגישה מזדמנת ביניהם. בהיותו כבן י"ז נפטר אביו, ומאז דאג ללימודו רב העיר הג"ר מאיר פרלס.

לאחר כמה שנים, עבר ללמוד בישיבת פרשבורג אצל הגה"צ הכתב סופר למושך זמן קצר. בשנת תר"י עבר ללמוד בישיבתו של הגאון רבי חיים סופר בימרינג, שם למד במשך שנתיים.

לאחר נישואיו התגורר בעיירה אלמושד, וכשנפטר רב הקהילה בשנת תרי"ח התמנה לכהן תחתיו. באלמושד התאלמן מאשתו הראשונה, ונישא בשנית לבת הג"ר חיים יוסף דב כהנא מקרסנה, נכדו של הגה"צ ר' יהודה כהנא הור.

בשנת תרכ"ד התמנה לרבה של מאד, שם ניהל ישיבה גדולה, שהגיעה בשיאה לכמה מאות תלמידים. בשנת תרמ"א נבחר למלא את מקומו של הגה"ק המהר"ם שיק ברבנות העיר חוסט, וגם בה עמד בראשות ישיבה. לאחר כשנתיים, החליף את משרת הרבנות עם חברו הגה"צ יואל צבי ראטה, שכיהן כרב בעיירה ברטו-אויפאלו,

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע ה'שר שלום' כ"ז אלול תרט"ו

ומי שאינו עושה כן, תהא לי הקפדה עליו.

כל עוד שהיה החוזה מלובלין בחיים חיותו, לא עלתה על דעתו של רבי שמעון מירוסלב לנסוע לרבי אחר. אולם עם פטירת החוזה נפנה רבי שמעון לבדוק מה המרחק בין מקום מגוריו, ירוסלב, לעירו של השר שלום, בעלזא. מדד רבי שמעון ומצא כי המרחק הוא יותר מ"ב מיל, כך שלכאורה אין עליו את החובה לנסוע לבעלזא. אולם רבי שמעון לא ויתר ואמר: בדרך היבשה אכן המרחק הוא יותר מ"ב מיל, אולם שמא בקו אווירי ישר המרחק הוא פחות מ"ב מיל. מיד קם ונסע לבעלזא.

וכשהיה רבי שמעון כבר זקן ושבע ימים, יותר מבן תשעים שנה, ועדיין הגיע לבעלזא, אמר לו השר שלום: דומה שכבר הגיע הזמן שתשב בביתך ולא תטלטל בנסיעות מתישות. השיב רבי שמעון בפסקנות: כשיושבים בבית - מתעפשים! ותמיד הייתה שמחה גדולה שרויה בין שני הצדיקים בשעה שנפגשו, והיה השר שלום אומר על דברי חז"ל שצדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, שעם כל זאת, מתי יש לצדיקים מנוחה, כשהם נפגשים זה עם זה.

(ספיר ויהלום פר' ויצא פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

צעיר ממנו ביותר מעשרים שנה. וכשהיו תמהים ושואלים אותו מה ראה על ככה, היה משיבים בחדות: 'בחרתי לי רבי צעיר - אבל א טשאק [-מצוין].'

את תחילת ההתקשרות בין הרה"ק רבי שמעון מירוסלב לרבו השר שלום מבעלזא טווה רבם המובהק הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א. מעשה שהיה והחוזה מלובלין עמד על יד החלון ושוחח עם רבי שמעון מירוסלב, כשלפתע עבר בחוץ השר שלום מבעלזא. נענה החוזה מלובלין ואמר: מי שגר בגליל של אברך זה, בתוך י"ב מיל למקום מגוריו, חובה עליו לנסוע אליו ולהסתופף בצילו,

הרה"ק רבי שלום מבעלזא זי"ע נולד בבראדי בשנת תקמ"ג לאביו הרה"צ רבי אלעזר זצ"ל ממשפחת רוקח המיוחסת. היה תלמידם המובהק של הרה"ק החוזה מלובלין והרה"ק רבי שלמה מלוצק זי"ע בעל ה'דברת שלמה'. כמו כן נסע לצדיקי דורו - המגיד מקאזניץ, השרף מסטרעליסק והיבודי הק' מפשיסחא זי"ע.

שימש בקודש כרבה של בעלזא שבגאליציה, רבים מגדולי דורו הסתופפו בצל קדושתו. אתקטר בהאי קטירא לחי עלמא בכ"ז אלול תרט"ו ומנו"כ בבעלזא.

'בחרתי לי רבי צעיר - אבל א טשאק [-מצוין]'

גם לאחר שהגיע הרה"ק רבי שמעון מירוסלב זיע"א לגיל זקנה מופלגת, וכבר הנהיג בעצמו עדה וקיבל פתקאות מאנשי שלומו, היה ממשיך לנסוע ולדבוק בצדיקי דורו. הוא עצמו מעיד על כך בספרו 'תורת שמעון' (פרשת שופטים) שהרדיפה אחר צדיקים היא סגולה טובה לאריכות ימים, 'וכן נהגתי לנסוע לצדיקים אפילו בעת זקנתי'.

ברם כרבי, קיבל רבי שמעון מירוסלב על עצמו את הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א, שהיה

כתבו לכם את השירה הזאת

הפרגוד, אלא זו בלבד הוא שיש לי: סוד ה' ליראיו. אם אני חש ומרגיש שידי אינה רוצה לחתום על היתר זה - בוודאי מהשמים מבקשים למנוע ממני להיכשל בעוון התרת אשת איש לשוק, ואם אכן האיש חי הרי שיכול אני לשער שבמשך החצי השנה הקרובה יגיע אלינו סימן או ידיעה עליו, כך שתהיה הוכחה שהבעל עדיין חי.

נמנו הדיינים והחליטו שלמיחש מיבעי, כדאי הוא רבי יעקב דוד לחשוש לדבריו הברורים, ואם האשה כבר ממתנה להתירה במשך שנים רבות, היא תצטרך להמתין עוד חצי שנה, שבו יתבררו הדברים לאשורם. ואמנם, בעיצומם של ששת החדשים - געשה ורעשה העיר ביאלא. הבעל חזר לאשתו לאחר שנים רבות בהם נעדר. ויהי הדבר לנס ולמופת.

סיפור מופלא זה לא בא אלא כהקדמה למאורע דומה בה רבי יעקב דוד קיבל מסר שמיימי באופן נעלה ומרומם. באותם הימים מתגורר היה רבי יעקב דוד בעיירה 'פלאוונה', זו הממוקמת על גדות הנהר ווארט, והיא הסמוכה לעיר הידועה באהלי חסידים 'ראדומסק'.

רבי יעקב דוד היה יושב על התורה ועל העבודה מתוך קדושה יתירה ופרישות. "הייתי מכירי שלא פסק פומא מגירסא עד רגע אחרונה ולילות כימים עשה לתורה ועבודה, והיה נסתר במעשיו ומושל ביראת אלוקים" - כך כתב עליו הרה"ק רבי מנחם מנדל מסטריקוב זיע"א, ויש בהן כדי להעביר במידת מה את מידת ההערכה המופלגת שרחשו אליו צדיקי הדור.

כמי שהשתייך למקהלות החסידים שהמשיכו את דרכו הגדולה של הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א, היה יום י"ב אלול, יומא דהילולא קדישא, משמש זמן עילאי ונשגב להתקשרות ולהתדבקות עם תורתו ומורשתו החסידית אותה הנחיל לדורשי ומבקשי השם.

בליל יום ההילולא של שנת תר"נ ישב רבי יעקב דוד להתוועדות חסידית שנמשכה עד לשעות המאוחרות של הלילה. במהלך ההתוועדות סיפרו זקני החסידים עובדות נפלאות וסיפורים נוראים יחד עם דברי תורה חסידיים, והצורבים הצעירים שתו את דבריהם בצמאון רב.

עם סיום ההתוועדות פנה וחזר רבי יעקב דוד לביתו, קרא קריאת שמע בדביקות, עלה על מיטתו והפקיד את נשמתו הטהורה בידי יוצרה.

לא היה בדעתו של רבי יעקב דוד לישן במשך זמן ארוך, שכן נוהג היה להשכים קום בשעה מוקדמת ביותר, אלא ששינה זו לא הייתה הפעם אפילו דקות ספורות. זמן קצר לאחר שרבי יעקב דוד נרדם והנה הוא מתעורר נפעם ונסער ביותר מחלום מעניין אותו חלם.

בן ארבע עשרה שנה היה רבי יעקב דוד כאשר בא בקשרי שידוכין עם בתו של החסיד המופלג רבי אברהם סופר, אשר זכה לתוארו זה על שם היותו אחד המיוחד מסופרי הסת"ם שהיו בארץ פולין. ירא שמים מרבים היה ואף הסת"ם שהוציא מתחת ידו היו מפוארים ומדויקים, דבר נאה ומתקבל. גם רבי אברהם סופר הסתופף בצל קדשו של הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא, ולאחר פטירתו ופטירת בנו הרה"ק רבי אברהם משה זיע"א היה מסתופף בצל הצדיקים לבית ווארק. רבי אברהם סופר התגורר בעיר ראדומסק, שכאמור הייתה סמוכה לעיירה פלאוונה שבה התגורר רבי יעקב דוד.

באותו ליל יומא דהילולא של הרה"ק מפרשיסחא, לפתע רואה רבי יעקב דוד בחלומו את חמיו הדגול רבי אברהם סופר כשפניו זורחות ומאירות באור יקר. והנה שומע רבי יעקב דוד את חמיו פונה אליו בבקשה לא שגרתית: בני יקירי, קום נא משנתך. מבקש אני ממך שתיתך ומיד תצא מפלאוונה אל עבר ראדומסק, שם תלך במהירות אל עבר בית החסידים הגדול של חסידי גור שבמרכז העיר, תפתח את ארון הקודש,

בעיר ביאלא התגוררה אשה אומללה ומרת נפש. עגונה הייתה האשה ובמשך שנים רבות ישבה כאלמנה בביתה, בודדה ועצובה. ביום מהימים, ללא כל התראה מוקדמת, נעלם בעלה של האשה כאילו בלעה אותו האדמה, והאשה נותרה בגפה. היו שמועות מעורפלות אודות מה שאירע לבעל, אולם כל עוד הערפל אפף את הפרשה, לא היה דרך להתיר את האשה מעגנותה.

העגונה ישבה בירכתי ביתה אובדת עצות וחסרת אונים, עד שלאחר זמן רב החליטו רבני העיר להתכנס ולדון בכל פיסות המידע, חדשות וישנות, כל מה שהיה ידוע להם אודות הבעל האובד, לנסות לראות האם יש דרך להתיר את האשה. אחד הרבנים שישב בכל מושבי בית הדין והיה שותף פעיל לדיונים הרבים היה הגה"ח רבי יעקב דוד ויינטרוב מראדומסק זיע"א, מחסידיו המובהקים של הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארק זיע"א, ואשר בעצמו היה צדיק תמים ופועל ישועות.

לאחר משא ומתן רחב שארך לילות רבים, בהם לנו הרבנים בעומקה של הלכה, העלו פה אחד כי אפשר להתיר את האשה מעגנותה. בהסתמך על פסקי הלכה של גאוני קמאי שכבר נדפסו ויצאו לאור בספרי השאלות ותשובות בהם נשאלו במקרים דומים. על פי הכללים ההלכתיים, החליטו הרבנים, ובהם גם רבי יעקב דוד, כי האשה מותרת להינשא והיא יכולה לפתוח פרק חדש בחייה.

כשהגיע רגע החתימה על פסק הדין המתיר את האשה להינשא, הופתעו הרבנים מאוד לשמוע את רבי יעקב דוד מסרב להצטרף עמהם וממאן בכל תוקף לתת את חתימתו על טופס פסק הדין. הרבנים לא הצליחו את התעקשותו של רבי יעקב דוד ותהו מולו: הלוא מעלת כבוד תורתו ישב איתנו בכל הדיינים, 'עמנו הייתם' כשקיבלנו את ההחלטה להתיר את העגונה להינשא, מדוע איפוא אין אתם מסכימים לחתום על ההיתר בו הייתם שותפים?

ורבי יעקב דוד נענה ואומר: שמעו נא רבותי, דיינים מומחים, האמת לאמיתה היא שעל פי הלכה אכן מותרת העגונה להינשא בלא שום פקפוק, אך דעו נא שלא אוכל אחתם על היתר זה בשום פנים ואופן, יהיה מה שיהיה. וכאן הטיל רבי יעקב דוד את המילים שהרבנים לא פללו ולא מללו לשמוע: דעו לכם כי בעלה של האשה חי וקיים. האשה היא אשת איש לכל דבר, ואסור לה להינשא לאדם אחר! לעולם לא

אחתם על היתר לאשה זו להינשא, כשאני יודע כי בעלה עדיין בחיים. הדיינים המופתעים לשמע דבריו המופלאים של רבי יעקב דוד לא ידעו כיצד להגיב ולהתמודד עם אמירה סותרת שכזאת: מצד אחד הסכמה לכך שמעיקר הדין האשה העגונה מותרת להינשא, ומצד שני החלטה ברורה כי בעלה של האשה חי והיא אסורה להינשא.

לרגע חשבו הדיינים שעליהם להתעלם מסירובו של רבי יעקב דוד לחתום, ולהוציא את ההיתר שגם רבי יעקב דוד מודה שהוא נכון ואמיתי מעיקר הדין. אלא שאז נשמע קולו של רבי יעקב דוד פונה לדיינים ואומר להם: מבין אני את מחשבותיכם לנוכח דבריי הסותרים, ויודע גם יודע כי הסברא נותנת שלא תתייחסו לדבריי האחרונים. אך עם זאת יש ברצוני לבקשכם בקשה יוצאת דופן: הואילו נא להמתין ששה חדשים, חצי שנה, בטרם תחתמו ותתירו את האשה להינשא. סמוך ובטוח אני כי במשך זמן זה תקבלו ידיעה מבעלה של האשה שתוכיח גם לכם כי אכן הוא עדיין בחיים.

הדיינים שלא ידעו כיצד להגיב על דבריו הפלאיים של רבי יעקב דוד, שאלו אותו: מניין לך כל זאת, מהיכן אתה יודע שהבעל חי ומהיכן אתה יודע שבוודאי תגיע ידיעה כלשהי על הבעל במשך חצי השנה הקרובה? ורבי יעקב דוד בענוותנותו משיב להם: לא נביא ולא בן נביא אנוכי. אין אנכי חוזה באספקלריא המאירה ואין מגיעות אלי שמועות מאחורי

בידיים וועדעט מוחזר הספר אל ארון הקודש. כעת הם יודעים בבירור כי לא חלום שווא היה החלום. יש דברים עלומים ונסתרים בגו. כעת רבי יעקב דוד מתרצה לבקשותיו של הסופר ללכת לביתו של חמיו, רבי אברהם סופר, ולנסות להציל מפיו את פשר הדבר ומה טיבו של חלום זה בו הוא התגלה

ראדומסק. תחילה הציע הסופר שלפני לכתם אל בית החסידים של חסידי גור, שם היה ספר התורה, מוטב לכאורה יהיה אם ילכו מקודם אל מעונו של רבי אברהם סופר, שם יוכלו לשמוע ממנו את רצונו הברור והמדויק, ואולי הוא יספר להם על טעויות נוספות חלילה שיש ברצונו שהם יתקנו.

אלא שרבי יעקב דוד, שהיה אחוז בשרעפי קודש ומחשבותיו הלכו בשמי מרומים, לא הסכים לשמוע על כך. החלום היה ברור וחד. עלינו לבוא לראדומסק כדי לתקן את הספר תורה ולא בכדי לעשות ביקורי נימוסין בביתו של רבי אברהם סופר. בעל החלום ידע לומר שהדבר דחוף ואינו סובל דיחוי, וכך גם לומר שזו הטעות היחידה שיש בספר. אל לנו לשנות ממטרת בואנו, והבה נגיש מיד לתכלית הרצויה.

דלתות בית החסידים לא היו נעולות, משל מצפות היו לבואם של האורחים מפלאוונה. רבי יעקב דוד יחד עם הסופר ניגשו אל ארון הקודש, הוציאו את הספר המדובר, גללוהו אל פרשת במדבר, והנה להפתעתם הטעות מזדקרת לנגד עיניהם: אכן יש את ו' מיותרת. מביטים הם שוב ושוב, אולי דמיון או טעות הוא, אך לא, הנה אמת נכון הדבר. הסופר שלף את סכיניו החדה, ובתנועה זריזה קילף את האות. הספר תורה הפך להיות כשר למהדרין.

בידיים רועדות מוחזר הספר אל ארון הקודש. כעת הם יודעים בבירור כי לא חלום שווא היה החלום. יש דברים עלומים ונסתרים בגו. כעת רבי יעקב דוד מתרצה לבקשותיו של הסופר ללכת לביתו של חמיו, רבי אברהם סופר, ולנסות להציל מפיו את פשר הדבר ומה טיבו של חלום זה בו הוא התגלה.

השניים הולכים במרוצה אל עבר ביתו של רבי אברהם סופר, ומשמתקברים הם לבית - מופתעים הם לראות קהל גדול צובא על פתח הבית. עד מהרה מתברר להם כי הקהל נאסף כדי לחלוק כבוד אחרון לרבי אברהם סופר שנפטר בשעת לילה, ביומא דהילולא של רבו הקדוש מפרשיסחא.

באחת נעלמו כל השאלות: מדוע ביקש רבי אברהם סופר את עזרתו של חתנו ולא תיקן בעצמו את ספר התורה. כיצד לפתע נודעה הטעות לרבי אברהם סופר. מדוע הוא נאלץ לבוא בחלום ולא שלח שליח לחתנו. כעת הכל היה ברור: כשנשמתו של רבי אברהם סופר ביקשה לעלות לשיבה של מעלה היא נעצרה ונחסמה על ידי אותה אות ו' מיותרת שפסלה אותה. לכן היה חשוב לרבי אברהם סופר שבמהירות רבה ככל שאפשר יתוקן הספר ויוסרו כל החסמים המפריעים בעדו להגיע למקום מנוחתו בגן עדן העליון.

על הפסוק (דברים לא כו): 'לִקְחָם אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשָׂמֻתָם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה' אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד', פירש רבינו האביר יעקב זיע"א בספרו 'גנזי המלך' (תה"ב אות כו) שמתיוקן הברית יש לו לאדם לכתוב בעצמו או לקנות ספר תורה, כי הנה הברית חתום בו שם הוי"ה מבפנים ושם שד"י מבחוץ, ושני שמות אלו עולים בגימטריא: "שם", שזהו גם הגימטריא של "ספר". והיינו שעל ידי "ספר" זוכה האדם לתיקון השמות הקדושים החתומים בברית.

וזהו שבא הכתוב לרמז: 'לקוח את ספר התורה הזה' - שעל ידי מצות ספר תורה זוכה האדם לתיקון נשמתו, 'ושמתם' הוא לשון תקנה, 'מצד ארון ברית ה' אלהיכם', שעל ידי מצות ספר תורה מתקנים ברית קודש, 'והיה שם בך לעד', יבוא שם ויכפר על שם - 'ספר' שהוא בגימטריא 'שם' יכפר על הברית, ששני השמות שבו הם עולים למניין 'שם'. ועוד הוסיף בזה רבינו ורמז: 'ספר תורה' עה"כ גימטריא 'ברית שד"י הוי"ה', כי בא זה וכיפר על זה.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שם תמצא את הספר תורה שכתבתי עבורם. הוא לא נא לפתוח את הספר, לגלגלו אל עבר פרשת במדבר, שם בפסוק פלוני ובמילה פלונית יש את ו' מיותרת שנכתבה בטעות - ואותה תמחק. זו הטעות היחידה שיש בספר ובכך שתגרר את האות המיותרת, תתקן את הספר תורה ותכשיר אותו לקריאה.

רבי יעקב דוד התעורר במהירות ותהה לעצמו: האם זה חלום אמת? האם אכן עלי להפסיד את שנת הלילה ולנסוע לראדומסק על סמך הוראה כזאת שניתנה בחלום? יודע היה רבי יעקב דוד את טיבם של החסידים הדבקים במורשת פרשיסחא לא אנשי חלומות היו, ובוודאי לא ביומא דהילולא קדישא של ראש השושלת, וכך בוודאי הוא חמיו, החסיד הגדול, והנה עתה הוא מגיע אלי בחלום ומבקשני כדבר הזה!?

הייתה לרבי יעקב דוד גם סיבה טובה מאוד לחשוש לכך שהחלום אינו אמת: הלוא חמיו, רבי אברהם סופר, עצמו, מתגורר בראדומסק. אם אכן יש טעות בספר התורה, כזו הפוסלת אותה מקריאה בה, מדוע הוא עצמו אינו הולך ומתקן את הטעות? הרי אם אמרו 'מצוה בו יותר מבשלוcho' הרי שבוודאי מצוה על אדם שטעה להסיר את התקלה ולתקן את המעוות. מהיכי תיתי עליו לבקש זאת מחתנו שכלל אינו מתגורר בעיר!?

עם זאת, הרגשה פנימית הייתה לו לרבי יעקב דוד, והיא מסוד ה' ליראיו, וכפי שהרגיש שעגונה זו עליה סיפרנו לעיל אינה מותרת לשוק, כך הרגיש שחלום זה אמת ויציב, ועליו לעשות ולקיים את הציווי שקיבל.

דא עקא שרבי יעקב דוד לא ידע כלום בתחום זה של כתיבת סת"ם. אם המשימה היא לתקן את הספר תורה ולהשמיט ממנה את האות ו' המיותרת, הרי שלשם כך נזקקים לשימוש בסכין קילוף מיוחדת ובאומנות שיש אותה רק לסופרי סת"ם מומחים. אם הוא עצמו יאחוז בסכין הקילוף וינסה לתקן את המעוות, יש להניח שיבוא לתקן ונמצא מקלקל, וחלילה יתכן שייצא מכך נזק לספר תורה.

רבי יעקב דוד הסתובב נסער בביתו במשך כמה דקות, עד שגמלה בלבו החלטה אמיצה. למרות החושך שכיסה את פלאוונה, שכן בשעה של אישון לילה עסקינו, יצא רבי יעקב דוד מביתו אל עבר אחד מתלמידיו המובהקים של חמיו רבי אברהם סופר, שאף הוא התגורר בפלאוונה ובמקצועו היה סופר סת"ם מומחה.

דפיקות מהוסות על דלת הבית העירו את הסופר של פלאוונה משנתו. בתחילה ניסה הסופר להתעלם מהדפיקות שהפריעו לו את שנתו הערבה, אולם משלא פסקו, קם בחוסר רצון ופתח את הדלת, אולם כשהסופר ראה את רבי יעקב דוד, וביודעו ובמכירו קאמינא שהוא איש צדיק וירא אלוקים, לא התלונן מאומה כי אם שאלו מה ברצונו בשעה מאוחרת זו.

במילים קצרות סיפר רבי יעקב דוד לסופר את חלומו המופלא וביקש ממנו להצטרף אליו לראדומסק, כדי לקיים את הציווי אותו התבקש לעשות. רבי יעקב דוד הטעים ואמר לסופר: היות ואתה תלמיד מובהק של חמיו רבי אברהם סופר, הרי שמלבד עצם כך שזה מחייב אותך בתורת הכרת הטוב לעזור למי שלימד אותך את רזי הכתיבה, הרי שגם תוכל לעשות זאת בצורה הכי מהודרת, ובדיוק כפי שרבי אברהם סופר לימדך לעשות.

הסופר שכאמור ידע את רום ערכו של רבי יעקב דוד וראה את הרצינות הרבה שהוא מייחס לחלום זה, הסכים לעשות ככל שהתבקש. הוא נטל עימו את התיק בו החזיק את צרכי כתיבת הסת"ם: נוצה מחודדת וקסת דיו, סכיני חיתוך מסוגים שונים, ויצא יחד עם רבי יעקב דוד לחשכת הלילה.

בקושי רב הם הצליחו למצוא בעל עגלה שיובילם בשעה לא שעה זו לראדומסק, אולם לא חלפו השעות ועומדות היו רגליהם בשערי

אלא שאז נשמע קולו של רבי יעקב דוד פונה לדיינים ואומר להם: מבין אני את מחשבותיכם לנוכח דברי הסותרים, ויודע גם יודע כי הסברא נותנת שלא תתייחסו לדברי האחרונים. אך עם זאת יש ברצוני לבקשכם בקשה יוצאת דופן: הואילו נא להמתין ששה חדשים, חצי שנה, בטרם תחתמו ותתירו את האשה להינשא. סמוך ובטוח אני כי במשך זמן זה תקבלו ידיעה מבעלה של האשה שתוכיח גם לכם כי אכן הוא עדיין בחיים

עם זאת, הרגשה פנימית הייתה לו לרבי יעקב דוד, והיא מסוד ה' ליראיו, וכפי שהרגיש שעגונה זו עליה סיפרנו לעיל אינה מותרת לשוק, כך הרגיש שחלום זה אמת ויציב, ועליו לעשות ולקיים את הציווי שקיבל.

דא עקא שרבי יעקב דוד לא ידע כלום בתחום זה של כתיבת סת"ם. אם המשימה היא לתקן את הספר תורה ולהשמיט ממנה את האות ו' המיותרת, הרי שלשם כך נזקקים לשימוש בסכין קילוף מיוחדת ובאומנות שיש אותה רק לסופרי סת"ם מומחים. אם הוא עצמו יאחוז בסכין הקילוף וינסה לתקן את המעוות, יש להניח שיבוא לתקן ונמצא מקלקל, וחלילה יתכן שייצא מכך נזק לספר תורה.

רבי יעקב דוד הסתובב נסער בביתו במשך כמה דקות, עד שגמלה בלבו החלטה אמיצה. למרות החושך שכיסה את פלאוונה, שכן בשעה של אישון לילה עסקינו, יצא רבי יעקב דוד מביתו אל עבר אחד מתלמידיו המובהקים של חמיו רבי אברהם סופר, שאף הוא התגורר בפלאוונה ובמקצועו היה סופר סת"ם מומחה.

דפיקות מהוסות על דלת הבית העירו את הסופר של פלאוונה משנתו. בתחילה ניסה הסופר להתעלם מהדפיקות שהפריעו לו את שנתו הערבה, אולם משלא פסקו, קם בחוסר רצון ופתח את הדלת, אולם כשהסופר ראה את רבי יעקב דוד, וביודעו ובמכירו קאמינא שהוא איש צדיק וירא אלוקים, לא התלונן מאומה כי אם שאלו מה ברצונו בשעה מאוחרת זו.

במילים קצרות סיפר רבי יעקב דוד לסופר את חלומו המופלא וביקש ממנו להצטרף אליו לראדומסק, כדי לקיים את הציווי אותו התבקש לעשות. רבי יעקב דוד הטעים ואמר לסופר: היות ואתה תלמיד מובהק של חמיו רבי אברהם סופר, הרי שמלבד עצם כך שזה מחייב אותך בתורת הכרת הטוב לעזור למי שלימד אותך את רזי הכתיבה, הרי שגם תוכל לעשות זאת בצורה הכי מהודרת, ובדיוק כפי שרבי אברהם סופר לימדך לעשות.

הסופר שכאמור ידע את רום ערכו של רבי יעקב דוד וראה את הרצינות הרבה שהוא מייחס לחלום זה, הסכים לעשות ככל שהתבקש. הוא נטל עימו את התיק בו החזיק את צרכי כתיבת הסת"ם: נוצה מחודדת וקסת דיו, סכיני חיתוך מסוגים שונים, ויצא יחד עם רבי יעקב דוד לחשכת הלילה.

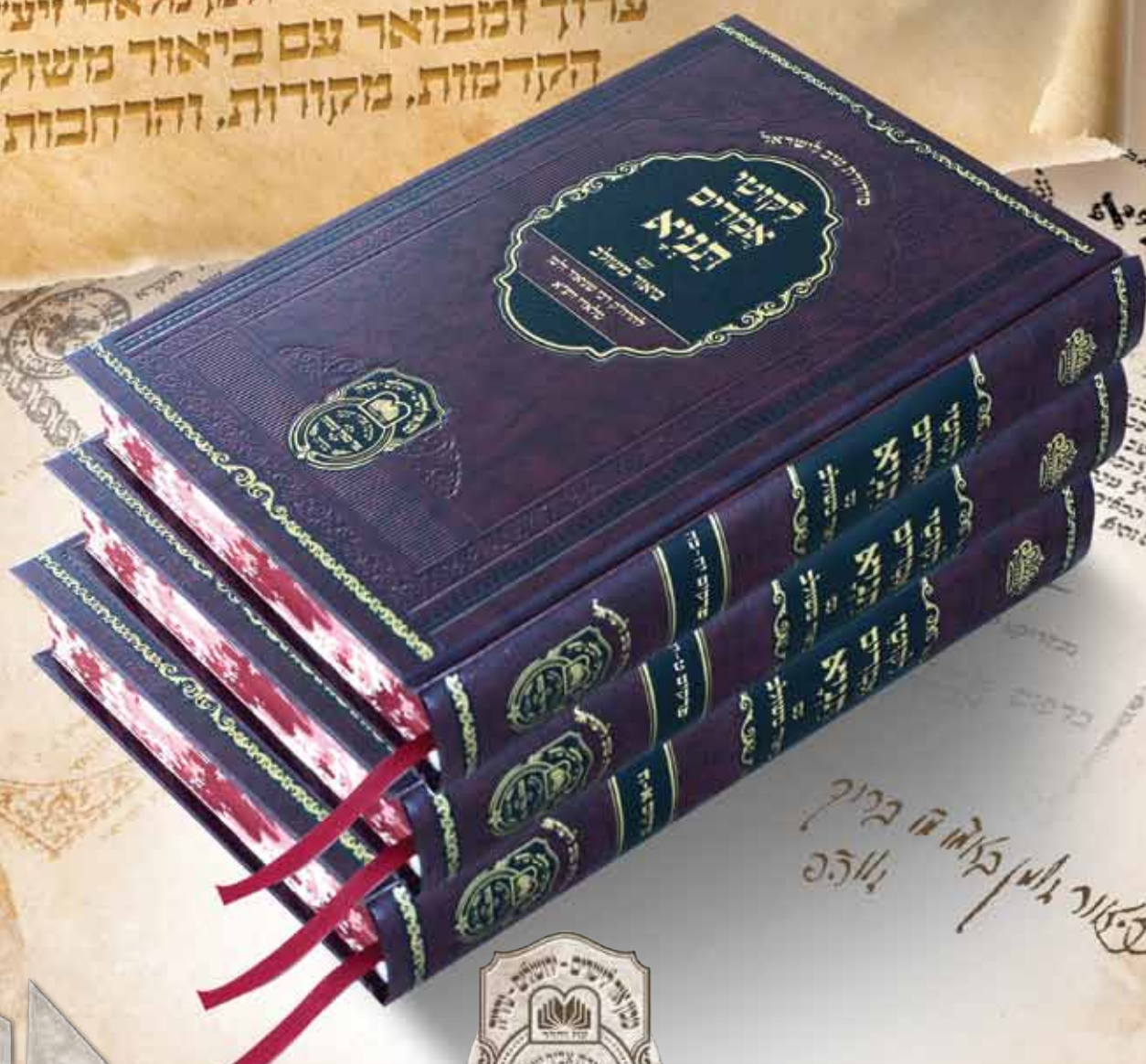
בקושי רב הם הצליחו למצוא בעל עגלה שיובילם בשעה לא שעה זו לראדומסק, אולם לא חלפו השעות ועומדות היו רגליהם בשערי

יצא לאור חלק ג':

תניא

ספרן של בינונים

להרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
ערוך ומבואר עם ביאור משולב
הקדמות, מקורות, והרחבות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הלכות רפואה בשבת

שיעורים לארגוני ההצלה - חברי מד"א - צוות הצלה בית שמש

שנמסרו ע"י הגאון רבי אהרן מרדכי גרין שליט"א

בבית המדרש 'באר ישראל'

בש"ה, גרין י"א

יצא להציל והזיק או המית בשוגג

אמר להם, בני, אני גרמתי לעצמי, שפעם אחת הייתי מהלך בדרך לבית חמי, בא עני ואמר לי פרנסני, אמרתי לו המתן עד שאפרוק מן החמור, לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצא נשמתו, הלכתי ונפילתי על פניו, ואמרתי, עיני שלא חסו על עיניך יסומו, ידי שלא חסו על ידיך יתגדמו, רגלי שלא חסו על רגליך יתקטעו, ולא נתקררה דעתי, עד שאמרתי ויהיה כל גופי מלא שחין, והיקשה הבן יהודע שם מה היה עליו לעשות? ותירץ כי לאותו עני אחז בולמוס, וממילא היה צריך למהר ולקפוץ מהחמור ולקרוע השק כדי להשיב מיד את נפשו, ולא להתעכב בהתרת הקשרים וכו', ומכאן אנו למדים כמה צריך להתאמץ ולהזדרז בהצלת נפשות, ובענין אותו רופא כיון שלא תיחקר היטיב את החולה, ולא היה צריך לנתק את הטלפון עד שיהיה לו ברור שהוא לא נמצא בסכנת התקף לב, הרי הוא צריך מעט כפרה וכדלהלן.

י. ומביא הגאון רבי יצחק זלברשטיין [שם] תשובה מספר חלקת יעקב, דבשואה היו שני אחים ובעת שהיו רודפים הנאצים ימ"ש במרדף מי שעצר לנוח היו הורגים, ופעם אחת בעת המרדף נתנו להם זמן מה לנוח, והאח הגדול אמר לאח הקטן שיכול לישון מעט, והוא יעירו בעת שיתחילו לרוץ, והוא שכח להעירו ומרוב בהלה רץ עם כולם וחושש שעל ידי זה נגרם שמת אחיו הקטן וכבר שנים רבות מזה ואין לו מנוחה, השיבו החלק"י, שלכאורה הוא נידון לאנוס ופטור ואל יהיה בדאגה ועצבות שזה עיקר רצון היצר להפילו בכך, אך יראה למעט תיקון להתחזק בד' דברים, א], להיזהר מאד מהלבנת פנים שנחשב לשופך דמים, ב], שלא ימעט בפרו ורבו שנחשב גם כן לשופך דמים, ג], לגדל יתום בביתו, ד], לתמוך בלומדי תורה על שם הכתוב נר ד' נשמת אדם ונר מצוה ותורה אור, ובשאלת הרופא הנ"ל הורה הגר"י, שיראה גם כן לנהוג בדברים אלו ובזה יהיה לו כפרה גם בדיני שמים.

ו. מעשה בנער יהודי שפגע בנער נכרי, והנכרים רצו לעשות בו שמות, יהודי שהיה נוכח שם, אמר להם שהוא ירדוף אחר הנער היהודי ויעניש אותו, כדי להציל אותו מידם בא, ויהי כאשר רדף אחר הנער, מרוב בהלה נפל הנער לכור מים וטבע ומת רח"ל, בא אותו יהודי לרבינו המהרש"ל לשאול בדינו, והשיב המהרש"ל, שאין בידו שום אשמה דכוונתו להציל היתה, וכדי שלא נסגור הדלת מפני המצילים אין להעמיס עליהם כל סוג כפרה שהוא. [מהגר"י זלברשטיין שם].

ז. ועל פי האמור נמצאנו למדים, דמתנבדים שיוצאים להציל, אם יפעלו מתוך שיקול הדעת, ולפי הכללים ודרכי ההצלה הידועים ללא שינוי, לא רק שלא יענשו אם תצא תקלה על ידם, אלא אדרבה יקבלו שכר טוב על פעלם הטוב, ואין לדבר על כפרה, כדי שלא למעט ברצון ונדיבות הלב להמשיך בעבודת הקודש.

ח. נהג אמבולנס או כונן הצלה שנסע במהירות כדי להציל חולה, ובדרכו פגע באדם ונהרג רח"ל, אם הנהג נסע בזהירות כפי הכללים, אין צריך אפילו כפרה, שלא תנעול דלת מפני המצילים. [מהגר"י זלברשטיין שם].

ט. רופא קיבל טלפון מאדם שחש כאבים בחזה, ותוך כדי השיחה אמר האדם שחש כבר טוב, ואמר לו הרופא שאם לא ירגיש טוב שיתקשר אליו שוב, לאחר עשרים דק' התקשר שוב לומר שלא חש בטוב, ועד שהגיע אליו הוא נפטר, והרופא יש לו מצפון אולי היה צריך לרוץ אליו בקריאה הראשונה ולא לעזוב עד שיראה שמרגיש טוב, ושאל על כך את הגר"י זלברשטיין שליט"א, והוא תוכן התשובה [הובא בספר שיעורי תורה לרופאים ח"א סימן מא]: הגמרא [בתענית כא.]. מספרת על נחום איש גם זו, שהיה סומא בעיניו, גידם משתי ידיו, קיטע משתי רגליו, וכל גופו מלא שחין, שאלו תלמידיו רבי, וכי מאחר שצדיק גמור אתה למה עלתה לך כך?

כונן הצלה שכיר

ד. אמנם הוראת הגרש"א שטרן [שם], דמלמד אינו חייב להביא עצמו לחיוב זה, ויכול לכבות את המכשיר.

ה. שכיר שעובד על בסיס משכורת חודשית [לא לפי שעות עבודה], ראוי שמלכתחילה יסכם עם המעביד שלפעמים יהיה מוכרח לצאת לפעולות הצלה, ויבקש שלא יקוּזו לו מהשכר על כך.

ו. באופן שהשכיר לא סיכם על כך מראש, צריך השכיר להודיע למעביד על כל יציאה, והמעביד יחליט אם להוריד לו במשכורת.

ז. העובד לפי שעות, צריך לדווח יציאה וכניסה על כל יציאה למקרה.

ח. המעביד יכול לדרוש מהשכיר לכבות את מכשיר הקשר כשיש עוד כוננים זמינים באיזור ופעולות ההצלה יכולים להתבצע על ידם. אך באופן שאין שם כוננים אחרים, או בזמני חירום שנדרש יותר זמינות לחברי הצלה, אין למעביד רשות לדרוש מהעובד לכבות את מכשיר הקשר, אפילו שמותר לו לקזז במשכורת כנ"ל.

ט. איש הצלה שעבד בחברת הסעות, ויצא הרבה לפעולות הצלה, עד שהנהלת החברה רצו לפטרו מחמת חוסר זמינות בביצוע הסעות, הורה להם הגר"ש אלישיב זצ"ל [הו"ד בספר מאה שערים להגר"י זלברשטיין סימן קעה] שאסור לפטרו, כי גם ההנהלה חייבים בהצלת נפשות, והרבה תיקנו חז"ל לטובת המצילים כדי שירצו להמשיך בהצלת חיים.

א. פועל או שכיר חייבים לצאת להציל אפילו אם כתוצאה מכך יפסידו מכספם, דלמעביד מותר לקזז מהמשכורת ולא לשלם להם על הזמן שלא היו נוכחים בעבודה. [הגרש"א שטרן בספרו הצלת נפשות].

ב. בענין הפסד כספי לצורך הצלת חיים, ראיתי בספר חשוקי חמד על בבא בתרא (נג.) להגר"י זלברשטיין, שנשאל מאיש הצלה שיצא בבהילות להציל, ולפתע ראה שארנקו עם סכום כסף גדול נפל מכיסו, וכיון שכל רגע חשוב ולפעמים קריטי לצורך ההצלה, האם מותר לו לחזור לחפש הארנק ולהתעכב מעט בהצלה, או שצריך להפסיד כספו כדי להציל חיים, ושאל בזה את חותנו הגר"ש אלישיב זצ"ל, והשיב לו, שחז"ל פטרו את המציל כשהזיק בעת שיצא להציל, וכן פטרוהו כשהזיק בשוגג, כדי שלא ימנעו המצילים מלהציל, ועל כן סבר הגר"ש שמותר לו להתעכב בחיפוש הארנק. וכן הורה הגר"ש לחתנו, שמטעם זה מותר למציל להתעכב בלבישת בגדים כשיוצא למקרה באמצע הלילה.

ג. כתב בשו"ת שבט הלוי [ח"ז סימן קנט] דמלמד תינוקות של בית רבן שקיבל קריאה, וכן מוריץ תורה לתלמידים, אם אין מציל אחר שיכול להציל, חייב לצאת להציל, ואף על גב דכתב הט"ז [יו"ד סימן רנא] דגדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, היינו שערך לימוד התורה גדול יותר, אך ברור שאם נודמן לפניו הצלת נפשות, חייב להפסיק מלימודו ויצא להציל, אך אם על ידי זה שהמלמד יניח את הילדים יכולים לבוא לידי סכנה, אינו רשאי להניחם לבד.

האם צריך לסכן עצמו כדי להציל נפשות

א. חבירך, והלכה כדברי ר' עקיבא. וכן פסק בשו"ת מנחת יצחק [ח"ו סי' קג].
ב. בשו"ת אגרות משה [יו"ד ח"ב סי' קעד ענף ד] כתב, דגם יש איסור בזה, דמי יאמר דדמא דחברך סמיך טפי, כענין שמצאנו בגמרא סנהדרין עד. באחד שבא לשאול את רבא כי המושל ציוהו להרוג פלוני ישראל, ואם לא יהרגהו יהרוג אותו, אמר לו רבא אל תהרגהו, כי מי יימר שדם שלך אדום יותר מדמו של חבריך.

א. כתב החזון איש [יו"ד סי' סט ס"ב], דלהלכה אין אדם צריך לסכן את חייו כדי להציל חיי חבריו, ונלמד מהגמרא [בבא מציעא סב.] מעשה בשנים שהיו מהלכים בדרך וביד אחד מהם קיטון של מים, אם ישתו שניהם מהקיטון, ימותו שניהם, ואם שותה מהקיטון אחד מהם יגיע למקום ישוב ויחיה, דרש בן פטורא מוטב שישתו שניהם וימותו ואל יראה אחד במיתת חבריו, עד שבא ר' עקיבא ולימד, וחי אחיך עמך חיך קודמים לחיי

מנורת זהב המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות
הערות וצייונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

מולין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חֲדָתָא דְאִזְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

צדיק ובעל תשובה, למי מהם יש מעלה על חבירו

עבירה ונתרחק ממנו השתא'. מדברי רבי יוחנן שאמר 'שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק' דקדק רבנו המהרש"א שלא מדובר כאן שמי שחטא בפועל רק שהיה קרוב לפי מחשבתו לעבור עבירה וגבר על יצרו ולא עבר ונקרא 'בעל תשובה' ממחשבתו שחשב לעבור עבירה וגבר על יצרו, ובזה סבר רבי אבהו שיש לו מעלה יתירה על הצדיקים גמורים שלא היה בהן הסתת היצר הרע כלל ולא קרבו לעבירה, ורבי יוחנן סבר דאעפ"כ צדיקים גמורים יש להן מעלה יתירה שלא חטאו כלל גם במחשבה, משא"כ זה הקרוב לדבר עבירה חטא על כל פנים במחשבה. ולפי מה שפירש המהרש"א שמדובר כאן במי שרק חשב לעשות עבירה וגבר על יצרו וחזר בו לכאורה קשה, הרי אמרו חז"ל 'מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה', ולפי זה אדם שחשב לעשות עבירה אינו נקרא חוטא, וא"כ מדוע כשיגבר על יצרו וישוב בו ממחשבתו נקרא הוא 'בעל תשובה'?

אך עפ"י דברי חז"ל שאמרו 'צדיקים הקב"ה מדקדק עמם כחוט השערה' נראה לומר שאצל צדיקים הקב"ה מדקדק עמם אף על מחשבה שאינה טובה, ומה שמדובר כאן על 'בעל תשובה' הכוונה היא על צדיק כזה שחשב לחטוא וגבר על יצרו וחזר בו, ומכיון שמחשבתו דבר היא לכן נקרא בחזרתו 'בעל תשובה'.

עוד נראה לומר שכפי שאצל בני אדם אין מידת הדין שווה כלל, וכפי שהובא לעיל שאצל צדיקים הקב"ה מדקדק יותר, כך אין כל המעשים שווים ואכן ישנם מעשים אסורים שהחושב לעשותם נענש אף על המחשבה עצמה, וכפי הידוע שישנם חטאים מאוסים הפוגמים גם במחשבה בלבד בשונה מכל העבירות שהמחשבה לעשותם אינה כלום, ולפי זה יתכן לומר שדברי הגמ' עפ"י הסבר המהרש"א נסובים אודות כזה אחד שחשב לעשות מעשה מגונה ולכן פגם אף במחשבה לבד וכששב מרצונו לחטוא נקרא הוא 'בעל תשובה' שהיה קרוב במחשבתו לדבר עבירה וכעת נתרחק.

אינם עומדים', ואת ראייתו הביא מהפסוק 'שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו' (ישעיה נז יט), קודם נאמר 'לרחוק' הוא בעל התשובה שהיה רחוק ונתקרב ורק לאחר מכן נאמר 'ולקרוב' הוא הצדיק שתמיד היה קרוב. חלק עליו רבי יוחנן ואמר: 'כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך' ואת הפסוק 'שלום שלום לרחוק ולקרוב' פירש רבי יוחנן בצורה כזו: 'מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר

וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וּגו', בְּכָל לַבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ (ל, ב).

צדיק ובעל תשובה, למי מהם יש מעלה על חבירו? במבט ראשון נראה לומר שצדיק שלא חטא מימיו בודאי עדיף הוא על מי שהתלכלך פעם בחטא, אך מצד שני מי שדבוק היה ברע וניתק עצמו והתקרב לכאורה עשה מאמץ גדול יותר ממי שתמיד היה בצדקותו. נחלקו על כך התנאים רבי יוחנן ורבי אבהו במסכת ברכות (לד:): רבי אבהו טען את הידוע לנו: 'מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים

מילתא דפליאה

פטירת המגיד מזלאטשוב בעת רעוא דרעיון מתוך דביקות עד כלות הנפש

על פטירת המגיד מזלאטשוב זלה"ה מסופר, כי לערך שנתיים קודם פטירתו הוצרכו לשמור עליו שלא תצא נשמתו מרוב דביקות בבורא, וביחוד בשבת קודש בעת רעוא דרעיון, ואירע מעשה בכ"ה באלול שנת תקמ"א בעת רעוא דרעיון בשבת קודש פרשת נצבים-וילך, היה כל כולו אחוז שרעפים ודבוק בבורא עולם עד כלות הנפש מרוב חיבה ותשוקה לבורא ברוך הוא, ובאמצע אמירת מאמר 'תא חזי' מזוהר הקדוש (יתרו פח:): הנדפס בסידורים, בשעה שאמר 'ובהאי רצון אסתלק משה נביא מהימנא קדישא מעלמא' הגיע להתפשטות הגשמיות, וכשראתה זאת בתו הצדקת והעיקה את אחיה הצדיק ר' יצחק, אך כשהגיע אחר את המועד וכבר נסתלק לבית עולמו.

עבודת התפילה של היהודי הקדוש מפרשיסחא במסירות נפש ממש

בדומה לזה מובא בספרים הקדושים על היהודי הקדוש מפרשיסחא זלה"ה שהסתלקותו היתה באמצע עבודתו בתפילה, וכידוע דרכו שהיו כל עניני תפילותיו במסירות נפש, ובאמת בסוף הלך לעולמו מתוך מסירות נפש בתפילתו. וכך העיד על נשמתו שהיא מאותם הקדושים שמסרו נפשם על קדושת השם, וממילא מוכרח להיות פטירתו על ידי דביקות, ובכל תפילה שצמאה נפשו להשם יתברך ומתדבק בו יתברך, אז השם יתברך חונן אותו ומשיב לו נפשו שיוסיף בעבודה על ידו, ואחר התפילה נחלש מאד ומוכרח לטעום תיכף אכילה או שתיה, וגם שלא להניחו לבדו בבית. ובימיו האחרונים נזהרו לשמור מאד ועמדו לידו תמיד מוכנים באיזה טעימה ליתן לו תיכף ומיד אחר סיימו התפילה, אמנם בפעם האחרונה נתעכב הדבר ותיכף נפל על הארץ, ומתוך דיבורים קדושים בדביקות עצומה שנמשכה ל"ו שעות נפרד מהאי עלמא ונסתלק לעולם העליון.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

על ידי מצות מילה זוכים להשלים שם הוי"ה

דכתיב (תהלים קיט קסב) 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב', עדיין עושין אותה בשמחה]. ו'שמך' היינו שם הוי"ה, והמילה שנרמזה בראשי תיבות קודמת לשם הוי"ה שנרמז בסופי תיבות.

ועוד כתב שם החיד"א בשם רבינו אפרים שבתיות 'מי יעלה לנו השמימה' אחרי שנחסר מהם ראשי וסופי התיבות ישארו האותיות תק"ם שהם כמנין 'ישראל'. והוסיף החיד"א על דבריו שהוא לרמז שמצות ברית מילה היא תחילה לכל דבר, ורק לאחר שנימול יכול לזכות להיקרא בשם ישראל, ואחר שנקרא בשם ישראל יזכה לקבל שפע טוב משם הוי"ה ברוך הוא.

ידי זה יתגלו מ"ל אורות הנ"ל במקומם עד הוד ע"ד הנ"ל, ויכין באומרו 'על המילה' שהוא מ"ל י"ה, כמו שכתבתי ענין י"ה למטה בענין ה'פריעה' שהוא גם כן 'פרע י"ה'.

והוסיף על זה מרן החיד"א ע"ה בדבש לפי (מערכת מ"ם אות כא) שזה כוונת הכתוב (תהלים קלח ב) 'כִּי הִגְדַּלְתָּ עַל כָּל שְׁמֶךָ אֶמְרָתְךָ', כי 'אמרתך' זו המילה 'שש' אנכי על אמרתך, המילה שמתחלה נתנה במאמר ולא בדבור, שנאמר (בראשית יז ט) 'ויאמר אלקים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור' (רש"י תהלים קיט קסב). וראה עוד בגמרא (שבת קל): כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה,

מי יעלה לנו השמימה (ל יב). איתא בתיקוני זוהר (תקון כ"ב סה:): שמצות מילה היא חותמו של הקב"ה, וכל מי שמשמר ברית מילה כאילו שומר את השם הקדוש, כמו שנרמז בכתוב **מי יעלה לנו השמימה**, ראשי תיבות 'מילה' וסופי תיבות שם הוי"ה, לרמז ששמירת הברית היא שמירת שם הוי"ה. וזהו הרמז 'מילה' אותיות 'מל י"ה, ו'מוהל' אותיות 'מל ו"ה', שעל ידי מצות מילה זוכים להשלים שם הוי"ה. וראה בעץ חיים (שער לג פ"ג): וזהו ענין ד' אותיות מילה פירוש מ"ל י"ה, כי מ"ל הם ע' אורות המגולין וי"ה הם בח' שלש עליון המכוסה וכו' וצריך המוהל לכין לזה בכריתת הערלה שעל

כח הפה גם כאשר הלב אטום וסתום

מעלת המחשב לעשות מצוה אף שלא עשאה

וכבר אמרו צדיקים על דברי הגמרא (ברכות ו.) 'חישב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה', שכאשר אדם עושה מצוה כמעט ואי אפשר שלא יתערב בזה פניות ונמצא שהמצוה אינה בשלימות, אך אם נאנס ומעלה עליו הכתוב כאילו עשאה זה ביתר שלימות כי אין פניות במצוה. וכן בענין התשובה, אדם יעשה המוטל עליו ויעזוב דרכיו הרעים, ואז יבכה ויתחנן ויעשה כל מה שיכול, ואם נאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה והקב"ה יעזור לו להשלים תשובתו, ותהיה התשובה ביתר שלימות.

כל תשא עוון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו, שאף שהלב אינו מרגיש, עם כל זאת נקח עמנו דברים, ועל דרך שכתוב בפרשתנו 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו', והקשה בשם משמואל (נצבים תרע"א ד"ה כי קרוב) ובעוד ספרים, מדוע נכתב 'בפיו' קודם 'לבבך', הרי סדר התשובה היא שבתחילה מתחרט בליבו ואחר כך מתודה בפיו, וביארו שישנם פעמים שהלב אינו מרגיש חרטה ועדיין אינו מבין את גודל הריחוק שיש לעושה עבירה, אך לכל הפחות יתחיל בפיו ויתוודה על עוונותיו, וישפוך שיח פני בוחן לבות שיפתח ליבו לתשובה וחרטה, ואחר כך יסייע לו הקב"ה ויכנסו הדברים לליבו.

כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ (ל יד).

אף כשהאדם מנסה לרחוץ את לבו ורואה שלבו אטום אל יפול לבו בקרבו, כי גלוי וידוע לפני רבון העולמים שרצוננו לעשות רצונו ולקיים כל מצוותיו חוקיו ומשפטיו, ולא להיכשל בשום נדנדוד חטא והרהור עוון במחשבה בדיבור ומעשה, וחפצים אנחנו להרגיש את ההרגשות הגדולות שאדם צריך להרגיש אחר שעושה חטא, אך מה נעשה ותוקף הגלות אוטם וסותם את ליבנו בחותם בתוך חותם, ופעמים שקשה להרגיש אפילו הרגשה קטנה, לא גנוחי ולא לילל. אך על זה אמר הנביא (הושע יד ג) 'קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו

הסתרות בעבודת ה'

עתה, וזהו 'דאנכי הסתר אסתיר' שהקב"ה מסתיר ממנו את עצם ההסתרה ואין האדם מתעורר לשוב לעבודת ה'. ואפשר להוסיף בדבריו, על דרך הידוע שהיה רגיל הבעל שם טוב ע"ה לומר והיה חוזר ומוכיח את תלמידיו בדברי המדרש שהובאו בשל"ה הקדוש (משפטים תורה אור אות ח'), 'ה' צילך' שהנהגת ה' עם האדם הרי היא כצל, נמצא שכפי שהאדם מתאמץ לגלות את שגנוז בתוך ההסתר, זוכה הוא שכנגד זה מגלה הקב"ה את הימצאותו מאחרי ההסתר ואז בקלות יותר יוכל לגבור על ההסתר ולסלקו.

שם טוב הקדוש ע"ה (תולדות יעקב יוסף ריש בראשית) ואמר, שזהו מה שאמר ה' **ואנכי הסתר אסתיר פני ממנו ביום ההוא**, שבא לומר שאסתיר ממנו שנמצא בכלל בהסתר, ואנכי הסתר אסתיר את בחינת האנכי שבבריאה הסתר אסתיר. ועל כך אומר הבעש"ט 'אם ידע האדם שהקדוש ברוך הוא מסתתר שם, אין זה הסתרה, כי נתפרדו כל פועלי און'. שכאשר יודע האדם שלית אתר פנוי מיניה והרי הוא ממש בתוך זה ההסתר, אין זה הסתר לגביו. אך אם אינו מרגיש את ההסתר וסבור שדרכו מאירה לפניו והוא צדיק בעיני עצמו, מתרחק מלפני ה' יותר מעד

וְאֲנֹכִי הַסְתֵּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא וְגו' (לא יח). פעמים הקב"ה מסתיר עצמו מעובד ה' וזאת כדי שיתאמץ האדם לעובדו, ועל ידי שמרגיש האדם שה' נסתר ממנו הרי שהוא מכניע עצמו ומבקש לשוב ולהתקרב, ע"י שמגלה בעצמו שבתוך ההסתר נמצא ה' יתברך ומתרחק ממנו רק כדי שיתגבר וישוב אליו, כדרך האב שמלמד את בנו ללכת שמתרחק ממנו מעט כדי שילמד ללכת בכוחות עצמו. אך פעמים שההסתר כל כך גדול וקשה עד כי אינו יודע שיש כאן הסתר ושיש לו לגלות מה. ובזה האיר לנו **מרנא הבעל**

ראיה פסולה פוגמת בנפש

הגרי"ז, אף אם רואים את העבודה זרה ומבינים כי היא סרוחה ומשוקצת, עדיין הראייה הלא טובה עושה בהם רושם עד שכבר צריך להשביעם, כי גם אם רואים בצורה זו יש מקום לחשוש פן יש בהם שורש פורה ראש ולענה.

כפי שביאר הגר"ש בראך בספרו גבעת שאול (כי תבוא אות שכא): 'ותראו את שיקוציהם וגו', פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה. יש לומר דגדול כח הראייה, וסיפרו מנשים צדקניות שכיסו פני ילדיהם כשהולכים לבית הספר שלא יראו דבר טמא וכל שכן הסתכלות עבודה זרה שפוגם מאוד. ולזה אמר הכתוב, מאחר שראיתם את שיקוציהם לכך חושש 'פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה'.

בהם מחמת גודל השפעת הראיה על נפש האדם.

כפי שדייק בזה הרב מבריסק הגרי"ז סאלאוויצ'יק ע"ה (נצבים אות ק) על פי דברי רש"י 'ותראו את שיקוציהם' על שם שהם מאוסים כשקצים, 'גלוליהם' שמוסרחים ומאוסין כגלל וכו', ועם זאת היה צריך משה רבינו ע"ה להשביעם, כדברי רש"י (שם פסוק טו): לפי שראיתם האומות עובדי עבודה זרה ושמא השיא לב אחד מכם אותנו ללכת אחריהם 'פן יש בכם' וגו', לפיכך אני צריך להשביעכם, ע"כ. וקשה להלום את דבריו, אם אכן ראו אותם מאוסים כשקצים ומוסרחים כגלל, אדרבה מי יפנה אליהם בכלל, ואם כך לשם מה צריך להשביעם. אלא, מוכיח

ותראו את שיקוציהם ואת גלליהם וגו', פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה (דברים כט, טז-יז).

הנה טבע האדם להתפעל מראיית עיניו, כידוע עד כמה החמירה תורה בראיית העין ושמירתה מכל רבב, וכל שראה סוטה בקלקולה צריך להתגבר יותר כדי לא להימשך אחר מראה העין, ולפיכך יוסיף לגדור עצמו מן היין. ואף אם מבין בדעתו פחיתות הדבר, עם כל זה עושה הראיה רושם בקרבו ומקרבת הדבר לליבו, וכמבואר בפרשתנו (דברים כט טז-יז) 'ותראו את שיקוציהם ואת גלוליהם וגו', פן יש בכם שרש פורה ראש ולענה, כי מאחר שראו בעיניהם את גלוליהם של הנכרים עלולים הם להימשך להאמין

מצוות עשה של 'ובחרת בחיים'

אלא פעם אחת ביום כשקם ממיטתו בבוקר ודיו, ומדוע לא נאמר שאם האדם הפסיק מלימודו מספר שעות במהלך יומו לעסוק במלאכתו ולערב שב לתלמודו שלא יברך שוב ברכת התורה על מה שהולך ללמוד כעת? אך על פי האמור יובן שבתורה לא שייך הפסק והיסח הדעת היות ובין בשעה שאדם לומד בפועל ובין בזמן שאינו לומד בפועל עליו לזיזר ולהתבונן בכל מעשיו והתנהגותו אם הם עפ"י התורה,

[בתוס' (ברכות יא: ד"ה שכבר) הקשו בזה"ל: וא"ת מאי שנא מסוכה שצריך לברך על כל סעודה וסעודה לישב בסוכה, וי"ל דשאני תורה שאינו מייאש דעתו דכל שעה אדם מחוייב ללמוד דכתיב והגית בו יומם ולילה והוי כמו יושב כל היום בלא הפסק. ובמכתב מאלהו (ח"א עמ' 90) הביא מכתבי הסבא מקלם זלה"ה להקשות בזה"ל: ולכאורה צ"ע הרי כשעושה מלאכתו חושב במלאכתו לבד ומסיח דעתו, אלא ע"כ שפי' דבריהם כנ"ל שצריך שגם תכלית מלאכתו תהיה תורה וא"כ אין כאן היסח הדעת והוי עוסק בתורה כל היום].

ממילא מקושר הוא עם התורה בכל שעות היממה בלי שום הפסק ולא שייך לחזור ולברך שנית באותו יום. ומה שמברך כל יום מחדש אין זה מחמת הפסק והיסח הדעת אלא מטעם שעיקר הברכה היא על לימוד התורה ובכל יום ויום יש בזה חיוב חדש ככתוב 'והגית בו יומם ולילה'.

רבינו יונה שהכתוב בתורה (דברים ל ט) 'החיים והמות נתתי לפניך ובחרת בחיים' הוא אחד מרמ"ח מצוות עשה שבתורה הקדושה, ובכל פעם שמזדמן לפני האדם איסור או ספק איסור והוא פורש ממנו הרי הוא מקיים מ"ע של 'ובחרת בחיים'. ולפי דבריו יובן שמצות הבחירה בחיים היא רק בעת שמזדמן לאדם דבר עבירה ופורש ממנה, אך באמת בכל רגע מימי חלדו של אדם מוטלת בפניו הבחירה האם להיות דבוק בשורשו ולחיות תחת עול מלכות שמים הן כשבאה לידו מצות עשה ומקיימה והן כשבאה לידו מצות לא תעשה ונמנע מן העבירה, ולפי האמור לעיל בכל רגע יש ביכולת האדם לקיים את רצון השי"ת לאהבה אותו ולדבקה בו ליחידו וללמוד תורתו באהבה.

וכבר שאלו הראשונים (תוס' ברכות יא: וברא"ש שם יא. וראה ב"י או"ח סי' מז) מדוע בכל המצוות הנוהגות במשך היום יש לברך עליהם ברכת המצוות כל אימת שעומד לקיימם, ובאם נזדמנו לאדם לקיימם פעם נוספת במהלך היום יש עליו חיוב לברך פעם נוספת, כדוגמת המניח טלית או תפילין פעם נוספת לאחר שחלצן ומניחן שנית לאחר זמן הנחשב כהפסק והיסח הדעת לשיטות הפוסקים, ואילו במצות לימוד התורה לא מצינו שמברכים

העדותי בכם היום את השמים ואת הארץ החיים והמות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך (ל, ט).

כידוע מנין תרי"ג מצוות תורתנו הקדושה כלול מרמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, ואף בהן מצינו חלוקות רבות, ישנן מצוות השייכות לזמן מסוים כמצות שבת ומצוות הנוהגות בימים טובים או התלויות בשעות מסוימות ביום וכהגדרת חז"ל 'מצוות שהזמן גרמא', וישנן הנוהגות רק באנשים מסוימים כגון בכהנים או במקום מסוים כגון בביהמ"ק וכדו', אך בכל זאת מצוות רבות אינן תלויות בזמן וחיובם מוטל על האדם לזיזר בהן בכל רגע ורגע מימי חייו כיהודי החי תחת עול שמירת התורה והמצוות, הן אלו 'מצוות שאין הזמן גרמא' בהן המכונות 'מצוות תמידיות' הראויות לקיום רצון השי"ת בהם בכל רגע נתון, כדוגמת מצות אהבת השם ויראתו.

בספר החינוך בהקדמתו הרחיב בחילוקים שבמנין מצוות התורה, ובתוך דבריו כתב בזה"ל: חוץ משה מצוות מהן שחיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע בכל ימיו, ואלו הם - א) להאמין בשם ב) שלא להאמין לזולתו ג) ליחידו ד) לאהבה אותו ה) ליראה אותו ו) שלא לתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים, סימנם 'שש ערי מקלט תהיינה לכם'.

והנה בספר חרדים (פ"ט כ) כתב בשם

וכבר העיד הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל
על הספר באמרו כי הוא "הספר המופלא
ביותר על ל"ט מלאכות שבת"

מגן אבות

לרבינו הקדוש
רבי מרדכי בנעט
זיע"א
על ל"ט מלאכות
וסוגיותיהם

עם ביאורים וציורים
ועם הגהות בנוסח
רבי ישעיה בנעט זל"ה
ועם תולדות
וקורות חיי המחבר

היהודים של החרוץ

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
ברחלה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

הטבעת דמויות על כריכת ספר בתלת מימד

רקומה אסורה, אלא שאם אינו פרצוף שלם מותר.

מאידך דעת תוספות במסכת יומא שאין איסור עשיית צורות אדם בצביעה בלבד, שכתב (דף נד ד"ה כרובים): 'נשאלתי על אותם שמציירים במחזורים וכו' מהו אין כאן איסור וכו' בצירים שהם מיני צבעים בעלמא ואין בהם ממשות כלל, דלא אסר אלא פרצוף גמור חקוק בשטר, אבל במיני צבעים מותר'. וכדבריהם פסק השולחן ערוך (יורה דעה סימן קמ"א סעיף ד), וזה לשונו: וכן צורת אדם לבדו כל אלו אסור לעשות אפילו הם לגוי, במה דברים אמורים, בבלוטת, אבל בשוקעת, כאותם שאורגים בבגד ושמציירים בכותל בסמנין, מותר לעשותם'. לפי זה, רק צורה שיש לה שלושה ממדים אסורה, אבל ציור, שלא ניתן למשש בו את צורת הפרצוף מותר. [והאריכו בענין הרבה מן הפוסקים להחיר לצייר אדם או לצלם, ראה בשו"ת צנפת פענח סימן נז, דברי מלכאל ח"ג סימן נח, ועוד].

הטבעת צורה בולטת

עוד פסק בשולחן ערוך (שם ס"ה על פי הרמב"ם הלכות ע"ז פ"ג ה"א): טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם, אם הייתה הצורה בולטת, אסור להניחה ומותר לחתום בה, ואם הייתה הצורה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתום בה, מפני שהנחתה עשה בו הצורה בולטת. ומקור הדברים במסכת ראש השנה (שם) ובמסכת עבודה זרה (שם): טבעת שחותמה בולט אסור להניחה ומותר לחתום בה, חותמה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתום בה. ופירש רש"י 'חותמה שוקעת', אסור לחתום, דכשהוא חותם הוי חותמה בולט. ומבואר שחותם שיש בו צורת אדם שוקעת שעל ידי הטבעה נהיית בו צורת אדם בולטת על הדבר המוטבע, אסור לחתום בו.

וכן מצינו בהטבעת פני אדם על מטבע שהדבר אסור: במסכת בבא קמא (דף צ"ז): תנו רבנן איזהו מטבע של ירושלים, דוד ושלמה מצד אחד, וירושלים עיר הקודש מצד אחר. ואיזהו מטבע של אברהם אבינו, זקן וזקינה מצד אחד, ובחור ובתולה מצד אחר. וכתב בתוספות (ד"ה מטבע) וז"ל: בבראשית רבה דריש ואגדלה שמך שיצא לו מוניטין בעולם, ומהו מוניטין? זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן, ונראה, לא שהיה בו צורת זקן וזקינה מכאן בחור ובחורה מכאן, דאסור לעשות צורת אדם, אלא כך היה כתוב מצד אחד זקן וזקינה ומצד אחר בחור ובתולה. וכן פירש בקונטרס גבי דוד ושלמה וירושלים עיר הקודש שכן היה כתוב במטבע. עכ"ל. ומבואר דאסור לעשות צורת אדם על מטבע.

ומכל זה נראה לכאורה בנידון דידן, שיש לאסור להטביע דמויות אדם בולטות על ספרים על ידי גלופת ברזל שהדמות בהן שוקעת, אמנם להלכה יש כמה צדדים להקל אף בהטבעת פרצוף בולט:

יהודי שעוסק לפרנסתו בהדפסת ספרים והפצתם מבקש לדעת האם מותר להטביע דמויות של אנשים על גבי כריכות ספרים בהטבעת 'תלת מימד', כשהטבעה נעשית על ידי גלופת ברזל, שבגלופה הפנים שוקעות, כך שעל ידי הטבעה על גבי כריכת הספר מובלטות הפנים, עד שנראית דמות פנים בולטות על גבי הספר, והוא שואל האם יש בכך איסור עשיית צורת אדם:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מקור איסור עשיית צורת האדם הוא בגמרא (עבודה זרה מג: ראש השנה כד): שדרשו מהכתוב בתורה (שמות כ יט) 'לא תַעֲשֶׂן אֱת־' - 'לא תעשון אותי' כלומר, שלא לעשות דמות אדם. עוד אמרו שם בגמרא 'כל הפרצופות מותרין חוץ מפרצוף אדם', ומכאן שאסור לעשות צורת אדם. ובזהר הקדוש (פרשת יתרו פז), דרשו לאיסור זה מהפסוק: 'לא תַעֲשֶׂה לָךְ פֶּסֶל וְכָל תְּמוּנָה: הָא אַתְמָר, ואמר רבי יוסי כל פרצופין שרי בר מפרצופא דאדם דהא האי פרצופא שליט בכלא.

איסור זה נפסק להלכה בשולחן ערוך (י"ד סימן קמא סעיפים ד-ז), כמו כן, אסור אף להשהות בביתו צורות אלו משום חשד גם כאשר אין איסור בעשייתם, וכגון כאשר גוי עשאה.

טעם האיסור

הראשונים כתבו שני טעמים לאיסור זה: א. שלא יבואו בני אדם לטעות ולהיכשל בהם ולעבדם (רמב"ם עבודה זרה פרק ג ה"ה, חינוך מצווה לט. סמ"ג כ"ב). ב. שאין זה כבודו של מקום, שיעשו צורה בדמות אדם שנברא בצלם אלקים. (ריטב"א עבודה זרה מג. מהר"ם שיק על מנין המצוות. פנים יפות שמות ש). ועל פי הטעם הראשון שיבואו לטעות בו, כתב המהרי"ט (י"ד סימן ל"ה) שאין איסור אלא בעשיית צורה מכובדת הראויה לעבודה, אבל צורה שאינה מכובדת העשויה למשחק ושעשוע כבובה וכדומה אין איסור, שהרי אף אדם לא יבוא לטעות לעובדו, (וראה ענין זה בפתחי תשובה שם סק"ט בשם תפארת למשה).

אך דעת הרבה ראשונים שיש איסור גם בצורה שאינה מכובדת (רא"ה וריטב"א שם, מאירי שם מב, טור שם בשם הרשב"א). והוסיף בשו"ת זקן אהרן (לר"א וולקין ח"ב י"ד סימן מ"ז) שלפי הטעם השני שהוא משום פגיעה בכבוד המקום, כל שכן שיש איסור בצורה שאינה מכובדת.

צורת אדם שאינה בולטת

והנה כתב התוספות (שם סוף ד"ה לא תעשון): 'וכן הלכה, דפרצוף אדם אסור לחתום ואסור לעשות, ומיהו אותם צורות אדם שצובעים בסדינים בצבעים וכן ברקמה - מותרין, כיון שאין להם פרצוף שלם אלא חצי פרצוף', מבואר מדבריהם שגם צורת אדם צבועה או

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

מנין הטבילות בטבילת כלים

האם יש עניין כשטובלים כלי חדש להטבילו שלוש פעמים:

תשובת מורינו הרב שליט"א:

די להטביל את הכלי פעם אחת.¹

יחוד באוטובוס ציבורי

יהודי שנוסע באוטובוס ציבורי בשעת לילה מאוחרת, ועמו עוד מספר נוסעים בודדים, לאחר כמה תחנות ירדו הנוסעים, ונישאר לבדו באוטובוס עם נהג חילוני ואישה נוספת, כשהאוטובוס ממשיך בנסיעתו בכבישים שיש בהם משום איסור יחוד (בכבישים שקטים): השאלה היא, האם עליו לרדת מן האוטובוס מיד, אף על פי ששורם בכך שהאישה תישאר לבדה עם הנהג ותעבור על איסור יחוד דאורייתא. או שמא

1. אור זרוע (סימן רס"ט) בשם הרשב"ם דבטבילת פעם אחת במים סגי, והובא בהגהות אשר"י (עבודה זרה פרק ה סימן לה). אף על פי שיש שנהגו להטביל שלוש פעמים, לא מצאנו לה מקור קדום, אלא יש פוסקים מאוחרים שסמכו זאת למה שמצינו גבי טבילת אדם.
2. שו"ת שבי עקב (פי"ט), וראה שו"ע אור"ח סימן רנד ס"ו.
3. המשנה ברורה (סימן שס"ה) כתב בשם האליה רבה שבאיסורים דרבנן אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך,

ורק באיסור דאורייתא לא אמרינן, ולפי זה בדין לכאורה עליו לעשות כן. אלא שהמנהג אברהם חולק על האליה רבה שגם באיסור דרבנן אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך, ועיי"ש במשנ"ב דיש אופנים שצריך להקל כא"ר. ובקובץ ווי העמודים (תנ"ך וחד לבנו סי' ד) הובא תשובת הגר"י זילברשטיין שמותר לרדת מהאוטובוס ממה נפשך, שאם נאמר שיש חשש יחוד באוטובוס, אם כן גם אם ישאר [א-נהג פרוץ] יש בכך איסור, כי י"א שאסור התייחוד אחד כשר

עליו להישאר באוטובוס כדי להציל את האשה מאיסור יחוד דאורייתא, ועל אף שבמצב זה הוא נכנס למחלוקת הפוסקים אם בשני אנשים אחד כשר ואחד פרוץ מותר הדבר, או שיש בזה איסור יחוד דרבנן.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

אדם הראה אנשים העלולים לעבור על איסור יחוד, מצוה שיישאר עמם כדי להצילם מהאיסור, ובתנאי שהוא לא יעבור על ידי כך איסור, ואפילו איסור קל². במקרה זה, אם היכולת בידו ליידיע את האשה שתרד מה טוב, אמנם אם יודע שלא תרד או שאמר לה ואינה רוצה לרדת, יש להסתפק בזה מה ראוי יותר שירד בעצמו כדי שהוא לא יעבור על איסור יחוד דרבנן, או שיישאר איתם כדי שהאישה לא תעבור על איסור יחוד. והנה, ואם יש באוטובוס מצלמה הר"י זה עוד סניף להקל.³

לעבור לגן אחר לאחר שהתחיל ביום הראשון

הורים סימנו בעל פה עם גן פרטי לשנת הלימודים הבאה לשלוח בן ילד, כאשר בעל פה סימנו על שעות בין 7:45 - 15:45 על סך 1150 לחודש: א. למעשה ביום הלימודים

ואחד פרוץ עם אשה, ואף שהוא איסור קל יותר מאם ישאר הנהג רק עם האשה, מכל מקום אין אומרים לאדם חטא חטא קל כדי להציל חברו מחטא חמור, ואם נסמך על הסוכרים שאין חשש יחוד באוטובוס [שםם שהנהג טרוד בעבודתו, או שאר היתרים], ודאי יכול לרדת, שהרי לא יעבור איסור יחוד הנהג עם האשה. ובקובץ תנביות ההוראה (ת"א ע"ה צ"ח) הביא בשם הגר"ש זולמן שעליו להישאר באוטובוס, כי יש לתפוס לעיקר את הדעה שבכשר ופרוץ עם אשה אין איסור יחוד,

הראשון הודיעו שהשעות: 8:00 - 15:30 לאחר ויכוח הסכימו 7:45 - 15:30 ועל הרבע שעה הנוספת הם מוכנים לשמור אבל לא בתנאים הרגילים של הגן (צריכים לשמור למטה או שהבעל ישמור במקומה) ב. הוסיפו עוד 50 נח חודשי על התשלום המסוכס, עבור כיסוי ביטוח. לאור זאת חיפשו ומצאו ההורים גן אחר. השאלה אם אחרי שהילד השתתף ביום הראשון של הלימודים, האם הם יכולים להתחרט. ויש ויכוח האם צריך לשלם על החודש הראשון. והוא מחדד נתון, שכל ההסכמים היו בעל פה, ובין הנשים בלבד ללא התערבות של הבעלים.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

לגבי כך שהסיכום היה בין הנשים, הדבר מחייב את הבעל כדן אישה הנושאת ונותנת בתוך הבית. אמנם במקרה רגיל שעוברים גן לאחר שהתחילו בגן אחד, ההלכה היא שצריכים לשלם את כל החודש כדן בעל הבית שחוזר לאחר שהפועל התחיל במלאכה, אמנם צריך לברר מקרה זה לגופו, האם הילד נשאר באותו יום לאחר שכבר התרצו על הסיכום החלש, או שהילד הגיע לגן ורק לאחר מכן נודע להוריו על השינויים בסיכומים, כי אז אין היום הראשון מחייב.

ואינו נחשב כעבור איסור קל להציל חברו מאיסור. ובמלבושי מרדכי (פי"ט סק"ה) כתב שנראה שמצווה עליו להישאר, אך לא חובה, [והסתפק אם צריך להודיע להם באופן שידע שלא ירד, או שיש לומר להם מוטב יהיו שונים], עיי"ש עוד פרטים בדין זה, ועוד צדדים להקל.

4. סימן של ס"ו. ובפועל משלם לו רק כפועל בטל, אמנם בגן ילדים שהגנת ממילא עובדת, צריך לשלם תשלום מלא כמבואר בסימן שלה ס"א ברמ"א דדיבורי לאחד דבור למאה.

דמות אדם שאינה שלמה

א. כתבו התוספות (עבודה זרה שם ד"ה שאני) שלא אסרו פרצוף אדם בולט אלא אם הוא דמות שלמה, כל הגוף עם ידים ורגלים, ולא אם הוא דמות פנים לבד. וכ"כ במדרכי בשם ה"ר פרץ שכשאינו בו צורת כל גופו של אדם אין אסור אלא צורת דרקון בלבד. וכן הוא בטור. וכ"כ הגהות מיימוניות בשם הטור. אמנם בסמ"ג (לאוין כב) נוטה לאיסור אף בצורת אדם לבדו. וכן פסק המחבר בשולחן ערוך שם (ס"ו): יש מי שאומר שלא אסרו בצורת אדם ודרקון אלא דוקא בצורה שלמה בכל איבריה, אבל צורת ראש או גוף בלא ראש, אין בה שום איסור לא במוצאו ולא בעושה, וכתב ע"ז רמ"א שכן נוהגין. ומבואר דלהלכה שרי כל שאין בדמותו כי אם פרצוף ראש.

אמנם בפתחי תשובה (ס"ק יא) הביא בשם השל"ה הקדוש דכשר הדבר שלא לנהוג כן. וכן משמע בט"ז (סקט"ו) שהביא מה שכתב בפרישה בשם מהרש"ל דבסמ"ג נוטה לאיסור אפילו בפרצוף אדם לבד, משמע שנוקט שראוי להחמיר בזה. אך להלכה שרי, כמבואר בשו"ע וגם ברמ"א. וכן העלה רבי חיים פלאג' בשו"ת לב חיים (ח"ב סימן קע"א), שהעיקר כדברי השלחן ערוך שפרצוף אדם בלי גוף מותר אף בעשייה.

כשאין חשש שיבואו לטעות בהם

ב. בשו"ת מהרי"ט (יו"ד סימן ל"ה) כתב וז"ל: ומה שפסק הרמב"ם שאסור לעשות צורת אדם בולטת לנו, זהו בדבר קבוע, שמא יטעו לומר שיש בו ממש, מה שאין כן צורות העשויות לפי שעה כגון להתלמד בהן או לשחק בהן מותר, שאין לחוש לשמא יבואו לטעות בהן. ולפי דרכנו למדנו שאותם פרצופים שעושים לתינוקות לשחק בהן, הואיל ואינם עשויים דרך קבע כאנדרטי, מותר לעשותם וכל שכן לקיימם ע"כ. ונראה לכאורה דהטבעה על הספרים אינה דרך קבע, דאע"פ שההטבעה נשארת שם, מ"מ לא דמי לאנדרטי שהוא עומד קבוע, כי בספרים על ידי שמשתמש בהם בכל עת הרי הם נשחקים וכלים ונפסדים.

אמנם אפשר שכונת מהרי"ט במה שכתב שבדבר קבוע אסור, היינו שהדמות היא קבועה, ואינה סתם בובת ילדים שאין כל משמעות לפניהם שיש לה, ובאופן שיש דמות אדם מפורסם דמי לקבוע, מכל מקום יש לדון בזה ולומר שכיון שאינו דבר קבוע כמו אנדרטי, אין בזה איסור.

בזמן הזה שאין חשד

ג. לפי מה שכתב בחכמת אדם (כפ"ה ס"ו) וז"ל: ונראה לי דצורת אדם בזמן הזה מותר להשהותו, דכיון דאינו אלא משום חשד וידוע דבזמן הזה אין עובדין לצורת אדם ואותו שנעבד עושים אותו משונה וכן מתלמידיו הנעבדים יש בכל אחד מהן סימן ואלו ודאי אסור להשהותו אבל שאר צורת אדם, ומכל שכן אם סימא עינו וכיוצא בו מותר דאין בו משום חשד. עכ"ל. ודבריו אמורים לגבי בובות אדם וכדומה, אמנם לגבי הטבעת דמות פנים, הלא בזמן הזה אין עובדים לצורות אלו כלל, אולם שזהו היתר רק להשהותו, ולא להתיר את העשייה עצמה.

צורה שאינה שלמה

ד. מאחר שבהטבעת הדמויות אין בהם אפילו צורת פנים שלמה, אלא רק הטבעה של תווי הפנים, ואינו דומה אפילו לבובות אדם שיש להם ראש שלם, ועל כן בהטבעות לא שייך אפילו להצריך לסמא עין אחת וכיו"ב, כיון שאין זה פנים ממש. וכן משמע בש"ך (שם סק"ה) שכתב: ונראה דכל צורות דאסרינן אינם אסורים אלא בצורה שלמה ממש כגון צורת אדם בשתי עיניים וחוטם שלם וכל הגוף וכיוצא בו, אבל לא חצי

הציור כדרך קצת המציירים צד אחד של הצורה וזה אינו אסור. עכ"ל. אלא שבטעם זה יש לעיין, דאם כן מדוע אסור להטביע פני אדם על מטבע, הלא גם במטבע אינו אלא צורת צד אחד ולא ראש שלם, ומזה משמע לכאורה שכל שמטביע צורת החזית של פני האדם אסור. ועיין בזה.

צורות שאינן מכובדות

ה. הטור כתב בשם הרמב"ן: ומסתברא שלא אסרו בשאר צורות אלא על הטבעות וכיוצא בהן שהן מכובדין, אבל על המבוזין מותר לצור שאר צורות בין שוקע בין בולט, דליכא למיחש בהו לחשדא, והא דקתני אסור לחתום בה על המכובדים קאמר כגון שיראים וטבעות, אבל על המבוזין שרי. והביא כן גם בשם הרשב"א שכתב דמות שמישין שאסור לעשותן אין חילוק בין מכובדין למבוזין, דלא שייך לחלק בין מכובדין למבוזין אלא בהנך דאיכא משום חשד אליל, מכובדים איכא למיחש לאליל ולא במבוזין, אבל בהנך דאיסורא דידהו משום לא תעשון אתי אין חילוק בהן. והנה לפי דברים אלו דמות אדם אסור לעשות אפילו במבוזין. אך בפתחי תשובה יורה דעה (ס"ק ט) ציין בשם ספר תפארת למשה ע"ד המחבר דאסור לחתום בחותם שיש בה צורת אדם, דדוקא על המכובדים כגון שיראים וטבעות, וכתב דאגרת בכלל מבוזים הוא, ולכן נוהגים היתר לחתום בחותם שקוע על אגרת אף בצורת אדם שלם. ומבואר שהבין להקל במבוזים אפילו בצורת אדם, והגם שברמב"ן וברשב"א לא משמע כדבריו, מ"מ להלכה יש צד להקל כדבריו באגרות אפילו בצורת אדם, ד"ל כיון שהם מבוזים, א"כ אפילו לא תעשון אתי אין בזה, ומעתה יש לדון בהטבעה על ספרים, דהגם שהספרים הם מכובדים, עכ"ל משתמשים בהם הרבה ואין ההטבעה שעליה נשארת כך בידיהם כל העת, ולא דמי לטבעות החותם נשאר ונשמר כך כל הזמן, וממילא אפשר שיש להם דין דמבוזים לענין זה.

אמנם עיין עוד בפתחי תשובה שם (ס"ק) דמשמע שהבין ג"כ שדברי הרמב"ן והרשב"א אינם אמורים בצורת אדם, ובצורת אדם הם סוברים שאין חילוק בין מכובדים למבוזים, והביא מה שכתב בשאלת יעב"ץ (ח"א סימן ק"ע) על מעשה שהיה באמסטרדם בעת שנתקבל הרב מהר"ר אלעזר ז"ל לאב"ד שם, עמד איש אחד והוציא מוניטין שלו בעולם דהיינו שהדפיס מטבע כסף בדמות צורתו והיה תבנית ראש עד החזה עם פרצוף פנים שלם בולט. והאריך לבאר שזה איסור גמור מוחלט ויש בזה איסור כפול הא' לא תעשה של תורה לא תעשון אתי, וגם משום חשדא דאסור אפילו באחרים עשו לו, וטעמא דרבים לא שייך הכא, דמטבע מיבדל בעלמא ומצנעי ליה. ואף דהרא"ש כתב שראש בלא גוף אין איסור לא בעושה ולא במוצא, כוונתו על ראש שלם אטום בלי צורת פנים ניכרת כה"ג ודאי לא סגי בלא גוף, אבל ראש וגוף בהדדי בדמות אדם שלם אף על פי שאין הצורה ניכרת בתבנית הפרצוף אלא כגולם, אעפ"כ נראה הגוף אדם בקומה וזקופה ואסור. אכן פרצוף פנים דאדם גרידא פשיטא דאסור, ואף דיש סוברים דמטבעות מבוזים הם קשה לסמוך ע"ז להקל, דהרי עינינו רואות דמכובדים הם. ועוד שדעת הרשב"א דאין חילוק בין מכובדין למבוזין בצורת אדם והסכימו לדבריו, עיי"ש שהאריך בזה.

להלכה:

הבאנו כמה צדדים להקל בדבר וכדי ללמד זכות על העושים כן, ברם המחמיר בכל זה תבא עליו ברכה, כמו שכתב הש"ך (שם סק"ב) אחר שהביא דעת הסמ"ג שפסק דאפילו באדם אין חילוק ולעולם אסור, וסיים שם דהמחמיר בכל זה תבא עליו ברכה.

תגובות והערות

תגובות והערות שהתקבלו במערכת

השתדלות להשיגו מידי שבוע, [למרות שבועי ביתר הוא אינו מאוד מצוי], רק אעיר הארה לחיבת הקדוש על המאמר של הגאון רמ"מ פומרנץ שליט"א בענין הוצאות שבת כי העיקר לכוון לשם שמים, יש לציין את מה שכתב הבית הלוי בפרשת תרומה (ד"ה ובוה): באכילה של שבת גם אם האדם מכין בו לתענוג, ג"כ למצוה יחשב, דבשבת כתיב "וקראת לשבת עונג", דמצוה להתענג בשבת, וא"כ כוונתו הוא למצוה. משא"כ ביו"ט לא כתיב בו בשום מקום עונג וכתוב בו רק כבוד ושמחה, ומשו"ה אם מכין לתענוג, הא אין כוונתו למצוה. וע"כ צריך להיזהר באכילה לכוין בו לשם מצוה שמתענג בו בשביל כבוד יו"ט, עכ"ל. גם לענין הוצאות שבת בדברים שאינם של מאכל יעוין בשש"כ (פמ"ב ציון נט) כ' דיל"ע מהו הגדר של הוצאות שבת, האם הוא רק במאכל ובמשתה או גם במלושים, מפות שולחן וכדו'. וציין לשו"ת רבבות אפרים ח"א קפ"א.

בברכת כהן וכל טוב
יוסף חיים הכהן

השבוע הגיע אל היכל הכולל שלנו, הגליון המופלא והמושקע, ובהשתוקקות עברנו על מאמרי המחכמים בשלל מקצועות תורתנו הקדו.

ברצוני להעיר, במאמרו של רש"ב רזנבוים שליט"א בעלון פרשת כי תצא, בענין בריה שנפלה לקדירה, ונתערבה הקדירה, שמצדד שנתבטלה חד בתרי. צ"ע מנין שכל הקדירות לא נכנסים בכלל התערבות, דכעת אין אנו יודעים היכן הבריה, ולא בטיל בכל הקדירות [דהחשש הוא שמא יאכל הבריה ולא משום נ"ט, ולכן א"צ שכל התערבות תהיה במקום אחד]. ועי' בדרכי תשובה סי' פ"ד ס"ק עג, שכתב כן בשם שו"ת מהר"י הלוי (ח"א סי' קז), באופן דומה לנידון דידן, וכ' בפשיטות דהכל בכלל התערבות ואפ"י באלף לא בטל.

בכל חותמי ברכות, עלו והצליחו בהמשך מפעליכם הכבירים

יהודה ארי' לייב לרר - כולל גבוה להוראה "דרכי

שמחה" (שפרנוביץ')

אשדוד

ישר כוח על הגליון המרתק, כמי שחובב הלכה אני מאוד נהנה ממנו ואני עושה

מהיכלי תורה והוראה מוסדות "באר ישראל" נשגר כוס של ברכה עם ברכת מזל טוב לבבית, קדם מעלת ידידנו ומכובדנו היקרים והנעלים רבני בית ההוראה

הרה"ג ראובן קנופף שליט"א
בעת שהשמחה במעונו בנישואי בנו
החתן המופלג יהודה אריה לייב הי"ו

הרה"ג ישראל אלימלך דזלובסקי שליט"א
להולדת הנכדה

יזכו לראות נחת ושמחה לאורך ימים ושנים טובות
מתוך אושר וכבוד, בריות גופא ונהורא מעליא

הלוח היומי

מתוך הספר: הלוח היומי בהוצאת מכון אור לישירים עוז וחדר

התיקון הגדול: תורה לשמה

סיפר החפץ חיים ז"ל על גלגול שבא לפני רבי חיים מוואלאזין ז"ל: בוויילא היה עשיר אחד שכל יום היה בא אליו עני אחד, והיה מפריע לו מאד. יום אחד החליט להביאו בע"כ לפני הגאון רבי חיים הנ"ל. וכאשר ראה שרוח אחד נדבק בו, שאלו מי הוא הרוח. ענה הרוח שהוא היה מלמד אצל אבי העשיר הזה, ושאלו שוב למה בא בגלגול, ענה הרוח כי פעם רימה העשיר המנוח לנכרי אחד בסכום עשרת אלפים ר"כ, וחתם הוא המלמד על שטר הרמאות ומשום הכי נתגלגל בעני זה כדי שיבוא לעשיר הזה לומר לו שיתן כסכום הנ"ל לנכרי, וזה הרוח מעבדי. אך רמאות הזה נשארה בלא תיקון על כן קבלתי על עצמי ללמוד כל יום ארבע שעות תורה לשמה, וכן עשיתי וכשעליתי לשמים דנוני וקבלו את תשובתי הזה, ונתקן כל פשע מעבדי. אך רמאות הזה נשארה בלא תיקון על כן חזרתי כאן לתקנה. ואמר החפץ חיים ז"ל שזוהי המעשה למד תיקון לעבירות חמורות ללמוד תורה לשמה.

(הובא בספר 'ברוך ה' יום יום תניינא' בשם 'הצדיק ר' שלמה' עמ' לט)

תשל"ו: רבי יחזקאל ב"ר מרדכי זלמן אברמסקי, בעל 'חזון יחזקאל', ועוד. (הר המנוחות - ירושלים)

כ"ה אלול

סדר היום

כניסת ליל כ"ה באלול: ביום כ"ה באלול תזהר בו לקדשו ביותר, וסמוך לבין השמשות של ליל כ"ה, תעשה טבילה אחת להעביר רוח רעה ושניה לתקן עוון הכעס, ועוד חמשה טבילות לקבל הארת חמש אור דחסי. כי כ"ה אלול הוא יום ראשון דששת ימי בראשית שנברא בו אור החדש. ותזהר כל אותה הלילה ויום מכעס ומדברים בטלים, ולא תתענה בו אלא תאכל בלילה וביום לחם ובשר, ותברך ברכת המזון בכונה, ותאכל בו מיני מתיקה ותרבה בו צדקה. ותדליק שמן למאור באותה הלילה, חמשה נרות כנגד חמש אור דחסי, שנאמר (בראשית א ד) 'וירא אלקים את האור כי טוב'. ואם יודמן אותו יום שמוציאים בו ס"ח, תעלה לס"ח בציבור. וקודם הדלקת הנרות תאמר פסוקים אלו ובקשה זו וכו'.

יום בריאת העולם: היום הוא היום שנברא בו העולם, לדעת רבי אליעזר, שנוקטים כדעתו בחשבון המולדות והתקופות. ואותו יום שנברא בו שמים וארץ היה ששה ימים קודם שנברא האדם, ויום השישי שנברא בו אדם הראשון היה ראש השנה.

סדר הלימוד ביום זה: כ"ה אלול נברא העולם, וטוב ללמוד פרשת בראשית עד 'יום אחד', וכן בכל יום, עד שביום ר"ה ילמד את פרשת יום השישי שבו נברא העולם. ויש שכתבו שטוב שהש"ץ יקרא בקול אחרי גמר התפילה את פרשת אותו יום מתוך המקרא.

ימי עולם

תקמ"ו: רבי יחיאל מיכל ב"ר יצחק מדרוהוביץ - המגיד מזלוטשוב. (יאמפולא - אוקריינע)

תרנ"ג: רבי דוד ב"ר חיים [מצאנא] הלבשרטאם - אב"ד קשאנוב. (קשאנוב - פולין)

תרס"א: רבי אהרן ב"ר יעקב אבוחצירא.

הייתה ידו רועדת ומרטטת

בחרת כבוד ובריאת הרוממות היה מתנהג רבי אהרן אבוחצירא אצל אביו רבינו האביר יעקב זיע"א. לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא היא הדוגמא הבאה ממנה ניתן ללמוד עד היכן היו הדברים אמורים: לרבי אהרן הייתה חזקה להגביה את הכוס לקידוש היום בשבת קודש ולתנהג על ידי מינו לאביו רבינו האביר יעקב זיע"א. כך היה מחזיק במנהג זה ועושה כן מאז היוותו ילד ועד אחרית ימי אביו הגדול. אך ראו זה פלא: כל פעם שהיה רבי אהרן מגביה את הכוס על ידי אביו הייתה ידו רועדת ומרטטת, עד שכמעט נשפך כל היין שבכוס. למרות אלפי הפעמים שעשה כבר, לא למרות היוותו בן יקיר לאביו, היה חרד לקראתו בגודל רגש קודש.

(הובא בספר 'ברוך ה' יום יום' בשם כ"ק אדמו"ר רבי דוד חי אבוחצירא שליט"א מנהריה. ספר 'שמועות טובות' בהכנה לדפוס)

תרצ"ו: רבי אלתר אברהם בצלאל נתן נטע בידרמן מסוסנוביץ ב"ר אלעזר מנחם מנדל מלעלוב. (הר הזיתים - ירושלים)

תשנ"ד: רבי יצחק ב"ר משה עסנער - אב"ד ראסלאוויץ, בעל 'שתי ידות'.

תשס"ח: רבי בנימין יהושע ב"ר ברוך זילבר - בעל 'אז נדברו', מקור הלכה, 'ברית עולם', ועוד. (הר הזיתים - ירושלים)

כ"א אלול

ימי עולם

תפ"א: רבי שמואל יאס מקראקא ב"ר מנדל - מגדולי חכמי פראג. תקכ"ד: רבי יהונתן ב"ר נתן נטע אייבשיץ - בעל 'ערוות דבש', 'כרתי ופלתי', 'אורים ותומים', ועוד. (האמבורג - דייטשלאנד)

תק"ע: רבי רפאל יצחק ב"ר אהרן מאייו - אב"ד אומיר, בעל 'שרשי הים', ועוד. (אומיר)

תר"י: רבי דוב בעריש פלאם מאלעסק ב"ר שלמה מלוצקער. (אלעסק)

תרמ"ה: רבי חי ב"ר יעקב מיימון - מקובל ודיין בטריפולי, בעל 'באר לחי'.

תשל"ב: רבי ניסים כדורי חזן - בעל המעשה ניסים.

כ"ב אלול

ימי עולם

קפ"ז: רבי יעקב ב"ר משה סג"ל ממגנצא - המהר"ל. (ווארמס - דייטשלאנד)

תקכ"א: רבי שלמה ב"ר בנימין וולף בוכנר - אב"ד פינטשוב, בעל 'בית שלמה', 'קהל שלמה', ועוד.

תקמ"ב: רבי אלחנן ב"ר שמואל זאנוויל אשכנזי - בעל 'סדרי טהרה'. (דאנציג - פולין)

תקנ"ה: רבי מנחם מאניש הלוי - מו"ץ מעזריטש, תלמיד הבעש"ט. (מעזריטש - אוקריינע)

תרס"א: רבי פנחס רבינוביץ מקינצק ב"ר נתן דוד משדלובצא. (שדלובצא)

תרס"ג: רבי מרדכי דוב ב"ר משולם זושא יצחק טווערסקי - אדמו"ר מהארנסטסיפל, בעל 'עמק החכמה', 'חיבר לטהרה', ועוד. (הארנסטסיפל - אוקריינע)

תרע"ח: רבי אברהם משה וועלטפרייד מרוספשא ב"ר עמנואל - אדמו"ר מפשדבורז. (פשדבורז)

תרפ"א: רבי יוסף חיים ב"ר יהודה הכהן - ראב"ד לעדת המערבים בירושלים, בעל 'מנחת כהן', 'ויככל יוסף'. (הר הזיתים - ירושלים)

תרפ"ט: רבי אליהו ילזו מזוגידה מרוקו ב"ר אברהם - ראב"ד טבריה, בעל 'שו"ת יש מאין' 'דבר תורה', ועוד.

תרצ"ח: רבי אלימלך יעקב יצחק רבינוביץ מסוסנוביץ ב"ר פנחס מקינצק. (קליץ)

כ"ג אלול

ימי עולם

תקע"ח: רבי ישראל ב"ר לוי יצחק מברדיטשוב - רב בפיקוב וברדיטשוב, בעל 'תורת מהרי"ן', 'תולדות יצחק בן לוי'. (ברדיטשוב - אוקריינע)

תקפ"ו: רבי אורי ב"ר פנחס מסטרליסק - בעל 'אמרי קדוש'. (סאטרליסק - אוקריינע)

תקצ"ט: רבי רחמים אריה אברהם ב"ר עמנואל הכהן ארייאש - בעל 'שפתי רננות'.

תר"ן: רבי יוסף זאב ב"ר דוד הלבשרטאם מקשאנוב. (קשאנוב)

תרנ"ט: רבי יוסף אלטר ב"ר מרדכי - אב"ד מאגורוב, בעל 'גנזי יוסף'.

תש"ג: רבי יצחק מנחם ב"ר שמואל צבי דנציגר - אדמו"ר מאלכסנדר בעל 'עקדת יצחק'.

תש"ג: רבי משה בצלאל ב"ר אברהם מרדכי אלתר הי"ד מגור.

תשמ"א: רבי יעקב יצחק ב"ר שמעון נתן נטע בידערמאן - אדמו"ר מלעלוב. (הר הזיתים - ירושלים)

תשנ"ד: רבי שלמה זלמן ב"ר אהרן הורוביץ מפאטיק - בעל 'בית אהרן'. (הר המנוחות)

כ"ד אלול

ימי עולם

תקע"ה: רבי יוסף משה ב"ר אלקנה שפירא - המגיד מזלאו"ץ, בעל 'ברית אברהם'. (זלאו"ץ)

תרל"ד: רבי יוסף ב"ר משה באב"ד - אב"ד טרנפול, בעל 'מנחת חינוך'. (טארנאפאל - אוקריינע)

תרל"ו: רבי מנשה ב"ר מטלוב סתהון - רב בצפת ובאלכסנדריה, בעל 'מטה מנשה', 'פרחי שושנים', 'כנסיה לשם שמים', ועוד. (אסכנדרון - סוריה)

תרע"ח: רבי אברהם יוסף ב"ר אריה יהודה לייבוש איגרא - האדמו"ר מזשילין, בעל 'תולדות אברהם יוסף'. (קראקא - פולין)

תרצ"ג: רבי ישראל מאיר ב"ר אריה זאב הכהן - בעל החפץ חיים, 'משנה ברורה', ועוד. (ראדין - בעלארוס)

י"ט אלול

סדר היום

הכנה למועדי חודש תשרי: כל המצוות ועניני ירחא שביעאה, הכל נכלל בלימוד של מסכתות הללו 'ראש השנה', 'יומא', ו'סוכה'. ועל כן כל בעל נפש מחויב לגזור מעתותיו הספורות, ולקבוע לימוד מסכתות הללו בימי אלול, שהוא הכנה לירחא שביעאה, הגדול לפי גדלו והקטנו לפי קטנו'.

ימי עולם

ד' תתקמ"ט: רבי יעקב מאורלייאנש - תלמיד ר"ת.

שנ"ה: רבי שמואל יפה ב"ר יצחק אשכנזי - בעל 'יפה תואר', 'יפה מראה'.

תכ"ו: רבי ברכיה בירך ב"ר יצחק אייזיק שפירא - בעל 'זרע ברך'.

תל"ג: רבי חיים ב"ר ישראל בנבנישתי - בעל 'הכנסת הגדולה', ועוד.

תקפ"ח: רבי משה מאורזיטשוב ב"ר פנחס מאוסטראה. (אורזיטשוב)

תרל"ג: רבי אליעזר יצחק ב"ר הלל פריד - אב"ד ור"מ וולאזין, בעל 'חוט המשולש'.

תרל"ח: רבי משולם שרגא פייוויש ב"ר נפתלי הערץ היילפרין מברעזאן - בעל 'שפת אמת', 'כתב אמת'. (ברעזאן)

תפילה על ידי שיר ושבח מתקבלת

נודע מספה"ק כי על תפילה סתם יש לפעמים קטרוג שאדם זה אינו כדאי ח"ו, אבל אם התפילה ע"י שיר ושבח, אז היא מקובלת בלי קטרוג. לכן צריך המתפלל לומר איזה שירה על איזה דבר, ולשבח שמו ית' באותו דבר, ובמחשבתו יכוין להמשיך הישועה של אותו דבר עבורו, כגון הנוסח שתקנו לנו 'אל מלך רופא נאמן ורחמן אתה, בא"ר רופא חולי עמו ישראל'. הנה בזה הוא משבח אותו ית' ש שדרכו בכך להיות רופא נאמן ורחמן, וא"ל לשום מקטרג להכחיש זה, ומלאך רע בעל כרחו יספר שבחו של הקב"ה ויענה אמן גם על הבקשה הנכללת ומעוטפת בתוך השיר והשבח של ית'ש, שאנו משבחים ומודים לו ית' שדרכו בכך אע"פ שאין אנו כדאים. (שפת אמת' פרשת ואתחנן)

תרמ"ה: רבי זאב נחום ב"ר אהרן בורנשטיין מביאלא - בעל 'אגודת אבוב'.

תרצ"ד: רבי יקותיאל אריה ב"ר גרשון קאמלעוהר - רב ברישא, בעל נתיבות התלמוד, 'אהבת הקדמונים'. (הר הזיתים - ירושלים)

כ' אלול

ימי עולם

ש"ג: רבי יהודה ב"ר יוסף מוסקאטו - אב"ד מנטובה, בעל 'קול יהודה' על הכוזרי, 'נפוצות יהודה'.

תע"ד: רבי שמעון ב"ר יעקב (ריישר) באקופאן - אב"ד רודניץ ודיין בפראג, בעל 'סולת למנחה'.

תק"ן: רבי שלום פלוס - ראב"ד טריפולי - תלמיד רבי יעקב חי רקח.

תרל"ד: רבי יצחק רובין מבראד ב"ר אלימלך מסוקולוב. (בראד)

תשכ"ט: רבי יוסף שלמה ב"ר יהודה אריה לייב הכהן כהנמן - הרב מפונבויז. (בני ברק - ארץ ישראל)

תשל"ד: רבי אליהו ב"ר יעקב לופיאן - משגיח ישיבת כנסת חזקיהו, בעל 'לב אליהו'. (הר הזיתים - ירושלים)

זכויות בחודש אלול...

באחת השנים, בתחילת חודש אלול, חלה הגאון רבי אליהו לופיאן זצוק"ל וקיבל חום גבוה מאד. הוא נעדר מן הישיבה בתחילת חודש אלול למשך שבועיים ימים, וחומו הגיע אז כמעט לכדי ארבעים ושתיים מעלות חום... על אף חולשתו לא ויתר על תפילה במניין, וכל אותם ימים התקיים בביתו מנין קבוע לכל שלושת התפילות.

ועל אף חולשתו הגדולה, שכן כמה וכמה פעמים מעד בהליכתו, והיה צורך לאחוז בו שלא יפול, התחזק תמיד וקם ממטתו לתפילה, באמרו: 'כיצד ניתן לוותר על תפילה בחודש אלול? הן הימים הנוראים ממשמשים ובאים, וצריכים אנו לזכויות יתירות בשעה שנגמור לפני כס המשפט של מלך מלכי המלכים. בשל כך צריכים אנו להתגבר על אף שהדבר קשה ביותר'.

(המאורות הגדולים)

תשנ"ד: רבי משה אריה ב"ר ישראל פריינד, גאב"ד העדה החרדית ירושלים - בעל 'עטרת יהושע'. (הר הזיתים - ירושלים)

- 1 שם משמאל (שופטים, תע"ה ד"ה לא תלמד).
- 2 י"א: בתקע"ט, וי"א: שבין י"ד שבת ל"ג תמוז תקע"ט.
- 3 לשון חכמים (לחנן איש חי, ח"ב סי' עח).

- 4 עיין במס' ר"ה (דף ט).
- 5 ברכי יוסף (סי' תקפא סי' ט).
- 6 כ"כ בס' מועד לכל חי (להגות פלאי, סי' יא סק"ג), וכתב

שאלו בזה משום טירחא דציבורא, כיון שזה דבר מועט מן המועט ומוזכה את הרבים. וצוין שכתב הר"ן שברצלונו נוהגים מחמת זה לקום באשמורת בסליחות מיום הזה

לשאלות בהלכה:

תגובות: 9917936@gmail.com

רשאלות בהלכה: rav@abiryaakov.com | 8 שולוח 02-803-9999

מכתלי בית ההוראה

שרייתו זהו כיבוסו בנטילת ידיים על בד לבן

שמחת 'שבת שבע ברכות' התקיימה באולם אירועים 'יקרת', שם עמדת נטילת הידיים אינה ככל הכיורים, אלא שיש חביות עץ גדולות עם דד למטה, וממלאים דלי מים ושופכים לתוך כד גדול המונח למטה דרך בד לבן הכרוך על פיה; והשאלה היא האם אין בכך חשש כיבוס בשפיכת המים על הבד הלבן [וגם האם אין חשש שמא יסחוט המים מן הבד].

תשובה: יש להקדים את הכלל הידוע בהלכות שבת בדיני ליבון, שבבגדים אומרים 'שרייתו זהו כיבוס', כלומר עצם שריית הבגד במים אסור משום כיבוס וחייב משום מלאכת ליבון.

ולמרות שאצלנו מדובר בבגד נקי לגמרי ללא כל לכלוך וטינוף, אכן נחלקו הראשונים בזה אם אסורים משום 'שרייתו זהו כיבוס' בבגד נקי ואינו מתכוון לכיבוס, ושתי הדעות מובאים ברמ"א (סי' ש"ב ס"ט), ואף שדעת רוב הראשונים להחריג, מ"מ להלכה נקטינו להחמיר משום חומרת אסור תורה (משנ"ב ושע"ר ש"ס), אם לא בשעת הדחק כשיש עוד צירופי קולא (כגון אינו מתכוון כלל לכיבוס והמים מיעוטים) כמבואר במשנ"ב (סי' ש"ט סק"ג) ושו"ע הרב (שם כג, וסימן ש"ב כד) לגבי שתיית מים דרך מפה, ובביאור הלכה (סי' שכ סו"ח) לגבי גירור מים שנשפך על מפת השלחן. (עיי' שם).

והנה יש עוד היתר המובא בראשונים בדיון 'שרייתו זהו כיבוס' הנקרא 'דרך לכלוך', דהיינו שאינו מנקה הבגד במים שנותן עליו אלא אדרבה מלכלכו, וכגון ניגוב ידיים או נופל לאחר רחיצה, ומבוסס על ההיתר שהתיר רבינו תם לנשים שנתלכלכו בגדיהם במי רגלים של תינוק ורצו להתפלל בגנות, שיטלו ידיים וינגבו בבגדיהם לטהר המי רגלים שעליהם, ומבאר ברמ"א (סימן ש"ב ס"י).

אך אצלנו אין להתיר מטעם זה, כי מבואר ברמ"א שם שלא התירו 'דרך לכלוך' רק לנגב ידיים בבגד אחר רחיצה אבל לא לטול ידיים עליו כדי שישפך המים על הבגד (ולא כיש מתירים גם כזה המובא בב"י), והטעם מבאר במשנ"ב (סק"ה) כי אין המי שופכים מולוכלים וראויים לכבש בהם.

והנה הביאור הלכה (ש"ב ד"ה דלא) דן לגבי הווינדלען [מטפחת שמשים תחת התינוק כשמרחצו] ומתיר על ידי שלוש צירופים: א. הבגד נקי. ב. אפשר יהיה 'דרך לכלוך'. ג. מלאכה שאינה צריכה לגופה לצורך חולה שאין בו סכנה. והנה אצלנו שייך הצירוף הראשון, אך כבר נתבאר שאין לסמוך על זה לבד. הצירוף השני יתכן שיש לומר גם אצלנו, אולם הצירוף השלישי בוודאי שאין אצלנו. היוצא מכל זה שאין להביא היתר מכאן לנידון דידן.

אך למעשה יש להתיר בידיון דיון לכתחילה מטעם המבואר בדיון 'משמרת' המובא בשו"ע (סימן ש"ט ס"א) שמותר לסנן מים במשמרת [בגד ארוג העשוי כנפה], ואין חשש משום 'שרייתו זהו כיבוס' לכיו"ע, כי מאחר שהיא עשויה לכך ואינו חושש לליבונו כלל לא נחשב לכיבוס כלל, כמבואר בתוספות שבת (סק"י), מובא בב"ה"ל שם, ודלא כמג"א (שו"ע הרב שם ס"א), וכן מבאר השו"ע הרב (סי' שכ כד) לגבי פקיקת הנעורת סביב הכרזא בחבית, וביתר הרחבה נתבאר בקונטרס אחרון (סי' ש"ב סק"א) כי ליבון כזה שאינו מנקה שום לכלוך, מחמת עצמו אינו חשוב ככלום, כי איסור הליבון הוא משום חזונית וחזונית לא מילתא היא אלא אם כן דרך העולם להחשיב חזונית זו (כי עיקר חזונית היא למראה עיני הבריות ואם אין מבט אל מראה מחמת גריעתו אין כאן חזונית ולא עשה ולא כלום) עיי"ש. וא"כ גם אצלנו אין שום חשש לכיו"ע משום 'שרייתו זהו כיבוס', כי הבד הזה עשוי לכך ואינו חושש כלל לליבונו ואינו חשוב אצלו מאומה ונמצא שלא עשה כלום.

ובנוסף הרי בענייננו אין הבד המתכבס שייך אל הנוטל ידיו אלא שייך לבעל המקום, וא"כ הוי 'פסיק רישיה דלא ניתא ליה' ומלאכה שא"צ לגופה, כמו שאמרו בגמ' (שבת קג.) דקעביד בארעא דחבריה (עי' תהלה לדוד סו"פ ש"ב).

ולגבי החשש שמא יסחוט, שאסור חז"ל להרטיב בגד עם הרבה מים (גם כשאין חשש משום שרייתו זהו כיבוס) משום גזירה שמא יסחוט (רמ"א סי' ש"ב סעי' ט), ואפי' לטלטלו אסור מטעם זה (רמ"א סי' ש"א סעי' מו). אצלנו ברור שאין חשש גזירה זו, כי הבד הזה דינו כבגד שאין מקפיד על מימיו' כלומר גם בימות החול אינו חושש לסחוט כי אינו בגד חשוב שיקפיד על רטיבותו, ובה לא גזרו (רמ"א שם, מג"א סי' ש"ב סק"ט). ומכל שכן כאן שהבד עשוי לכך להרטיבו בוודאי אין חוששין שיבוא לטוחטו (כמבואר בדיון משמרת הג"ל).

העולה לדניא:

א. עצם השריית בגד במים אסורה משום ליבון וחייב משום מלאכת ליבון. ב. בבגד נקי לגמרי לא שאינו מתכוון לכיבוס נחלקו הראשונים אם אסור משום 'שרייתו זהו כיבוס', ולהלכה נקטינו להחמיר משום חומרת אסור תורה, ורק בשעת הדחק כשיש עוד צירופי קולא הדבר מותר. ג. ההיתר שכתבו הראשונים ש'דרך לכלוך' מותר, הוא רק בניגוב ידיים בבגד אחר רחיצה, ולא לטול ידיים על גבי הבגד משום שאין מי השופכים מולוכלים וראויים לכבש בהם. ד. יש להתיר בדרך נטילת רק אם מתקיימים שלוש צירופים: הבגד נקי. 'דרך לכלוך'. מלאכה שאינה צריכה לגופה לצורך חולה שאין בו סכנה. ה. למעשה בידיון דידן הדבר מותר משום שהבד מיועד לכך, ואינו חושש כלל לליבונו ואינו חשוב אצלו מאומה ונמצא שלא עשה כלום. בנוסף לכך שאין הבד שייך לנוטל ידיו אלא לבעל המקום, והרי זה 'פסיק רישיה דלא ניתא ליה' ומלאכה שאינה צריכה לגופה, ועל כן ה' ד' ר' מותר ללא פקפוק.

יהודי שגר בחוץ לארץ סיפר שבאחת מימי שיש באמצע הכנות מאכלי השבת, נשבר לפתע מכשיר מיקסר והביאו תיפה למעבדה של גויים לתיקון, וסיכם עימם שיבוא לקחת את המכשיר המתוקן לאחר השבת, וכעת שואל האם עשה שלא כדין:

תשובה: מקור הדיון מובא במסכת שבת (דף יז), בית שמאי אומרים: אין נותנין עורות לעבדן, ולא כלים לכובס נכרי אלא כדי שיעשו מבעוד יום, ובבבלי בית הלל מחזיקין עם השמש. עוד שם (בדף יט): תנו רבנן אין משלחין אירת ביד נכרי ערב שבת, אלא אם כן קוצץ לו דמים, בית שמאי אומרים כדי שיגיע לביתו, ובית הלל אומרים כדי שיגיע לבית הסמוך לחומתו. והלא קצץ! אמר רב ששת, הכי קמרו ואם לא קצץ, וכו'.

כתב התוספות (דף יט, ט"ה אלא) 'דכלים לכובס נמי איירי בקוצץ והא דפריך והלא קצץ, ע"כ'. ומדבריו נראה דמה שהתירו ב"ה בסמוך לחשיכה היינו רק בקצץ בדמים, (ולשי' בכל גוונא אסור או מטעם עצם גזירת חז"ל של מעשה עכו"ם שעושה בשביל המשלח או בדבסמוך לביה"ש איכא מר"ע שא"כ מבעו"ה) וכ"כ הרמב"ם והרא"ש, (ולשיטתם סמוך לחשיך לאו דווקא שהרי בלא קצצה אסור).

ומאידך הגהות מרדכי כתב (סימן תנ"ד ע"ה ע"ד) דכלים לכובס ועורות לעבדן סתמא היינו קצצה וזהו הטעם מדוע המשנה אינה מזכירה עניין הקצצה. מכל הנ"ל נראה ביור דבאל קצצה, או "סתמא השווה לקצצה" אסור (ומטעם מ"ע, שנראה כשלוחו ולא משום מעשה עכו"ם דס"ם אינו שייך יום שכל מלאכתו למעשה מסויים לבד).

הבית יוסף כתב (סימן רמז רנב) דהטור פסק כדברי הרמב"ם והת"ם, ושלח כהנ"מ. ובכל גוונא בעניין קצץ בדמים. ואף אינם גורסים את הברייתא שבד' וה' שרי ולכן לעולם אסור בלא קצצה. וכן פסק בשו"ע (סימן רמ"ז ס"א ורנ"ב ס"ב דלא כהרא"ש והר"ן שהתירו בד' וה'). איברא דהרמ"א בדיון איגרות פסק שבא צריכים לכך יש לסמוך ע"ד הרא"ש והר"ן ובסימן רנ"ב כביכוס התיר בשופי בד' וה' ומשום שאינו דומה לאיגרות או משום דשם ניכר טפי או דשם כאילו אומר לו לילך בכל יום משא"כ בכלים אין קפיא לישראל מתי יעשה.

המגן אברהם כתב (סימן רנב ס"ב ד"ה אם קצץ), דבזמן הזה כלים לכובס מסתמא היינו קצצה דקצבתו ידוע דאטו בכל פעם יקצץ עמו, ולכן פשוט ליתנם ע"ש סמוך לחשיכה ועב"י בשם הג"מ עכ"ל.

ואפשר לבאר דברי המג"א בשלושה דרכים, א. דא לפרש דברי הג"מ, דהיות והגוי יודע שישלם לו וכפי הראוי לו שהרי הקיצבה ידועה ואינו צ"ל בפה, ונחשב זה כמובא בסימן רמ"ז ס"ב כמי שהנהנה עמו שיתן לו שכר ולא פירש כמה יתן לו, ולפ"ז אף המחבר מודה לזה ורק שהב"י הבין שהג"מ בא לחלוק אף שאין קצבתו ידועה, ואליבא דאמת שניהם לדבר אחד התכוונו.

ב. דא לחלוק ע"ד המחבר פסק כהרמב"ם ולעולם אין צריך קצצה בדמים בפירוש ודי בסתמא היכי שקצבתו ידועה, ולפ"ז נראה שהבין דנחלקו האם צריך לומר בפה ממש (כספירת העומר וכמשי' השל"ה בעניין ספירת ז' נקיים מובא בפת"ש י"ד סימן קצ"ו ס"ד). ומש"כ המחבר ברמ"ז דאף שלא פירש כמה יתן, היינו כפירוש הביה"ל שם, שאמר שיתן כראוי לו או שיתפטר עמו וצ"ל שסבור דסיכום דברים שיקבל שכר זהו תנאי סף שישב קצצה, משא"כ בעניינו שלא פירש כלל, ואף לא נחשב כיתרון כלל מה שהקיצבה ידועה, שס"ם לא אמר ולא מידי שהרי לא הבטיחו עדיין, אמנם שניהם מודים דבענין קצבה ידועה. ולמעשה המג"א בא לפסוק דלא כהמחבר, ואין צריך לומר סיכום הדברים והוא כנודן המובא שם ברמ"ז ס"ב שיתפטר עמו.

ג. בא לומר שלא כדברי הגה"מ, שהרי הוסיף לשונו של כתב הגה"מ, "בזמן הזה" וכן "אטו בכל פעם יקצץ עמו" וכן השמט מדבריו "עורות לעבדן" ואף הוסיף שיש דבריו "עב"י בשם הגה"מ", וכונתו, דבדודאי באופן שאין מחיר כלל לתיקון החפץ הנ"ל, ויתכן שיקבל כפועל בטל או שיקבל שכר נאה, לכו"ע חשיב כלא קצץ ואסור (לרמ"א דהיינו קצץ ואסור ומחבר הכל אופן), ונחלקו שהמנהג הנפוץ הוא לתת שכר נאה לעבודה כזו, אבל אין קיצבה ידועה, כללים לכובס, דלהגה"מ אין חשש שהעכו"ם יעשה בשביל הישראל, אלא וודאי עושה לנפשי' ומאידך דעת הרמב"ם דאף בזה יש חשש הנ"ל. למעשה הביה"ל (סימן רנ"ב ס"ב ד"ה אם קצץ), בעניין המחלוקת דעתו נוטה, דהמג"א בא לחלוק ע"ד הגה"מ אך במה נחלקו, מסתפק או כדרך ב' (ורק שלדבריו נראה שנוטה המג"א לדעת המחבר ולפי הג"ל המג"א כדעת הגה"מ). או כאופן ג', ונשאר בצ"ע, (ואולי הצ"ע אף ע"ז קאי שאפשר שבא לפסוק כהנ"מ). ונפק"מ בין שני הדרכים הנ"ל כשלא סיכם בפה, האם יש להחמיר, מהיו וודאי קצצה בעיני ורק הדיון עד היכן בקצצה. [ולע"ד צ"ב בדברי הביה"ל הנ"ל באופן א', דס"ם עיקר חסר מהספר שהרי המג"א לא הזכיר בדבריו כלל עניין אמירה בפה, ובכלל קשה שהרי מלשנו נראה שבא לומר כדברי הגה"מ ולא שבא לחלוק עליו].

העולה לדניא:

א. כשלא בא בדברים, ואין מחיר לתיקון כלל, אף כשרובא דעלמא משלמים עבור זה: באם יש שהות ביום לסיים המלאכה, למחבר (רנ"ב ס"ב) יש לאסור, ולדעת הרמ"א (סימן רנ"ב ס"ב) יש להתיר וכדן כביסה (ולא כדן איגרות). ובאין שהות ביום ובאופן הנ"ל, יש לאסור לכיו"ע. ב. כשיש מחיר קצוב אך לא סיכם עמו: יש להתיר לכיו"ע, ואין צריך לומר בפה דהוי כאילו אמר לו שיתן לו כראוי (לביה"ל יש להסתפק). ג. כשהמחיר אינו קצוב, אבל רובא דעלמא משלמים שכר מסויים על מעשה זה: המשנ"ב פסק שיש להחמיר (דלא כהתיי' אדם ככלל דין ז') מחצת"ש שהתירו).

קול נשמע בשערי ציון
המצוינים בהלכה בשבוע
העבר בהיכל הכולל להוראה
ודיינות באר ישראל,
כאשר הופיע בהדרו
הגאון הגדול רבי מאיר
סירוטה שליט"א לבחון את
אברכי הכולל ולעמוד על
ידיעותיהם ולהשתעשע
עימם במילי דאורייתא, ומה
גדלה התפעלותו מהיקף
ידיעותיהם ומרמת ההבנה
כאשר הדברים נהירים להם
כשמלה מעומקא דשמעתתא
עד אסוקי אליבא דהלכתא,
לדמות מילתא למילתא
בסברה ישרה ובהיגיון צרוף,
ותיכף לתלמידי חכמים
ברכה, האציל הגר"מ את
איחוליו על האברכים
המופלאים שימשיכו לעשות
חיל בלימודם ויזכו להורות
הוראה בישראל אמן.

אֶלְדָּנוֹת

לְעֵלְמֵנוּ עֵבֶת

פְּרָשַׁת נְצִימָה וְעֵלָה

כס"ז, ע"א, ר"ס

'כִּי מֵה לְאָדָם חַיִּים, אִם לֹא רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ'

לֹאֲהֶבֶה אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ לְשִׁמֶעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאַרְךָ יָמֶיךָ וְגו' (ל, כ).

ספר הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א: מעשה בהרה"ק רבי יצחק מדראהביטש זיע"א, אביו של הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זיע"א שהיה מהלך בדרך ביום חורף ובקר גדול. באמצע הדרך פגשו בו יהודים שנסעו אף הם למחוז חפצו ורחמו עליו והעלו אותו על עגלתם. בהמשך הדרך עברה העגלה על פני גשר אחד שחצה נהר גדול וקפוא. לפתע פתאום קפץ הרה"ק מדראהביטש אל מתחת לגשר וישהה שם על פני הנהר. נחרדו יושבי העגלה מאד והמתינו לו שיעלה חזרה מהנהר לעגלה.

כשחזר הרה"ק מדראהביטש ועלה על העגלה, שאלוהו: מה היה לך שקפצת מהעגלה אל הנהר. נענה הרה"ק מדראהביטש ואמר: מנהגי תמיד ששם הוי"ה ב"ה עומד נגדי תמיד באש שחורה על גבי אש לבנה, והנה ראיתי שבסיעתי עמכם הפסקתי לראות את שם הוי"ה ב"ה, ושמה היה זה מחמת אותם אינשי דלא מעלי שישבו יחד עמו בתוך העגלה, ועל כן ירדתי אל הנהר ואמרתי שם לקב"ה: רבונו של עולם, אם תחזיר לי מדרגה זו שהיה שם שמים לנגדי מוטב, ואם לאו, למה לי חיים. ואכן נענו מהשמים לבקשתי זו והחזירו לי מדרגה זו (תורת המגיד מזלאטשוב).

ובחרת בחיים

את סמיכות שני הפסוקים (דברים ל יט-

דקטניות'. כשנודע לרבי אלכסנדר דברי של המקבל על בנו חרה לו מאד. באותו פרק זמן היה לרבי אלכסנדר עגל שקנה ימים אחדים לפני חג הפסח כדי לשחטו לכבוד שמחת תהג. כשבא השוחט לשחט את העגל שלח רבי אלכסנדר את השמש להזמין את המקבל לאמור כי הרב מוכן לשחט עגל לכבוד תהג ורוצה לכבדו בכסוי הדם. הזדרו המקבל ובא, והשוחט שחט. לקח המקבל בידו עפר ורצה לברך על הכסוי. הפסיקו רבי אלכסנדר ושאלו: וכי דם עגל טעון כסוי? נבהל המקבל מאד והתחיל מגמגם. ומיד הוסיף רבי אלכסנדר ואמר לו, דע כי בני אין לו מחין דקטניות' ואל לך לזלזל בו שמעתד הוא לאילנא ברבא (גדולי ישראל בקטנותם' ח"ג עמוד קלב).

פשט רמז דרוש וסוד

על הפסוק (דברים כט כח): 'הנסתרת לה' אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת', העיר הרה"ק האביר יעקב זיע"א בספרו 'מחשף הלבן': אם הפונה היא על סודות התורה, שהם הנסתרות, הרי גם נתנו לנו ולבנינו ללמד בהם. אלא פרש שיש לקרא את הפסוק ברצף אחד: בין הנסתרות, שהם סודות התורה, ובין הנגלות, דהינו פשטי התורה, הכל נתן לנו ולבנינו עד עולם, וזאת בכדי לעשות את כל דברי התורה, כדי שתהיה שלמות לתורה, כי אין שלמות לתורה אלא כשהיא בכל ארבעת חלקיה, פשט רמז דרוש וסוד. ודבר זה בא ברמז, שכן 'דברי התורה הזאת' עולה בגימטריא: 'זה הוא פשט רמז דרוש סוד'.

(ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

סודות התורה

כבר בשנת שבע לחיי הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקומרנא זיע"א בנפשו תשוקה עצומה ללמד את תורת הנסתר, וכך התחיל ללמד בעצמו את ספר תקוני הזהר ואת כתבי האר"י ז"ל בהסתר. כשלא היה מבין איזה דבר מלמודיו היה נגש אל אביו ומפציר בו שיבאר לו את הענין. באמרו: אבי, חשקה נפשי עד כלות הנפש שתלמד עמי את סודות התורה, ואביו, רבי אלכסנדר, הסכים לכוך פי ראה שזה שרש נשמת בנו היניק וחכים.

פעם אחת לפני חג הפסח, ישב הנער אייזיק'ל בבית המדרש בבקר קדם התפלה ולמד בספרו של רבנו חיים וויטאל 'פרי עץ חיים' בשער חג המצות. והנה בעיר קומרנא היה אדם נכבד אחד, שהיה מכנה בפי הכל 'מקבל'. כשבא 'מקבל' לבית המדרש ודעתו היתה זחוהה עליו ספר בדרך ליצנות מעשה שלא היה: דעו לכם כי שמעתי את בן הרב לומד בספר הקבלה 'פרי עץ חיים' והנה היה כתוב שם בספר 'מחין דקטנות', וקרא הוא 'מחין

חידון אֶלְדָּנוֹת - נושא פרסים היכן מזכרת בפרשה זו (-וילך) טענת קל וחמר?

פתרון החידה - פרשת שלח:

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגליונות הבאים

ש. איזה פסוק בפרשתנו מתחיל ומסתיים באותן שלוש מילים? ת. הפסוק האחרון בפרשה (שהוא הפסוק האחרון בפרשייה השלישית של קריאת שמע), מתחיל ומסתיים באותן שלוש מילים 'אני ה' אלוהיכם' (במדבר טו מא).

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחם מעריב בהוצאת "עוז והדר":

פרשת שלח:
משפחת פריימן מירושלים.

למספר פקס: 077-470-26-81
או למייל: magdenot@gmail.com

נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.
בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

מרגליות יקרות ואבני חושן
פננים נפלאים וסיפורי צדיקים
דברי הנות ורעיון מאוצרות תורת החסידות
משובצות זהב ומסודרות על

עשי"ת • יום הכיפורים

ספיר ויהלום

חדש!

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66